

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

296.600

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I
Tanggal : 29-7-2010
Nomor Induk : 10814/PN-Museum/10
BIB - ID : 0010-41478860
ITEM - ID : 0310180310
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Perpustakaan Universitas Indonesia
23-3-2010

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

T' AMSTERDAM
By JOHANNES VAN SOMEREN Boekverkoper.
Anno 1675. Met Privilegie.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW

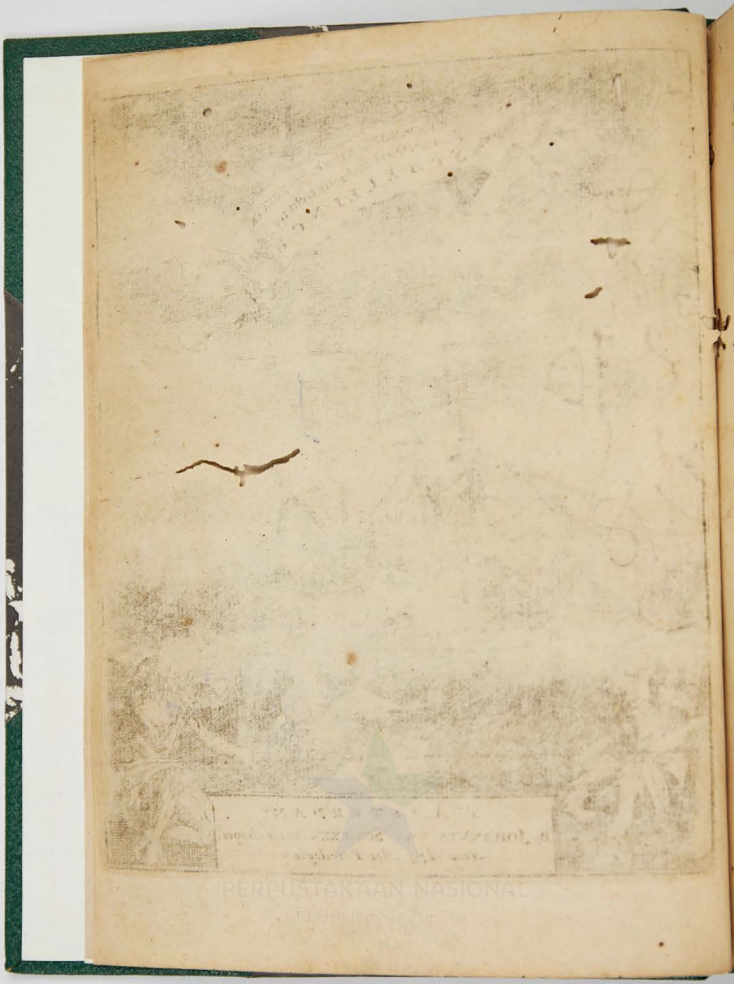

VERVAARELYKE SCHIP-BREUK

VAN

't OOST-INDISCH JACHT ter SCHELLING,

onder het landt van Bengale;

Verhaelende deſſelfs verongelucken, en den gruwelijken hongers-noodt van 32 Schip-breukelingen op zeker onbewoont Eilandt, daer zy van 't Wrak met een Vlot aenquamen:

Als ook

Hoe ſy van het ſelve Eilandt in Bengale landen/ en voorts in 't Velt-leger van den Grooten Mogol, tot in 't Koningrijk van Aſſam landewaerts op-gevoert wierden.

Beneffens een bondige Beſchrijving der Koningrijken van Arrakan, Bengale, Martavan, , Tanaſſery, &c.

Beſchreven door FRANS JANSSEN vander HEIDEN, die alle het ſelvige bygewoont heeft.

Voorgaens verciert met Kopere Platen.

t'AMSTERDAM,

By Johannes van Someren, Boek-verkooper in de Kalver-ſtraet/ in Perkins. Anno 1675.

VOOR-REDEN,

AEN DEN

LESER.

DEwijl vele, en ook voorname Perſoonen in ons Land, my lang en menigmael aengeſocht hebben, om de vremde en wonderlijke ontmoetingen, die ons in den Jare 1661. ten dienſte van de Ooſt-Indiſche Compagnie van Batavia na Bengale varende, door de Vervaerlijke Schip-breuk van het Ooſt-Indiſch Jacht ter Schelling, ſoo ter Zee als te Lande zijn bejegent, en ik tot mijn eigen Memorien had aengeteekent, door den Druk aen de Weereld bekent te maken, ſoo ben ik ten laeſten gedrongen geworden haer verſoek niet langer tegen te ſtaen, maer mijn Geſchrift in Boek-verkoopers en Drukkers handen over te geven. En of ſchoon het ſelve niet ſeer cierlijk en na de Konſt van Schryven geſtelt is, ſoo durf ik evenwel hopen en vertrouwen, dat mijne eenvoudigheit, door het oprecht en waerachtig verhael, van alle het gene ons op die ongelukkige reiſe gants droevig en deerlijk

wedervaren is, by de goede Lands-genooten voor aengenaem opgenomen sal worden. Hier door vinden wy ons allesins aengeport, om de onbegrijpelijke bestiering van d'Almachtige hand Godts met ootmoedige onderdanigheit te vreesen, te eeren, en te verheerlijken. Wy sien daer in ontallijke gevaerlijkheden en ellendige rampen der Zee-varende lieden; het vervaerlijk geweld der Winden en Golven; de verdervende en dikwils onvermijdelijke swarigheden der Zanden en Zee-banken; onbewoonde en woeste Eilanden; onbegrijpelijke Hongers-nooden; verschrikkelijke magerheden, swaerheden, en uitgeteertheden; het eten van onbekende vergiftige Kruiden, Vruchten, vremde Bladeren van Boomen, van vuile Zee en Land-gedierten, Slangen, Padden, en Slakken, en van verrotte stynkkende Krengen; het opnemen van grouwelijke en wanhopige besluiten; en hoe onverwacht, en op wat voor verscheide wijsen dusdanige menschen noch dikwils wel wonderlijk gereddet worden. Wanneer wy nu de gevaerlijke en sware tegenspoeden der Zee noch gelukkig ontworstelt waren, (daer in selfs onse hoop naer een goede uitkoomst schier niet anders dan een ydele wanhoop scheen te wesen) en dat de genade des Heeren ons weder aen bewoonde en Volk-rijke Landen gebragt

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bragt hád ; ſoo kan yder een hier in met verwondering vernemen, hoe menigerhande en twyffelachtige toevallen, ſoo wel in het bevaren van Rivieren met Vaertuigen, als in het reiſen te Lande, wy hebben moeten uitſtaen en overkomen. Daer-en-boven is hier te leſen van vele ongehoorde bedryven eeniger vremde Natien; inſonderheit van het wonder machtig Rijk des Grooten Mogols, en met hoe ſchrikkelijke ſware Heirlegers die Volkeren dikwils ten oorlog optrekken ; waer van wy lange Maenden ſelfs een by-gewoont hebben, door een ſijner Veld-Overſten gevoert, dien wy daer in gedrongen waren te dienen, gelijk de Heer Matthys van den Brouk, tegenwoordig Bewindhebber ter Kamer van Amſterdam, doenmaels Directeur wegens de Compagnie tot Ongely, de voornaemſte handel-plaets van Bengale, daer van noch goede kennis kan dragen. Dit Leger hebben wy dikwils van geloofwaerdige Lieden aldaer op achtmael hondert-duiſend man hooren begrooten, en het is my niet mogelijk d'onbegrypelijke uitruſting des ſelfs te beſchryven, als ook van wat grooten ſleep dat gevolgt word, en hoe ſy alles konnen met ſich voeren, wat men tot onderhoud des ſelfs te vereiſſchen heeft. Hier mede ging men den machtigen Konink van Aſſam beoorlogen, die voormaels noch driemael

mael machtiger Heir had weten af te keeren en uit te hongeren, en dat van wegen ſijne vaſte Plaetſen, daer hy noch Jaerlijks ſes maenden in 't Jaer het water te baet had, waer door ſijne Vyanden dan ſonder toevoer vaſt beſloten moeſten blijven ſitten. Dit ons Leger is mede te dier tijt wel ruim de helft daer in verſmolten; doch door een gelukkige Water-ſtrijd, en een ſware nederlaeg te Lande, is de geſeide Konink van Aſſam ten laeſten noch overwonnen geworden, ſoo dat hy door Verdrag van ſijn half Koninkrijk afſtont, gelijk breeder in mijn Verhael kan geſien worden.

U E. Dienſtwillige

Frans Janſſen vander Heiden.

VERVAERLYKE SCHIP-BREUCK

van het Ooſt-Indiſch JACHT ter SCHELLING.

DEs Jaers zeſtien hondert een en zeſtig zijn wy met ons vier Schepen / als Ter Schelling, Wezop, Brouwers-haven en Nieuwenhove, van de Rede van Batavia t'zeil gegaen / om onze Reize na het Land van Bengale te vervoorderen / en in het zelve de Handelplaetſe Ongeli aen te doen. Vertrek der Schepen na Bengale: 1661. 3. Sept.

Als wierd beſcheiden op het Jacht Ter Schelling, het welk bemant was met vijfen tachentig Zielen / en gemonteert met ontrent acht en twintig Stucken / en geladen met gelt / als hopſtuklien / ſpijhauter en planken.

Den drie en twintigſten der zelve maend ging onze Bootsman Hillebrant in 't Kabel-gat / om eenig Touw-werk / deſ hy van node had / te halen: alwaer hy / volgens zijn zeggen / een Schijnſel / Gezicht / of Spook / in de gedaente van verſtege menſchen / heeft gezien / die hy voor zijne oogen in 't water zag zwemmen / met reuige dooden daer onder: het welk ons docht een quaet teken voor ons te zijn. Dit Schijnſel openbaerde zich voor niemant anders / als voor hem alleen. Eenigen zouden dit te recht voor een beuzeling mogen houden: maer het zy daer mee hoe 't wil / het is wel te geloven / dat hy iets / 't zy voor inbeelding in ſijne gedachten / of in 'er daet en waerelijk gezien heeft: naerdien hy ſedert dien tijt zoo in gedaente / als in zijnen dagelijren wandel / zeer veranderd was / en zulks zeer zwaer ter herte nam: was weemoedig / zedig en treurig / daer hy te voore zich met het Schreeps volk ſocht te vermaken en boerten: waer over hy zich nu des te meer bedroefde; ook bad het hem wee / als 'er ſtechts een licht woort onder het Scheeps volk geſproken wierd: zulx hy hen dikwils vermaende en voorhield / dat ſy beter op Godt behoorden te denken / en hem aen te bidden / ten einde de Heer toch alles / wat ons voor gelet was / met ons wilde verzoeten. Ook wenſchte hy dat den minſten Jongen in 't Schip / neffens hem / het moehre geopenbaert worden / op dat een ieder des te beter zich tot Godt mocht bereiden: want daer waren bele / Schijnſel door den Bootsman geſien.

dit meer den spot daer mee dreven / als eenige leere daer uyt trocken.

Zien het Land van Bengale.

Den 18. October zagen wy het Land van Bengale : hoewel wy toen niet wisten of het Bengale was / of 't Land van Rakan, het welk daer aen grenst : maer hebben zulx namaels te weten gekregen. Wy hielden daer na toe / en quamen ontrent twee mijlen van de Wal ten Anker. Onse Schipper Jacob Janſz. Stroom van Amſterdam beval de Schuit Onſe Schippers Jacob Janſz. Stroom van Amſterdam beval de Schuit lichter te maken / in de welke de Opper stierman en Bottelier / die een wepping de Rakkanſe ſpraake verſtont (om tot Tolk te dienen / by aldien ſens den Quartiermeeſter en zeven Roeyers / zouden naer Land varen / om doo d' Inwoonders / zoo sy by hen quamen / het Land wijs te wozden / en boozts goede giſſing daer op te maken. Het is'er anders gebreyſk varen / om van d'oogsten en meenigten van zant-banken / doozden fellen ſtroom / beſopen te wozden : waer doo meenig Schip met volk met al komt te blijven. Dese van ons volk gaben de genen / die in de Schuit waren / gelt mee / om aen land eenige fruit en ververſching te koopen.

Na de Schuit twee of drie dagen was weg geweest / kieken wy allen daegs ſnedig van boven na de ſelve uyt : maer vernamen haer niet : het geen ons niet weinig bedroefde / en goeden raet dier maekte. Wy vermoeden anders niet / of ons volk moſte van de Swarten gevangen of doot geſlagen / of de Schuit doo den ſtroom verdreven zijn. Wy lichten dan ons anker / en kruiſten langs de Wal op onſe Schuit : en ondersſtonden / of men op d'eene of andere plaetſe met het Schip zou kunnen opzeilen. Na lang verlaten zaelen / zagen wy drie Vaerruigen uit de Wal naer ons toekomen / in welker een een Orangkay was / zijnde een Oberſte van zeker Dozp in Bengale. Deze Vaertuigen waren geladen met meenigte van Koenders en Fruit / zoo Pisangs als Soorlakken, en andere dergelijke Gewaſſen / 't welk het Land van Bengale veel geeft. Wy waren hier doo zeer verblijt / en meenden doo hen kunſtſchap van het Land te krijgen / en doo hen na de begeerde Paet of beſtemde plaetſe Ongeli op te zeilen. Doozts quamen de drie Vaertuigen aen ons boozt ; maer d'Orangkay of Oberſte beſteek eerſt het Schip wel van buiten / eer hy ober in 't zelve wilde komen / en was twijfelmoedig / uit oozzake het een Oozlog-ſchip was. Ja't aenkomen beval hy aen zijne onderzaten alle de Koenders en Fruit ober te geben : het welk ons tot grote ververſching ſtrekte : wiert toen doo de Schipper in de Kajuit gehaelt / en zeer vziendelijk ontfangen. Middeler wijle de Schipper met hem in de Kajuit was / om na de gelegentheit van 't Land en ons volk te vernemen / zoo komen wy op een zant-bank te ſtoten / en baſt te raken : waer op aenſtonts doo bevel van de Schipper het Anker in het diep wiert uitgebracht / om het Schip van den bank af te winden.

Komen op een zant-bank.

d'Orangkay onderruſſchen / verſchrikt doo het groot geroep en geraes / (zonder te weten / waer het ons om te doen was) quam ſchielijk en

en buiten kiemants weten / uit de kajuit / en trad de Balreep aboven in zijn Boot / wig / roeide een ſtuk weegs van ons Schip af / en bleef een tijt lang daer ontrent dryven: zulx wy noch meenden dat hy weer aen boort zou komen: want het gelt / 't geen hem boor zijne goederen was gereit / had hy door de haeſtigheit en ſchrik laten leggen: daer hy nochtans geen quaet van onzen kant te verwachten had. Ons Schip raekte met den eerſte weder blot. d'Orangkay, na een wijle tijts hermengezien te hebben / roeide met zijne drie Baertruigen weder naer de Wal toe / zonder ons eenige kuntſchap van de gelegentheit des Lants gegeven te hebben. Wy zagen ook onze Schuit niet opdagen: en quamen weer een Anker: maer ſtaken / na verloop van acht dagen / die wy met het zoeken van de Schuit verquiſt hadden / weer t'Zeewaerts / op hope van een van onze drie vermiſte Schepen op te zeilen.

Eindelijk quamen wy weder met zware ſtoten op een Bank te verballen / en / na een weinig door te zeilens / weer op een andere. Wy zetten dan onze Boot uit / om de diepte te peilen / roeiden een ſtuk weegs van 't Schip af / en peilden geheel in 't rondt / maer bevonden het rontom droog / zonder een ſtil te bekomen daer 't Schip over mogte blotten. Wy leiden het Schip door twee Ankers / wiſten geenen uitweg / om uit deze kuil te komen / tot ons grote droefenis: hoewel onze Stuurluiden zich hier weinig kreunden: maer zorgden meer door hun brandt / die zy eerſt bergden / als door hun lijf en goet. Wy lagen hier in groot onweer / en kregen een lek in 't ſchip / kapten onze boegſpriet / door dien de ſelve het ſchip anders heel ſchaloos zou gearbeit hebben / en verloren ook het ſchegge van de ſteven. De Boot / met een man daer in / Hendrik Hendriksz. Verbeek van Amſterdam, reé door het harde weer onder deur: hoewel wy den man noch behielden / die half doot wiert over gehaegt; maer begnam weder.

Nu was de Schuit en Boot weg / en 't Schip in groot gevaer / zonder eenig Land in 't geſicht te krijgen / daer wy eenige hoope op zetten mogten. De twee Anker-touwen / daer het Schip aen lag / wierden door de ſteert van een Oyſtaen in ſtukken gehakken; doch wy maekten ter ſtrwee andere Ankers in de gront te krijgen: dan door dien d'Ankers het weer niet konden uitſtaen / raekte het Schip aen 't dryven / en met zijn achter gat tegen een Bank aen te ſtoten: waer over wy genootzaekt waren d'Anker touwen af te kappen / en d'Ankers in de kuil te laten zitten. Ook konden wy weinig zeils gebruiken / uit oorzake de Mees om leeg geſtreken waren. Wy ſtonden / zoo klein als groot / in de tzebentig man aen het Fokke-harteel / om de Fokke-reen weinig om hoog te krijgen: maer konden niet een boet winnen. Het Voor-marszeil was al in 't begin aen de Mee afgewait. Eindelijk wiſten wy geen anderen uitweg / noch koers te ſtellen / als met een vliegenden ſtroom op de Banken aen te loopen. Dies wy ons in de hant des Heeren begaben / en hem om byſtant aenriepen: want daer ſtont zulk een hol water op de Banken / dat het weerelijk om te zien was. Als wy met het ſchip op de Banken gekomen waren / zoo haelde ieder zee

het selve ter neer: niet anders als of met ieder stoot het van malkande-
ren zou ballen. De meesten waren hier over zeer bedruckt / in stor-
tinge tot God / hoewel de Stuurluiden van geen bedaren
wisten: want in dese grootste noot / stonden sy noch al met het glaesje
Arak in de hant / en riepen oberluit voor het scheeps-volck: Daer dit leit,
zal geen water leggen: Ja sy hozen geen andere toevlucht / als tot hunnen
dranck om dien op te maken. Wy zijn / tot een groot wonder / met 't schip
over de banken gehaelt / daer wy anders schielijk hadden moeten ber-
gen: hoewel 't niet lang daer na met swaere stoten te bersten stier. Wy
lieden op vier plaetsen: te weten uit het het kabel-luik / in 't groot
luik / in 't achter luik / en achter uit de kamer: waer by de pompen ook
haer voordeel deden. Daer en tegen wiesch het water al tegen ons aen:
ook konden wy elkanderen niet verlossen / waren noch vijf jen t'zeven-
tig Eters / welcker veele door swaklheit niet konden doen; doch gaven
elkanderen uitterlijcken goeden moet: alhoewel zoo wel d'een als d'an-
der in'er daet niet veel moeds hadd.

Hoe men nu het Lant zou opzeilen / wist niemant. De Schipper en
Stuurluiden stribbelden hier over tegen elkanderen aen: hoewel
het gebeelen van de Schipper wiert vast gestelt: want zoo men dat van
de Stuurluiden had gevolgt / sy zouden ons meer t'Zeewaerts inge-
boert hebben / gelijk de minste Jongen zulx daer na kon bewerken.
Wy doen een schiffchen waren nach altijt hier in twijfelmoedig / en alle
druk in 't werk / zonder te weten of het na Zee of na de Wal ging /
slaenwinden hoe langer hoe meer: wassende het water al gedurig tegen
ons aen. Wy hadden ook weinig t'eeten / uit oorzake de rijs al van be-
gin af onder water had gestaen. Ondertusschen wiert ieder een halfve
Arak gegeven / het welk ons de baek een weinig uit de oogen verdreef /
naerdien wy in zes etmael weinig of niet geslapen hadden.

Zien Lant.

I nmiddels deed / door een sonderlinge bestiering Gods / het Lant
sich op: waer door wy malkanderen een nieuwen moet gaven / om het
zoo lang boven te houden / tot dat wy het Schip met malkanderen aen
de Wal brachten. Voorts liepen wy ook het Lant hart in / en kregen
tegens den abont een herde ebbe tegen / en zetten het op vier baden wa-
ter / ontrent drie mijlen van de Wal door een Anker: want nader kon-
den wy de Wal / met hallend water / niet komen. De meening was
dien nacht het noch boven te houden / en met den dag ons Tou te kap-
pen / om het dan met den vloet zoo na aen de Wal te brengen / als 't mo-
gelijk was. Wy hadden het dien nacht noch geerne boven gehouden:
maer konden niet door de groote slaenwate / de welke ons toen met de ge-
mene man over quam. Dies niet tegenstaende halieden wy zoo lang /
tot dat veele van ons uit onbermogen onder de voet vielen / hoewel wy
het noch dien nacht in 't algemein met pompen en halien mosten opge-
beu; naerdien wy met zant geballast waren / tot ons grote verlegenis:
want wanneer wy een puts of halve water scheppen zouden / zoo was
de helft wel zant / zonder het welk wy het magelijk nader aen de Wal
zouden gebracht hebben. Vele maekten zich / na hun kranck vermogen /

bereit

bereit tot boot. Ja ſy in meer andere zorgen ons geerne / ter oorzaake van de bermoeitheit / ter ſlapen hebben begeven ; maek weinig willen zulx meer den eerſten abonturen : naerdien wy noch zwarigheit te verwachten hadden. Dese / die over eind bleven / lilaegden van groten honger ; waer op de Schipper laſt gaf / om noch een mutsje Arak uit te delen / en een ſtuk ſpek voor ieder bak van de Bottelier te halen ; hoewel die geen ſpek wilde geben / voor al eer een ieder zijn bak had by gebracht. By deilde noch zoo pertinet het ſpek / en heeft het noch wat laten ſlaen / als toen wy van Batavia t'zeil gingen. Voorts openbaerde daer de ſimpelheit meer en meer / het welk inzonderheit door het lang waeren was beroozaekt : want wy in langen tijt niet geſlapen hadden. De Hoft quam ook met zijn gehele broek vol Meeuwen van boven af / en zeide aen ſijn bakſe-volk / als dat hy daer des morgens een ſchoon hoopje van wilde roe maken; zoo dat het hem / beneffens den Bottelier en meer anderen / in de memorie was geſlagen / zonder eenige weerenſchap meer van 't Schip te hebben / als te vooren / toen het Schip en alles noch in wezen was. Too dra wy het met het Schip opgegeven hadden / en het zelve allen oogenblik Gout-e bergaen / quamen de grote en Fokſe-rees / die om leeg geſtreken waren / zoo vol Meeuwen / als daer op konden zitten / en lieten haer met de handen grijpen. Simpelheit des volks.

Een van ons had noch Kitſery (welk is een zeker ſlag van boontjes) in zijn kiſt / de welke wy met drie of vier ſtukken ſpeks in de Kjols ſietel ten deele ter naauwer noot gaer kookten / en daer voor 't laſt noch een luſtige maeltijt mee hebben. Daer na ſtorte door de Kols-pompe geweldig veel waters in / dies men garen in den overloop moſt happen / om het water in 't ruim te lozen. Voorts wierd de pompe met veel arbeits weer tot geſtregen en wel bezorgt. Die toen noch over eind waren / moſten zich gezamender hant mee tot leggen begeven / uit oorzake wy ons nier langer konden over eind houden ; hoewel ik my in geen kop berouwde te leggen / noch tot makkelijk ſlapen te begeven. Ik ging dan op een korte kiſte leggen / en liet mijne voeten op den overloop ruſten / om / zoo het water aen mijne voeten mogte komen / het des te beter gewaer te worden.

't Schip helt op zij.

Na ontrent een uur of twee ruſtens / helde het Schip op zijn zijde over. De meeſten / die toen noch vaſt in ſlaep waren / wierden door het geroep en geklerm het water ook gewaer: het welk ons zoo ſchielijk achter na joeg / dat wy malkanderen / in 't opgaen van de luiken / veel in de weeg waren. Manneer wy met malkanderen boven op de Schans of achter de grote Maſt gekomen waren / en by de hoofden omkeken / zoo miſten wy drie man / die ongetwijfelt om leeg verdronken waren.

Recht zich weer.

Na het Schip twee uuren op zijne zijde had gelegen / rechte het zich op den gront zoo recht over eind / als een Schip op 't water kan leggen / het geen met recht een miraikel van God geſchein te zijn : want zoo het Schip zich niet weer gerecht had / wy zouden by geen ronkhout hebben kunnen komen / om een blot daer van te maken / en zouden alle hebben moeten vergaen. Staende nu by malkanderen op het achter-

dek / wierden eenige kisten geopent / en daer uit hele kleederen en hoeden aen 't volk uitgedeilt. Ook was 'er dranks in overvloet.

Reuke-loosheit des volcks.

Het was toen in stoxten tijt veel verandert / want als eerlijgen zich fraei hadden aengetrocken / en een nieuwen hoet op 't hooft geset / dronken sy op die hoopmanschap des te beter om / sonder op eenige roedering te denken / hoe men van het Schip sou komen: maer gingen in en boog de Uur / met het hoetje op een zij / by de Stuurluiden hun hert ja souden eenigen een deuntje gesongen hebben; 't en zy het hen belet was geworden. Dommigen ook boog den dranck haestelijk bedwelckt zijnde / dochten om het verweesen Schip niet meer / daer het nochrang alsen oogenblik boog het gewelt der Zee scheen te sullen gestoopt worden / en anders geen uitkomst was / als om een plot van het rondhout te maken / en daer mee op Gods genade te dryben. Vele daer en tegen waren beklemt van herten / en beden niet als wenen en kermen tot den Heer / aengesien sy geen uitkomst boog handen sagen.

Wort een Vlugge-blatt.

Adriaen Raes, Opper-timmerman / en Jan Gerritsz. van Meiert, en meer andere / sloegen eerst de hant aen 't werk / om een plot toe te stellen / maekten de Vlees kael / en kurkt [illegible] Masten / hechten een partye van 't rondhout met ons lopend want aen malkanderen / en kregen eindelijk met veel arbeit een plot gemaekt / hoewel dit naulijx beertig man ston boeren / daer wy nochtans met ons alle meenden op te [illegible] waerder / als met alle man daer op te gaen / sagen wy het niet te krijgen / uit oorsake van den vlemen bystant der andere. In dese bespeurde men een grote onbeleefdheit / die de hant niet eens wilden uit steken / daer ons nochtans de boot op de lippen lag; maer dronken elkanderen lustig toe / sonder eens te denken om hun leven te behouden. Het was niet anders als of men op een Boere kermis / en niet op een verweesen Schip was.

De plot maet / Harmen Lubbersz. een oud man / in de wandeling Pay Harman genaemt / die wel eer in 't Jaer 1619 met Willem Ysbrantsz. Bontekoe, op de Schip-baert naer Oost-Indien, was gesprongen / wiert by beten van ons om een mesch of twee versogt; maer wilde niet een musschen / hoe seer wy daerom verlegen waren / daer hy nochtans self niet arbeide / en vele meschen van particulieren in sijn sak en gordel had gesteken. Gebraegt dan of hy lieber versuipen wilde / als mee een hant aen 't werk te slaen / en eenige toebereiding te maken / so sloeg d'oude man al mee de handen om hoog / en seide: Ik zal'er wel at komen. Het scheen met anders / als of de heeren der menschen opgesloten en verstoent waren / daer de Stuurluiden / benessens eenige oude luiden / hen in boog gegaen waren. Voorts wiert het plot boog twee touwen vast gelet; en waren midlerwijle de Timmerluiden bezig met eenige scheprieme te maken. Ondertusschen wiert aen ieder man een klop-stuk sterling uitgedeilt / tot reis-gelt / wanneer men mogt komen te landen: het was toen slechts bal boog den genen / die op het plot wilden gaen / (want niemant wiert gedwongen) met beloften van d'inwoonders te sullen aendienen van de rest des overgebleven volks op 't wal. Op het schei-

scheiden wiert noch seng lustig omgedanken. Als wy met gesint met het blot te treklen / doch kon mijnen Maet Willem Bastiaensz Brok van Hellevoetsluis, als met my op het selve krijgen / die my zulx tot mijn beste aried / en hy den Schipper en het ander nagelaten volk te blijven: uit oorsake het meeste volk beschonken en tweedracht ig / en het blot oberladen was; het welk ik ook voor goet heurde / en het blot weer uit den zin streke. De boben stant van 't blot / wanneer het volmant was / ten getale van drie af hier en beerrig man / lag gelijk met het water. Op het afstreken wiert d'Onder stuurman door den Schipper belast mee op het blot te gaen / die zy door sijn ober grote ronkenschap daer op mosten dragen en sleepen. Maulix was het blot afgestreken / of eenigen kregen rouhoop om mee te gaen / en raekten daer met zwemmen weer af. Wy telden toen ons nagelaten volk by de huysden om / en bebonden ons twee en dertig koppen sterk: dies wy rekenden op het blot beerrig man te zijn. Bydiende het blot han ons af / wiert; daer na het zeil van de Boat daer by opgehaelt / hoewel met wenig hoopte aug / naerdien het heel stil wiert. Het lag seer zwaer op 't water / en kon het volk niet over eind staen; maer moste al by malkanderen reder sitten.

Als wy het blot een groot end hadden nagesleken / tot dat het ons lyna uit 't gesicht gedeelen was / wiert een gebet gehouden. Waer na de Schipper een sak Zeeusche biscbuit en eenig spek deed door den dag hyengen / het geen ons koen wonder wel te pas quam / en met grote smaek genuttigt wiert. Na wat tijts soek gebragt te hebben / sonder te weten wat wy souden uitregten / quamen wy het blot heel Zeewaerts te sien / en eindelijk uit 't gesicht dijben: het welk ons onmogelijk docht te zijn / daer het met den eersten sulk een schonen doortgang na de Wal had. Hier over stonden wy seer verslagen / en sietgen elkanderen als arme menschen aen. Ongetwijfelt is al het volk / 't zy door hongersnoot / of door 't zinken van 't blot / ter oorsake van hare swaerte / gesneuvelt: naerdien men sedert geen beschein van hunne behoudenis heeft vernomen: want op het blot was geen eeten / noch dreg om het gat te stoppen. Ook stont ons de doot voor oogen: naerdien wy buyten alle hoop waren / en op het wrak geen een nacht lebens door ons overig was / dies wy uit noot kozte toebereiding mosten maken / om daer af te geraken. Wy vielen dan gesamender hant in der haest aen den arbeit / en kregen een partye hout met stukken en bzokken by een / en woelden het met rou-werk bast te samen / en spijkerden daer planken boven op; doch het blot was niet stijf genoech / en slechts bequaem om tien of twalef man te boeren / dies wy daer alle niet mee bozt mogten. Wy deden groten arbeit om de mars van de grote Mast / die in 't eerst al gekurben was / af te krijgen / en de gelijk met zagen / om den gehelen top quijt te maken / en boozts de Mast te gebruiken; maer konden wenig boozdeels doen / uit oorsake de top / door de swaerte van de mars / te veel onder water weegde. Het booz-mars zeil ree was ook in 't water blijben leggen: dewijl het van zeil en lopent goet ganseh onredt was. Maer dapper queet sich Willem Bastiaensz. die met een loot-

Drijft t'Zeewaerts in.

Een tweede Vlot gemaekt.

lijn

lijck om sijn lijf gebonden / over boort sprang / en met een mesch de Ree
tael sneed / de welke / tot meerder stijving / aen 't vlot wiert geklamt.
Het was reeds laet in den nacht gewoorden / en de Branding sloeg seer
sterck / waer over wy vreesden een uur daer langer te blijven. Wy /
de Folkie-mast / die noch over eind stont / met drie haesten om berre.
Ondertusschen spanden ses of seven te samen / om met het vlot weg te
varen / en de rest aldaer op het wrack te laten staen: gelijck sy ook in stilte
op het vlot sprongen / en beide de rouwen / daer het vlot voor lag / los sne-
den / en met de schep riemen dwers wilden afscheppen / maer juist / als
voor een sonderling miraekel Godts / quam de Folkie-mast / die eben ge-
kapt was / recht voor het vlot te vallen / en stierde het selve weer aen
het wrack: anders mosten wy dien selven nacht noodtwendig vergaen
hebben: want de Branding begon meer en meer toe te nemen / sulx het
al schudde en kraekte wat 'er om en aen was. Ontrent den midder-
nacht kregen wy de Folkie-mast aen het vlot bast / dat toen nae quam
was / om ongevaer twintig man te boeren / daer wy twee en dertig
sterck waren. De vlot was nu al half verloren / dies wy dien nacht
daer geerne souden gebleven hebben / om met den voor-vlot op Godts
genade heen te drijven; maer de harde Branding deed ons stort haesten.

Daer wierden toen weder aen ieder man sestien kopstuckken uitge-
deilt / en welke belen aennamen / en eenigen niet eens aen wilden sien /
noch na geen gelt trachten / voor een ieder sich gereedt maekte / om op
het vlot te gaen; hoewel niet meer met sich te nemen / als men aen sijn
lijf had: want naerdien wy toen reeds rien of twalef man te veel wa-
ren / soo was het niet geraden eenige swaerte meer op het vlot te nemen /
als onse spijse / twee kompassen / twee houwers / des Schippers
degen / een enter-bijl / eenige schep-riemen / uit den rouwen gekapt /
en een partye speers / met een lanteern en Brandende keerse daer in / om
het kompas te lichten. Wy staken dan / op Godts gelei / met het vlot
af / en setten ons op de kant twee aen twee in 't water neer / ieder met
een schep riem in de hant / en beden met scheppen ons best / om met
dien half verloren vlot noch een stuk weegs heen te komen. Voorts
begon het / tot onse grote verroostinge / te dagen: want de koude / de wel-
te wy dien nacht hadden uitgestaen / was hyna onverdragelijk: naer-
dien wy met ons gansch onderlijf in 't water moesten sitten / en 't wa-
ter seer kout was. Wy kregen den stroom weer tegen; maer hadden
niets om het gety te stoppen / en mosten ons laten drijven / na de cy loop
des stroums / die ons ook veel t'Zeewaerts in dreef / sonder ergens
eenig Lant te kunnen sien. Voor de grouwelijcke waert des stroums
was ons onmogelijck het vlot met de schep-riemen eenigsins te stutten.
Daer na kregen wy weer Lant in 't gesicht / en beden veel weer met
onse schep-riemen / om het selve aen te doen; maer de stroom liep weer
seer tegen / en maekte ons sijn moedeloos. Ook waren wese onder
ons geheel siecht en simpel / en wy hadden met eenigen genoech te doen /
om hen op het vlot te houden / niet eens wetende dat sy op een vlot wa-
ren /

ren / ja eenigen wilden na hunne liſten / om broog goet aen te trek-ken: andere na de hombuis / om ſich te warmen / niet beter wetende / of zy waren noch op een Schip / gelijk als voorhenen. Wy dreven het Land / 't geen laeſt geſien was / weer uit het geſicht: dies wy buiten alle hope waren / en den Heere om een Talig einde baden. Niet lang daer na kregen wy in 't vooruitzijden laeg Land in 't geſicht / derwaerts wy met luſtig te ſeyppen en vooruſtroom na toe ſetten: wat een niſ-wiſten / hoe lang de ſtroom ons dienen ſou. Wy quamen hoe na dieder dit Land / dat wy hoe-beſten daer op ſchenen te kunnen ſien loopen; maer vonden ons wel haeſt bedrogen / gemerkt het niet anders als een Zant-bank was / daer eenige branding over bloog. Doen wierden wy weder radeloos / ſagen noch wiſten geen Land meer op te doen. Voorts wiert het Vlot ſoo ſwaer en zakte allengs / dat wy niet langer kans ſa-gen / om daer op te houden. Waer over eenigen beſloten / by nacht eenig volk van 't Vlot af te ſtoten / om doorſese lichting het Vlot met hun 10 of 12 des te langer te houden. Ik en anderen waren des onbewuſt / en kregen het eerſt namaels in Bengale, in 't Mooriſche Leger / onder den drank te weten; maer wanneer des nachts het verraet ſou aengaen / quam d'Opper-timmerman des avonts by den Schipper / met aenſeg-gen / hoe op het Vlot veel geltsſ als Kopſtukken / was / het geen men aen een zekre ſou kunnen maken / en te gronde / in plaets van een Anker / la-ten gaen / om het Vlot by tegenſtroom te ſtutten. Wel gevier't den Schipper / die eenen ieder aenſtonts beval ſijn gelt by een te brengen: het welk eerſt in een dubbelde broek geleit / en daer noch een dubbelde broek om gedaen / en voorts met tou-werk wel beſorgt / en eindelijk in een grote rok wel vaſt geſlecht wiert. Tot een tou / om voor te leggen / wierde 't zwaerſte lopend Want van 't Vlot los gemaekt; alduſs liet-men dit ſilver Anker te gronde gaen. Ook wiert een klein bondel van Kop-ſtukken gemaekt: 't welk een diep-loot ſou verſtrekken / om te weten hoe wy dreven; hoewel 't Vlot door bequame ſtilte met den ſtroom niet veel wiert afgeſet; maer leiden door het gelt / als een Schip voor ſijn Anker. Wy leiden daer d'Ebbe over / en haelden met de Vloet het ſilver Anker weder op / en dreven baerwaerts aen / en kregen kort daer na / tot onſer aller blijtſchap / Land in 't geſicht / 't welk wy hert inliepen. Het was toen ontrent ten twee uuren / aen de Ton te ſien / in den achtermiddag.

Zien weer Land.

Anker van gelt gemaekt.

Wy braken en leiden toen ons Anker weder aen malkanderen / om het gelt weder onder 't volk te verdeilen / hoewel ieder juiſt ſoo veel niet kreeg / als hy wel bygeleit had: want weinigen wiſten te ſeggen / hoe veel zy hadden by geleit; maer namen het ſlechts by de greep af. Die miſſchien veel had by geleit / liet ſich met een weinig vergenoegen: en die weinig had by geleit / nam er veel af / ſonder op elkanderen t'onbreede te zijn. Ook ſchoot'er noch eenig gelt over / het welk ſich nie-mant toe eigende. Daer en boven wiert een ſalve met Kopſtukken en het Vlaot-bat gebonden / ſonder het iemant wilde aennemen; maer wiert door den Schipper / by mangel van eenen eigenaer / by ſijn ander gebragen. Voorts wiert het overgeſchoten gelt van 't Anker aen de

Landen uitgedeelt / die sonder gelt op het Vlot gekomen waren / om sich / wanneer men te Lande sou komen / daer voor te dienen: want de kloptuikken zijn in Bengale wel gerokken.

Vreemt Gezicht te Lande-waerts.

Nu waren wy de Wal soo na gekomen / dat wy naer het scheeren der scheide Visschers Vaertuigen aen strant sagen leggen / en de Visschers hunne netten over stokjes scheeren / om te droogen te hangen: En hoorende noch nader / hebben wy dese menschen op 't Land gesien: en hoorende noch naderende / vonden wy op het selve een deel Hollanders en Jaren en meer naderende / vonden wy op het selve een deel Hollanders bekennen / die wy voor ons Scheeps-volk aensagen: ja bekenden hen soo na / dat wy sonder verrekijker hun kleeding konden onderscheiden: eenige met hoeden op 't hooft: andere met mutsen en oorlammen. Daer waren 'er in Basta en Zeildoek gekleet: en sommige met het boven-lijf naekt. De Schipper sag uit sijne verrekijker / en hielt het voor ons volk van het ander eerste in Zee gedreven Vlot: het selve bevestigden door hen sien met de verrekijker de Stuurman en Barbier: sonder iemant van alle de twee en dertig Zielen in twijfel trok / of alles sou na oogenschijn vast en waer zijn.

Naerdien de stroom het Vlot langs de Wal hene setten / konden wy in 't eerst niet Landen / het welk ons / door het groot verlangen / seer moeielijk viel. De Pyloost was d'eerste / die met zwemmen socht te Landen / om een voorbeest / uit last van den Schipper / te laten slachten; maer in het afspringen voor van 't Vlot / had hy genoeg te doen / om het achter weer te batten.

Komen te Lant.

Wy vonden raedsaem door last des Schippers / het spek in Zee te werpen: want d'Inwoonders zijn vpanden van 't spek: desgelijx wiert een vat met vroot over boort gewozpen; hoewel ik en meer andere / die sich moede geroeit hadden / wel anders wat souden gegeten hebben; maer achten het niet der pijne waert / en vasten op een goet mael te Lande. Wanneer wy nu met het Vlot aen de Wal waren gekomen / soo gingen wy alle van het selve / en lieten het drijven / sonder iemant van ons meer aen swarigheit dacht.

Gespreek over het Gezicht te Lande.

De Schipper met 10 of 12 man / die rad te voet waren / ging voorhene / en beval den anderen hem kort te volgen. In het weg gaen belasten wy hen een goet buur aen te leggen / een brave zode visch klaer te maken / en dergelijke meer / d'een dit en d'ander dat. Wy passeerden over een breet blak strant. Op weg hadden wy eenig gespreek van wegen de menschen / eerst van de Zwarten: en daer na van de Hollanders, die wy gesien hadden: waer zy souden mogen wesen / of waer wy hen souden kunnen vinden / en voorts wat wy meer uit zee op Land gesien hadden. d'Een seide: zy souden in de huisen zijn / die in 't geboomte stonden / daer wy op aen gingen: d'ander / dat zy alle reeds by den Schipper waren / die voor uit was gegaen / daer wy ons in 't eerst ten deele in gerust stelden. Maer gekomen by 't geboomte / vernamen wy gene betrede of berede paden / noch ook huisen of menschen. Wy riepen over luid / om ons hier of daer te doen hoozen; maer kregen geen bescheit. Wy gingen dan met elkanderen langs het Bosch door / en waren bedacht

duchte, hoe wy ons ander volk ſouden mogen opſoeken / of weder zyn ſouden mogen zijn: ſoo den daer en boven dan te dwalen / en dan by nacht dan 't ongedierte verſtonden te worden. Eindelijk / na een weinig hoogtgaens / vonden wy ons volk by malkanderen leggen ſlapen / het welk ons ſeer droevig voorſtont: leiden ons ook neffens hen ter ruſte / en namen een goede ſlaep / naerdien die ons in lang niet had mogen gebeuren.

Wat belangt de Paertuigen en Metten met meenigten van Portugeſers en Hollanders, die wy alle oogſchijnelijk geſien hadden / daer van oock haerde ſich niets / en alles was voor ons verdwenen. Derhalve viel ons meer, en meer in dat onſe oogen verblint waren geweeſt. Voorts kregen wy den abont op handen / als wanneer de Schipper ons belaſte een partye houts (want daer lagen vele doode homen ter neer gedelt) by een te draagen / gelijk wy aenſtonts deden / en leiden het ſelve aen die hopen / en ſtaken'er toen den brant in / door middel van een keerſe / de welke wy noch in de Lanteerne brandende hadden: want ſonder de ſelve ſouden wy weinig kans op 't Eilant hebben geſien / om vuur te bekomen. By ieder brandt men een man tegen 't ongedierte te waken geſtelt: want wy toen noch geen kuntſchap van het Lant hadden bekomen / hoedanig het ſelve mogte zijn. Het was des nachts ſeer bitterlijk koud / als of het byeſen wilde / daer wy nochtans ſeer dun tegen de koude gekleet waren.

Vuur van dorre homen gemaeckt.

Onſe Domine was ſoo ſimpel geworden / dat wy hem tot geen ruſte konden krijgen: ja hy wiſt niet beter / of hy was noch op Batavia in een herberg / daer hy te gebieden had. Wilde de dienaers van den huiſe met de muilen van ſijne voeten werpen / en ſcholt op de Jongens en Meiden / waerom zy niet op en paſten. En hoe wy hem meer raden wilden tot ruſten / hoe hy ſtimmer wiert.

Simpelheir van de Domine.

Maer des volgenden daegs maekten wy ons reisbaerdig / om het Lant beter bekent te worden; maer moſten eer geen toebereiding maken / om te vertrekken / door wy onſen Barbier hoorden ſpreken / die in onſer aller hy zijn inbragt: hoe hy eenig gelt in ſes ſakjes had verdeelt / waer van hy die vermiſte / verſorcht voorts op ons / om de ſelve wederom te geven / en ſeide / ſoo wy ons ſchaemden het gelt wederom te geven / wy het ſelve hy hem neer konden leggen / als hy ſliep. Dan het ſchijnt zy het ſelve niet genomen hadden / om wederom te brengen / ſulx hy ſich daer in moſte geruſt ſtellen. Wy maekten ons boogt klaer / en trokken op reis; maer de Domine had de wetenſchap niet om te volgen / dies hy daer alleen achter bleef: want om hem te dragen / hadden wy weinig moeds. Ook ſeide de Schipper / dat de plaers ons wel bekent was / wanneer wy hem wilden hebben.

Gelt by den Barbier vermiſt.

In het boogt trekken gingen de Pyloosſt en d'Onder-timmerman voor ons hene / en vonden een Schilpat ſonder hooft aen ſtrant. Wanneer wy wat voorder quamen / ſagen wy een dooden Buffel aen ſtant leggen / wiens hooft de Wurmen hadden door gegeten. Men ſag de Leguanen ſich aen ſijn verloope ſmeer / daer hy in de Son lag te bra-

Een dooden Schilpat en Buffel aen ſtrant gevonden.

te braden / en aen sijn ingewant / dat al meest verteert was / ver-
sigen. De smaek van desen Buffel deed ons den lust mijden; maer
dachten toen weinig van noch twintig dagen te leggen / en dan tot be-
houdenis van ons leven gegeten te worden / en de huit / daer by in
lag / voor het beste te houden.

Zien de Zwarten. Daer na quamen wy by een Rivier / en sagen aen hare over zijde
veel zwarte Menschen staen / tot ons grote blijtschap. Wy wilden
de Rivier veel geerne over / om by hen te komen; maer bleven / door
dien het hoog water was / aen de kant zitten / tot dat het water weer
ten deele gedallen was. Wy quamen hen toen by / om eenige kunt-
schap van de geschapenheit des Lants te bekomen / en of het vast
Lant of een Eilant was: maer konden van hen geen bescheit beko-
men; want wy konden elkanderen weinig of niet verstaen / en waren
van beide kanten verslegen. Alleenlijk riepen sy op hunne spraake over
luid / en herremden / wilden ons gedurig de voeten kussen / en daer
mee hun noot ons te schijnen klagen. Sy wesen ons ook een Vlot van
Bamboesen / hoewel langer onbequaem / daer sy mee op 't Eilant ge-
komen waren: te weten / vier Mans-persoonen / twee Vrouwen en
twee Jongens / die / soo wy vermoeden / misschien van hunnen Mee-
ster afgelopen waren.

Voorts verlaten wy hen / en zagen na een plaetse uit / om onse
nacht-rust te nemen / de welke aen strant was: alwaer wy weder een
partye houts by een voegen en daer den brant in staken.

Schilpad gekookt. Toen setten wy ons aen den Schilpad te werk / en kookten den sel-
ven / na hem schoon gemaekt te hebben / in sijne Schilpat / en leiden
het gekookte vleesch aen een en dertig partyen / het welk met groote
smaek wiert gegeten. Wy wenschten toen wel om onse spijse / de wel-
ke wy uit verblintheit hadden laten vrijven; maer zulk scheen een
straffe Gods te zijn. Na het Gebet begaven wy ons ter ruste / en des
anderen daegs met den dag weer op reize.

De Schipper deelde eenen ieder eerst een stukje kaes om: want hy
hadden kaes je van dzie pont zwaer met zich van 't Schip gebragt: en
ons ook geseid: dat zulk een stuk ons het hert sou sterken. Op aenra-
den van den Barbier namen wy een teug water op de kaes / om des te
beter den buik te vullen; hoewel het water heel brak was: want wy
anders geen water konden bekomen / als dat wy aen strant mosten
scheppen.

Zien dat zy op een Eilant zijn. Wy quamen aen een hoek van 't Lant / en zagen toen als dat het
Lant heel rond strekte / en wy op een Eilant stonden / zonder eenige
uitkomste te sien / het welk ons niet weinig bedroefde: Want ons stont
anders niet voor als sonder hulpe daer te moeten van honger en kom-
mer bergaen / naerdien wy daer anders niet sagen als hoge bomen /
daer wy de bladen van mosten eeten / om 't leven te behouden. Het Ey-
lant was negen mijlen t' Zeewaerts van het vaste Lant gelegen.

Wy waren dan gansch bedroeft / en wisten geen anderen weg te krie-
sen / als dien wy gekomen waren. Gekomen voor by de plaetse / daer
wy

wy daegs te voore de Schilpad gebroekt hadden / soo gingen twee matten voor ons uit / beeu met een enter-bijl / en d[illegible] met een houwer / om by den stinkenden Buffel / dien wy aen strant hadden vinden leggen / eenige Leguanen sien te bekruipen / en voorts in stukken te kappen. Wy onderlusschen quamen met onsen ganschen troep sachjes aengaen / en sagen hen beide met een Leguaen op schouder naer ons toekomen: waer over wy zeer verblijt waren.

Komende by de plaetse / daer wy onsen Domine gela[illegible] / lieken wy overal om en by na hem / en riepen meenigmael over luid; maer konden hem niet te sien krijgen.

Voorts liefen wy na een goede plaetse uit / daer de beste gelegentheit mogte wesen / om aldaer eens voor al huis te houden / ter rijt toe de Heer ons andere uitkomste wilde toezenden.

In 't Bosch mogten wy ons niet betrouwen; maer sijn eben aen den buiten kant van 't geboomte by het strant gaen wonen / om by der hant te zijn / en / als 'er eenige Vaertuigen mogten voorby komen / de selve des te beter gewaer te worden / en dat sy ons niet mis souden loopen: want hier alleen zetten wy onse hope op / om door het een of ander Vaertuig van dit droevig Eilant / met Gods hulpe af gehaelt te worden.

Daer na bragten wy eenig hout te samen / om buur te stoken / en lieden de Leguaen aen deelen / en sijn bel mee aen deelen / hoewel de deelen heel klein waren. De Leguaen was van de grote / als een gemene hat geweest / en wilt van smaek. Wanneer een ieder wat van sijn deel wilde behouden / most hy het half raeu eeten: waer op dan een hartige teug Tee-water gedronken wiert / dat den buik deed zwellen. Voorts deed de Schipper ons by malkanderen roepen / om een gebedt aen te hooren. Wy hadden twee Testamenten / uit welker een de Stuurman het gebedt deed. Na het gebedt verboegde zich ieder weder op sijne beschreide plaetse: naerdien wy alle by een buur niet konden zitten: dies wy ons verdeelen mosten. Na het eindigen van den nacht / baden wy des uchtens Godt met geboutwe handen / om een haestige uitkomste: want wy hadden niet om t'eeren / noch wisten niet uit te rechten / om van het Eilant verlost te worden. Leguaen gegeten.

Onze Barbier trad een stuk weegs Boschwaerts in / en moste uit hongers hoot / de bladen van de boomen tot lijfs onderhoud pluksken: want hy anders niet wist te krijgen / en kreeg daer in ook noch eenige smaek. Op sijn voorgang / en zonder lang te beraden / hebben wy mee bladen van de boomen geplukt / en in den mont gestoken: maer mosten in 't eerste lang kauwen / eer sy door de keel wilden: hoewel wy daer na beter smaek in de bladen kregen / als wy uit voor na in bysoot mogten hebben. Dies wel te recht het spreekwoort waer is: dat de honger alles soet maekt. Bladen van boomen gegeten.

Wel sagen wy meenigmaal van Verkens / Buffels en Herte-beesten; maer konden de selve / by gebrek van schiet geweer / niet deren noch bekomen. Wy hadden slechts twee houwers / des Schippers degen en een enter-bijl; daer mee / en met een partye stoksken wy op de Verkens Gaen op de Verken-jagt.

lien / jagt togen. De Perstens quamen in meenigte by het strand en
't moerasch / dan in de heete Sonneschijn lagen te bakeren. In
het passeeren een suk weegs langs het strant / quamen wy twee groo-
te Slangen te sien / die in hogten opgeschoten waren; dan wier den doo-
den honger soo hert getrokken / dat wy de selve onaengerant niet mog-
ten hoorby gaen: maer bleven daer by staen / en bespraken daer elkan-
deren over. Als doo dien de slangen groot waren / soo vreesden eeni-
ge doo de selve / in het aentasten / beschadigt te worden. Waer wei-
nig behoo ren gegeven wiert; maer geseid: Wanneer wy slechts gelijke-
lijk toeslaen, so sal hunne macht benomen worden. Op die woorden be-
sloten wy ons in een halve maen / en meenden met een furie aen te val-
len: en op onderling vragen of ieder klaer was / seiden wy alle ja: hoe-
wel niemant d'eerste wilde zijn / om op de slangen toe te slaen / uit vreese
dan doo hen beledigt te worden. Ebenwel konden wy de slangen niet
wel verlaten. Dan aengesien wy selfs weinig moedts hadden / om hen
aen te doen / soo zonden wy een van onse jongens na ons ander volk
toe / en lieten hen weten / als dat ieder ons ter pl met een grote stok sou
by komen: want wy vreesden dat de slangen ons mogten ontkruipen /
niet tegenstaende zy geduurig stil bleven leggen / tot ons grote verwon-
dering. Wanneer wy ons ander volk te hulpe kregen / rangden wy ons
in 't ronde / vielen met ons geweer en stokken op de slangen aen / en sloe-
gen se doot. Hierden toen de hoofden en streerten af: (naerdien men
seid daer in het meeste vergif te zitten) smeten d'ingewanden en bellen
in 't Bosch weg; maer dachten weinig de selve noch naderhant te moe-
ten. Voorts parten wy beide slangen aen een en dertig parten / de wel-
ke met sulk een smake by ons gegeten wierden / als ons voor of na eeni-
ge spijse heeft gesmackt: zonder de selve ook qualijk bequamen of eenig
letsel deden.

Twee groote Slangen gezien.

en gedoot.

en gegeten.

Mijn maet Willem Bastiaensz. van Hellevoetsluis en ik gingen beel-
tijts tsamen / doo dien wy best met elkanderen over een konden. Som-
tijts gingen wy langs het strant / om te sien of de Zee niet wat doo ons
toewoyen had; maer hebben noit iets gevonden: soo dat wy dik-
wils met tranen in d'oogen weer na ons leger-plaetse keerden: want
als wy wat eeten wilden / mosten wy bladeren van de boomen pluk-
ken. Eenigen van ons volk waren ook Boschwaerts in geweest / en
hadden meenigte van bonen geplukt / daer wy een partye van kregen /
en de selve met grote graegheit op aten / dewijlze seer soet van smake
waren. Wy rookten daer op een pijp ta doore bladeren / die by ons
niet verlooren gingen: want de groene verstrekten ons tvoor. De bo-
nen / die wy eerst gegeten hadden / bequamen ons seer qualijk: want
naulijx hadden wy de selve een uur in 't lijf gehad / of wierden soo qua-
lijk / dat wy niet wisten waer wy ons lijf souden neer leggen / naer-
dien wy onse aessem niet konden scheppen: en hoe wy ons wenden en
keerden / soo konnen wy gene verlichting bekomen / en meenden niet
anders of wy souden alle daer van geborsten hebben. Aldus lagen wy
drie uren lang met grote pijne / en kregen toen / door Gods hulpe /
eeni-

Bonen tot spijse genut-tigt.

Die hen qualijk beko-men.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

D. Barboom inv. et f. 1674

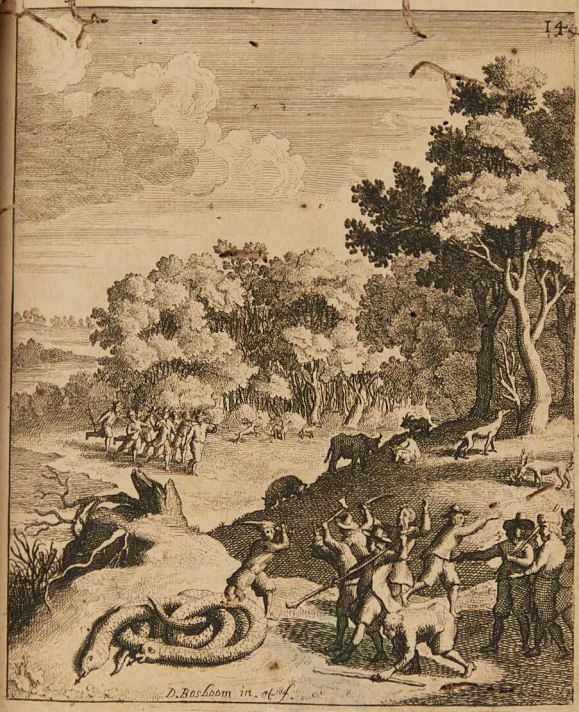

D. Bosboom in. et fec.

eenige verlichting / ſoo dat wy ons wder honden oprechten / hoewel ſeer moeſaelik.

Wonders / des avonts moſten wy ons altijt bereiden / tot het halen van groen Cokkey houts by ons buur / het welk ons wyp ongemakkelijk was. Ook vernamen wy van dagh tot dagh het gebreck van onſe krachten ; want het hout / dat wy den eenen dag bequaem honden dragen / moſten wy des anderen daegs uit onvermogen laten leggen. Derhalve wy ons ſeer waſk bevoelden / en hadden geen moet / om ons daer langer om de been te houden : want het was een doz Eilant / daer niet als grote boomen groeiden met harde bladen / hoewel eenige ook zagte hadden ; maer als men de ſelve laeſte in den mont ſou ſteken / ſoo bleef daer een ſtanck van na / even als die van weeg luizen. Ik beſogt ook dikwils gras t'eeten ; maer dat ſchuurde doz ſijne hert en ſcherpheit den mont gewelbig.

Wanneer wy eindelijk gene uitkomſt meer zagen / en alle daegs veel in krachten afnamen / hielden wy met elkanderen een kleinen raet / en honden goet / van de droge bomen / die'er bele aen ſtrant lagen / een Vlotje te maken / waer mee onſe mannen / op Gods gelei / na het vaſt Lant / doz wint en ſtroom ſouden ober ſteken / om aldaer berecht van het ander ober gebleven volk op dat Eilant te doen. Hier op drogen eenige / op ordre van den Schipper / eenige bomen by een ; andere ſchilden in 't Boſch een partye vaſt van bomen / om daer mee de droge bomen t'zamen te hechten. Als nu het Vlotje gemaekt was / ſien het niet meer als vijf man voeren / daer toen ieder mee weg wilde ; doch wiert ſulx in't believen van den Schipper geſtelt / die daer vijf mannen toe uit koos : als Hendrik Hendrikſz. van Amſterdam, Adriaen Raes van Middelburg, Jan Gerritſz. van Meyert, Ype Janſz. van Leeuwaerden en Klaes Lambertſz. van Meyert.

Wort een Vlotje gemaekt.

De Schipper beduide hen : het Eilant langs te varen / tot dat aen de buitenſte hoek / die tegen het vaſt Lant ober leit / en van daer af te ſteken. Dan ſouden zy / met recht uit te drijven / twee Eilanden ontmoeten / en met hoger op te drijven / het vaſte Lant krijgen : het welk gegiſt wiert negen mijlen van dit Eilant te leggen. Hier op namen zy affcheit / met belofte ; ſoo zy te recht quamen / op hun aenkomſtplaetſe aen te dienen / doe noch ſes en twintig Zielen op het Eilant gebleven waren / zonder daer van te kunnen geraken. Zy hadden met ſich tot ſpijſe genomen / alleen bladeren van bomen : en waren doorſien met twee Kompaſſen / een Scheeps-kompas en een koper kompasje : beneffens eenige ſcheepriemen / uit den rouwen van't geboomte gehouwen : maer hadden niets om het Vlot doz te leggen / dies zy moeſten drijven / daer hen ſtroom en wint boerde. Het vertrek met dit Vlotje was op den dertienden dag / ſedert onſe komſte op dit Eilant.

Waer mee vijf man vertrecken.

Doorts trokken wy weder ieder zijns weegs / om hier of daer eenige lebens-middel op te ſoken / doch na lang dit droevig Eilant doorgekruiſt te hebben / konden niet anders vinden / tot onſe grote droefenis / als hooge boomen / daer wy de bladen tot ſpijſe af plukten / en veele

dagen

dag en ons daer wee erneerden / zonder iets daer toe te hebben / als wy met lang te [illegible]en in 't lijf konden krijgen; maer als wy iets daer toe hadden / al was het ook noch zoo weinig / zoo konden de bladen met zeer goede smaek gegeten worden. Men wenschte eg lieu lang en tijt na het lichaem van onzen Domine, die eerst in 't Bosch door sijn oeffeningen was komen te dwalen / om het selve aen te tasten en tot spijse te nutt-gen: het welk ons / na het zeggen / veel zou verstersten / na het eeten der slangen: behalve dat menschen vleesch / naer men zeid / zeer zoet van smaek is.

Voorslag om een van de jongens te dooden.

Eenige sloegen voor om eenen van onze jongens aen te tasten; maer het is / de Heere zy gedankt / daer noit toe gekomen: want indien zulks eens geschiet was / en wy de smaek daer van gehad hadden / het zou vergetwijfelt al verder voort gegaen zijn. 't Was wel alree in 't openbaer gezeit / menschen vleesch voor hunne doot op 't Eilant te zullen moeten eten: waer over wy veeltijts bedreest waren / om ons tot ruste te begeven.

Des avondts kregen wy van ons ander volk te weten / dat de vijf mannen met het Vlotje aen de Lanthoek van 't Eilant waren gaen leggen / en het Vlot met droge boomen [illegible] / en / op ernstig verzoek / noch twee goede bekenden met zich om het Vlot genomen hadden: als Evert Lubbertsz. van Amsterdam en Lukas Jansz. van Barlette.

Onderrusschen quam Karel Dobbel van Amsterdam ons aenzeggen: hoe hy een Slang van zelsijke lengte / en dikte als een gemene man had zien leggen / derwaerts wy des uchtens / na het gebedt / met een partye stokken in de hant / na toe trokken. Op weg quam ons een Leguaen uit eenen boom voor de voeten vallen / die wy aenstonts de pen van onze enter-bijl in 't hooft zetten / en de selve door eenen van d'onze na onze wooninge deden brengen / met bevel van daer by te blijven. Wy waren dan zeer verblijt van wger iets gekregen te hebben / daer wy de bladen mee konden in krijgen.

Leguaen gevangen.

Wy namen dan onzen koers haestig en blygeestig na de Slang: maer gekomen by de plaetse en plek / daer wy zou leggen / zoo konden wy de selve ledig: doorsteken ebenwel alle garen en plaetsen om en by / op hoope bij den selven noch te binden; maer al het soeken was verlozen / tot onse groot verdroefenis. In het wederom komen deden wy zoo by / als in het Bosch veel soekens na onzen Domine, met betrouwen van hem hier of daer noch wel eens te binden: om / zoo wy wat aen sijn lichaem mogten binden / met stukken op kolen te leggen / en alzoo t'eeten; maer te vergeefs gesocht. Gekomen met elkanderen weer op onse leger-plaetse / wierd de Leguaen in 24 parten geleit / de welke heel kleen waren: naerdien de geheese Leguaen geen vier pont zwaer was. Het diende ebenwel om de bladen daer mee in 't lijf te kunnen krijgen / die toen heel anders smaekten als alleen: want men de selve alleen qualijk / schoon met lang kauwen / 't lijf kon krijgen. Na de Leguaen op was / bygten wy een langen tijt door / zonder iets bekomen te hebben.

en gegeten.

Slakken gevonden.

Eindelijk had de Timmerman / Paulus Jacobsz. van Schoonhoven, een Moerasch opgelopen / daer veele Slakken / zonder schilt of hoornen

(gelijk

(gelijk men hier te Lande in eenige huisen vind) in vergadert waren: daer op een geheele mut vol van mee bragt.

Wy bwogen hem aenstonts de plaetse af/ sonder een tijt af te wagten/ die de selve hem wel of qualijk bequamen/ togen derwaerts/ en versogten ons wel van Slakken. Eenige slaken hunne huisen/ sallien en hembde-boesems vol Slakken: uit vreese dat de selve te dra souden weg geraken/ gelijk sy ook op die reise meerendeels gedragen wierden. Wijders/ de mutsen/ sallien en hembden/ wanneer wy de Slakken uit ons Leger-plaetse uit de selve namen/ waren soo blaeuw/ als een Lazuur of Indigo uitgeslagen: waer uit hunne vergiftigheit te bemerken was. Ook hielden eenigen hen vol vergift te zijn. Dan weinig wiert daer na gelusteert: maer seiden: Zijn ons de Slangen wel bekomen: wat kunnen ons de Slakken deeren? met by voegen: soo daer eenig vergif mogt in zijn/ het selve door her buur genoech sou uitgetrokken worden. Ook waren sy den Timmerman/ die daer herrig van gegeten had/ in 't eerst niet qualijk bekomen.

Wy leiden dan vele Slakken in de hete asch/ en stookten buur daer boven op/ om door die middel-stof vergif te doen uit trekken/ en de selve gaer te maken. Na de selve een weinig daer onder gelegen hadden/ tegen wy dateijk aen 't schranssen/ en aten de Slakken met sulk een soete smaek/ als my oit spijse gesmaekt heeft. Hoe meer wy ook daer van aten/ hoe meer wy eeten wilden: naerdien sy heel soet in den mont waren. Na een hartige maeltijt daer mee gedaen te hebben/ nam ieder een dronk Tee-water daer op/ en rookte na gewoon te een pijp dozre bladen/ met grote smaek. en gegeten:

Na verloop van een uur of twee/ viel de Timmerman in eene slaeuwte: waer uit wy bespeurden/ dat sulks ons haest mee te beurt sou vallen. Wen seide menschen dat een sterk genees-middel tegen het vergif sou wesen/ om het selve uit te dryven. Wy konden van selfs nooit/ soo lang wy de bladen hadden gekauwt/ afgang krijgen/ en hadden/ als 'r ons over quam/ en wy niet konden lozen/ sulk een snijding in 't fondament/ dat ons Hemel en Aerde te naenw wiert/ en erbarmelijk het geheel Bosch door deed roepen en tieren. Daer en boven hadden wy toen noch sulk een swaren stoot door handen/ dien wy byna met de doot mosten bekopen. Ik kan self niet na denken: hoe sterk de hytger ons quelde: want schoon wy in 't eerste selfs sagen/ dat sy alle van de Slakken met vergif uit stoegen/ ook over al/ waer sy aenraekten/ een blaeuwe plek maekten/ soo dyong 't nochtwel de grote hunger ons/ dit vergiftig ongedierte t'eeten. Die hen qualijk bekomen.

Het geen den Timmerman was over gekomen/ het selfste vernamen wy hoofs daer na mee: tagen eerst in een slaeuwte/ de welke ons hoe langer/ hoe zwaerder aen quam/ en ons soo benaeut maekte/ dat wy by na geen aedem meer konden scheppen/ en allen oogenblikkelijk meenden te bersten: het welk omtrent twee uuren/ na gifstig aen de Son/ duyrde/ als wanneer wy/ door gedurig bidden tot Gods/ verlichting kregen: hoewel wy seer verzwakt waren geworden/ en naulijx ons over eind

C konden

keyden houden. Wy knauwden dan weer tot versterking eenige bla-
den, maer hierden daer van tot den afgang wager / en van dag tot dag
slimmer. Wel sochten wy met messen en scherpe houtjes eenigen raet
te doen en openingh te maken / en hier door elkanderen een weinig te ver-
lichten: maer met weinig voordeels / en niet sonder groot gherm en
dzoevig geween. Derhalve wisten wy hier toe niet anders te doen / als
God onsen spijze aen te roepen / en van de bladen verlost te worden:
want door eens hartrig van de bladen t'eeren / waren wy zware pijnen te
verwachten. Wy stonden als verwondert / en konden niet begrijpen:
waer de spijse doch haer plaetse kon neme / daer onse buiken geheel weg
geschroeit waren / en het lichaem tot bel en been gansch uitgeteert was.

Wy hielden daer na een kleinen raet / wat ons het beste te doen stont /
of aldaer ons van honger te laten vergaen / gelijk wy alle daegs bet
uit teerden: of noch een ander Vlot te maken / om daer mee alsoo t'Zee-
waerts / op een goede uitkomste / te wagen.

Wy hadden op het Vlot / dat op het Eilant was gemaekt / eenige
hoope gezer; maer sedert niet vernomen / hoe het met het selve en de ze-
ven man was afgelopen. Ons bermoeden was / dat zy op 't water sou-
den vergaen zijn: naerdien ons volk hen met het Vlot in 't eerste Zee-
waerts had sien indrijven. Wy stonden dan in grote benaeutheit / en
wisten niet uit te rechten / om dan dat ellendig Eilandt te geraken:
want de grote slapheit had het volk moedeloos gemaekt / om een ander
Vlot te maken. Dies wy raetzamer bonden op het Eilandt te blijven /
als op het water verdzeven te wezden / en dan noch ebenwel van hon-
ger te vergaen.

Groote vuuren gestookt

De Schipper bond raetzaem by abont aen strant grote buuren te
stoken / tot een teeken aen die op 't baste Lant / van Eenig volk en onge-
legentheit op dit Eilant / om alsoo door dit middel daer van te geraken.
Wy ging dan ter plaetse / daer de meeste dorre boomen aen strant lagen /
en belaste ons een partye hout by een te dragen / en den brant daer in te
stichten: waer van de vlam / na des Schippers zeggen / wel tot twalef
mijlen berre aen de Lucht sou kunnen gesien wezden: daer het vast
Lant / naer onse rekening / slechts negen mijlen van dit Eilandt lag.
Wy zagen het met buur-stooken omrent dzie of vier dagen aen / zonder
ondert sschen iet vernomen te hebben: als wanneer wy malkanderen
meer en meer met hout te dragen af vielen: zulx de Schipper langer
qualijk hout-dragers kon bekomen: dies niet te min wilde hy het buur-
stooken allen abonts onderhouden hebben / met baste hoope van onse
verlossing. Wel sochten wy den Schipper het buuren af te raden:
naerdien het veel arbeits in zich had / en ebenwel niet voordzagt; maer
zulx nam hy ons zeer qualijk af / met te zeggen / dat men door dit middel
van het Eilant moste zoeken te raken.

De Schipper hield zich een lange wijle kloek / zonder aen hem noch
qualijk te kunnen sien / dat hy op een Eilant was geweest: want hy
was grof en vet van dat aff geweest / daer hy lang op teerde. Dies men
verlijts zeide: Zoo het iemant daer van zal brengen, het zal de Schipper
zijn.

zijn. Dekhalve mosten wy gedult in ons lijden nemen: met Godts om een weinig versterking aen te roepen / zoo noch eenige tijts ons soo ons mogte open zijn: want het was zoo veel als wy ons lijf langer honden dragen, en zich tot leggen te begeven / was ter dood gaen; naer dien d'een de ander het niet zou in den mont steken; maer meer na sijne doot / als na sijne opkomste verlangt hebben: 't welk meynig op de been heeft gehouden / die zich anders aber lang tot leggen wilde begeven.

Mijn maet Willem Balliaepsz. was mee gansch zwak geworden / en wilde zich nu dikwils begeven / klaegde en zeide my: dat hy / [illegible] dese versterking te genieten / zich langer op de been niet kon houden; maer my begeven mosse; naerdien aldaer langer geen leven soo hem open was. Ik ried hem zulx t'allen tijde af / en hield hem het hooft / soo veel als mijn krank vermogen kon streken / op / en eenige stukken soo / die my voortijts geleert waren.

Mijn maet Willem en ik quamen malkanderen daer wel te pas: want ik bekennen moet / eerst door Godt / daer na door hem mijn leven dus verre behouden te zijn; dewijl ik anders / zonder sijnen raet gedaen te hebben / met het eerste Wonder weg gevaren / daer ik een langen tijt op was / na hem te wachten; naerdien het geheel t'Zeewaerts in dreef / en zoo buiten twijfel gebleven is. Dan hy wierdt door Godts genade weer versterkt / en hoorde daer na de kloekste van ons beide / tot een merkelijk teeken voor ons allen.

Daer na ging hy eens alleen uit / en quam met een grote Padde weder / die wy in een pot / te vooren van de Zwarten gehaelt / hooghten. Op sijn vragen / of my van de Pad niet luste / dacht ik by my selven aber / hoe wy tot twee malen toe door dat vergiftig goet in ellende hadden gelegen / om ieder oogenblik meenen te bersten; maer schoon het de derde reis zou geweest zijn / soo was my onmogelijk / door de grote honger / zulx af te slaen: en wy hadden toen ook noch gene Paddens gegeten / soo dat het weer op abontuur aen was / zonder te weten of iber ons wel of qualijk mogte bekomen.

Wy dischten dan de Pad op / en aten de selbe met bladen van de boomen smakelijk op / zonder eenig lersel gehad te hebben; dies wy ons toen door Slangen noch Paddens vreesden / dat zy ons qualijk bekomen souden. Pad gegeten.

Daer na ging onse Timmerman / Paulus Jacobsz. van Schoonhoven, het Bosch lang door kruissen / om iet ban onzen Domine op te kyken / maer vond alleenlijk een bar sijne muilen / in een boom tusschen een mik steken. Wy des verwittigt / vonden elkanderen op een nieuw kloekmoedelijken aen / met te seggen: wanneer ieder snedig uit ziet / zullen wy hem wel oplopen; want door sijne simpelheit heeft hy het niet verre konnen brengen. Gekomen ter plaetse / daer de muil gesteken had / soo spreiden wy ons van malkanderen / en zou ieder snedig om hem uitkijken / of wy hem heel of half / of slechts eenige stukken konden van hem binden / om t'eeten: het welk al zoet zou op gegaen zijn. Zoeken na den Domine.

By wijle ontstont ook wel twist onder malkanderen: want gemeenlijken Twist.

lijstelijcx groot arm/ de dien mee sleept. Dan die eenig geschil had / most dooz hals stellen / het self te slechten; gemerkt niemant daer hant aen sou slaen/ om het te slechten; maer roepen te meer: Sla doot, zoo krijgen wy water eeten.

Onse Barbier Willem Lap hield zich wel op de been / soo met wandelen langs het strant / als dooz het Bosch / en dooz kreek veel geboomte / eh hond onder anderen eenen boom met seer groote sachte bladen / daer hy een deel meenigte af plukte / en den Schipper en Boetshouder mede te eten gaf. Hy hielt de plaetse bedelt / en wilde niemant den boom bekent maken: want hy wel wist / soo wy daer by gekomen waren / daer weinig aen souden laten. Wel gingen wy hem verscheide reisen na / wanneer hy uit ging / om hem eens den boom af te speuren; maer was ons altoos daer te gauw in: want sulx vernemende / veranderde hy sijnen weg daer dwers dan af / en maekte dele kromme wegen / om den boom dooz niemant t'ontdekken. De bladen dan desen boom waren seer goet dan smaek / als men eenige t'samen bond / en alsoo in de heete asch liet stoven of braden.

Mijn maet Willem en ik zijn ober een geweest / om het Eilant een stuk weegs ront om te gaen / om te sien wat God ons wilde toe zenden. Wanneer wy dan het strant een stuk weegs langs gingen / quamen wy dooz hn den stinkenden Buffel / die sulken stanck van hem gaf / dat ons in 't eerst t'gehele strant om en by te naeu was. Dies niet te min / dooz den ober groten honger / sou ik my by na verstout hebben / dan den stinkenden Buffel t'eeten; schoon my dat noit te wooze in gedachten was geweest. Ik maekte mijn maet Willem bekent / hoe mijn lust daer seer toe getrocken wiert / en of het niet geraden sou zijn / een stuk dan den stinkenden Buffel te snijden / en dooz te besoecken of de stanck met braden niet een weinig sou kunnen uit getrocken wooden; maer hy wilde daer geen gehooz na geben / en seide: Het is nu zeventien dagen, seder wy op dit Eilandt zijn gekomen, en de Buffel heeft ongetwijffelt wel tien of twaelf dagen voor ons tijdt dood leggen te stinken. Wat lust komt u over, van den selven t'eeten? Hier dooz liet ik my gesegen; want sonder sijn afraden / sou ik anders den Buffel soon hebben aengeset.

Dooz 's zijn wy het Eilant langs gegaen / tot aen de buitenste hoek / na de Kant-zijde / sonder iets op gedaen te hebben / en rusten aldaer een weining aen den Zeestant / en sloegden elkanderen onse dzoevige noot / en stichten elkanderen met vermaningen / en bitterlijk schreien en roepen tot den Heere.

Na een wijle tijts aldaer dooz gebzagt te hebben / reken wy noch eens ter deegen t'Zeewaerts in / of men ook eenige reekenen dan ons Blot konden bespeuren; maer vernamen niet als d'openbare Zee. Alsmeer 't begond begon te genalsen / so namen wy / sonder iets te bekomen / onsen wegh weer na onse oude leger-plaetse / en donden aldaer onsen Schipper / benesstens hier anderen / een partye hout by malkandere te open hoop te dzagen / en dooz 's den bzant daer in te stellen; want de

de Schipper het buur-stoken gedunrig onderhield. Op sijne vragen aan waer wy quamen / maekten wy hem ons wederbaren bekent.

Wanneer wy den Schipper vroegen / of hy geen verdriet in het buur-stoken hadde / daer hy wel sag / hoe bruchteloos het was / seide hy: soo men van het Eiland verlost wilde sijn / men het soo moste aenvangen / op dat die van het vaste Land / of eenige ontrent gelegen Eylanden / of eenige Vaertuigen / by nacht daer ontrent komende / hem niet magten / dat daer menschen waren: want sy het by avontuer soo niet sonden ons wozden / als sy daer geen teeckenen van bedrog soo op dit middel van verlossing / door buur-stoken / had de Schipper groote hoope.

De Schipper wil het vuur-stoken aen-gedurig laten doen.

Dan niet wel kon de Schipper zich wy ons vergelijken: gemerkt tusschen hem en ons een groot verschil was: want hy alleen groote houten kon dragen / die wy met ons vieren mosten laten leggen: en hoewel wy een selve spijse aten / soo was ebenwel het verschil tusschen een vet en mager mensch seer groot. Men seit door een spreekwoort: Een vet mensch kan lang op sijn smeer teeren: 't welk men hier warelijken bevond. De Schipper / die grof van lijf / als ook uitstekend van buik was / was sijn buik veel veel ingevallen / als ook sijn lijf veel afgenomen / en sijn gedaente geheel veranderd; maer was ebenwel / als een van ons by hem stont / als een doode by een levende te gelijken. Voorts namen wy ons afscheit / en deeden ons avont-mael met bladen / die wy op weg bekomen hadden. Na het Gebed / begaven wy ons ter nacht-ruste.

Des anderen daegs brachten twee van ons volk / uit het Bosch een Leguaen / die misschien / soo zy vermoeden / uit eenen boom was geballen / door dien hy niet langer voort kon / en behandigden de selve aen den Schipper: want de Schipper in 't begin had ingestelt / dat men al het Wilt / dat wy op deeden / met elkanderen soude deilen.

Krygen een Leguaen t'eeten.

Dan naerdien het selve sulk een klein beest was / soo hebben zy daer eenen ieder geen deel willen van toestaen; waer door een groote onlust ontstont: want zy het niet verder wilden deilen / als aen den Schipper / Boekhouder / Barbier en Stuurman; soo dat zy de selve maer aen ses deelen gelrit hebben: daer wy nochtans met ons vier en twintigen waren / die met recht daer deel mosten aen hebben. Doch onse Barbier heeft het ongelijk niet mogen sien; maer heeft de helft / dat voor sijn deel gegeben was / aen andere mee gedeelt. Eer schoot 'er noch achtien ober / die niet genoten hadden; maer kregen teder / na lang bidden / van d'anderen de helft. Gelukkig waren de geenen / die daer wat van kregen; maer die niet kregen / stonden met groote begeerte na het bel; hoewel zy het in 't eerste niet machten genieten. Die het vleesch in 't eerst gedeilt hadden / waren ook in de wil het bel te deilen; maer het volk op het laeste misnoegt geworden / selde te recht aen den Schipper en aen de geven / die de Leguaen gekregen hadden: dat zy het bel van de selve willen delen; waerom anders van het begin af ingestelt / dat van al het Wilt / het geen men

treck / een ieder een even groot deel sou hebben: waerom nu dus quaelijk gehandelt? dies zy eindelijk het vel tegen hunnen dank zich mosten quijt maken. Dan zoo als het den eenen in de hant wiert gegeven / gaven d'anderen malkanderen soo veel tijts niet / dat het soetjens elijk van malkanderen mon gesneden en gelet wierden; maer trokken het malkanderen op ses of seven stukken uit de handen. Die de grootste stukken daer af gerukken hadden / peurden daer mee het Boesem in / om hen soodanigh ontnomen te worden; maer die daer mee niet konden weg komen / wierden weer door anderen soo lang aengerant / tot dat zy het haer hadden gemaekt: en eindelijk dese dan weer door anderen: zulx op 't laetste noch door het vel van den Leguaen een malkanderen raekten / en hant-gemeen wierden.

Smijten van den Slang gevonden en gegeten.

Na een kleine wijle / wanneer de Slang opgegeten was / vond een van d'onsen eenig goet van den Slang / dat wy om het vergif weg gewoopen hadden: want wy te vooze de vellen met het ingewant / hoofden en steerten weg gewoopen hadden.

Eerst vond men een stuk van het vel / met een stuk van het ingewant / het welk seer blaeuw uitgeslagen / en belijk om aen te sien was / als laer staen van eeren. Maer hy gaf ebenwel daer mee door / en leide beide stukken op de kolen / om alsoo den weinig te braden / en het vergift / dat daer in mogte zijn / door het vuur uit te doen treyben: gelijk door hene met den Slang self gedaen was. Doch wat het braden van dese stukken belangde / daer wilden d'anderen voortaen niet meer na hoozen; maer wy gingen met ons ses of sebenen / sonder den tijt af te wachten / hoe het hen mogt bekomen / aenstonts heen / om de rest daer van te haelen.

By de plaetse komende / daer d'overige stukken lagen / soo vond men deselve wit van kleine Wurmen / die daer op gezeten waren: en wanneer men die daer af streek / soo was dit ingewant soo blaeuw als een Lazuur uitgeslagen: waer over eenigen seiden / dat het klaer vergif sou zijn. Andere daer en tegen seiden: het mogte soo vergiftig zijn / de Wurmen souden daer wel van bersten. Welk laetste seggen ons ook ten deele stijfde.

Na wy dit stinkend goet meest met stukken en brokken hadden by een gerakt / zijn wy daer mee by onse leger-plaetse gekomen / en gevraegt door eenige van d'onsen / of wy daer al het goetje hadden: en neen / het meer dan lag: want zy toen reeds den ander het graeg hadden sien eeten. Waer op wy seiden / dat daer noch meer most leggen; want wy het soo naeu niet hadden op gesocht; door dien de Wurmen hier en daer met de stukken verstrooit lagen.

Toen gingen zy noch met hun dzie of vieren heen / om de rest op te soecken: want die wat hebben wilde / diende wel een van d'eerste te wesen: anders hem anders niet sou gebzagt wozden. Voozts hebben wy het stinkend vet en stinkende ingewant seer smakelijk met bladen van bomen gegeten / en ginx het selve alsoo smakelijk op / als voor hene de Slang self / sonder het semant qualijk bequam.

Daer

Daer na ging ons ander volk derwaerts heenen; maer bond'er weinig. Onder deſe was een Pieter Jacobſz. van Duinkerken, die te voren een ſtuitje van een Leguaens vel op kleine kooltjes leide; maer gaende heene / om eenig goet van den Slang te halen / beval hy eenen ander / ſoo lang na het ſtuk te ſien, die het midderwijl van hem waer nam en haeſtig op at. Wanneer d'ander / na ſijne wederkomſte / hem na het ſtuk vroeg / kreeg hy tot antwoort / dat het door verzuimenis tot pier verbrant was: waer door zy een beele woorden geraekten.

Daer na ging ik eens alleen uit / en / komende door een moer- Alikruiken gevonden en gegeten.
tige plaetſe / bond'er meenigte van Alikruiken leggen / de ſmaſſe murſen beide mijne ſakken bal van mee nam. Ik beduide ons ander van de plaetſe: en was naenlijr my het wooxt ontdaen / of zy gingen alle derwaert. Myn maet en ik braden en ſtoofden een partye in de heete aſſche / en peurden toen aen 't eeten. Doozts hadden wp in drie of vier reiſen de plaetſe ſoo leedig gehaelt / dat daer weinig meer op bleef. Toen moſten wp ons weer met bladen behelpen / en wiſten weer niets te bekomen / om de ſelve in te krijgen / tot onſe groote droefenis. Ook wierden wp van dag tot dag zwakker / en deden warelijken meer als wp konden / om ons oder eind te houden: ja hadden des morgens / als wp op ſtonden / den moedt niet / om dien dag ons op de been te houden.

Wanneer daer na myn maet eens alleen uit was / bond hy in het Padde gegeten.
Boſch een ſeer grote Padde / de welke hy met ingewant met al op de kolen leide / en alſoo een weinig liet braden / en wiert toen met bladen gegeten. Te vooze hadden wp het ingewant van een andere Padde weg gewoxpen; maer de honger deed ons het nu ſoet op maken / ſonder eenig ongemak.

Als wp nu langer niet ſagen / als de doot voor oogen / ſoo ſtemden wp met ons wijven te ſamen / van een deel droogе boomen / die'er beele aen 't ſtrant lagen / een Vlotje te maken / om daer mee op Gods genade van dat droebig Eilant te ſcheiden: welk ons voornemen wp den Schipper bekent maekten / die raetſamer woud op het Eilant by malkanderen te blijven / als haeſtig op 't water verdreben te worden / en alſo ebenwel te vergaen. Voegde voorts daer by: hoe ons ander Vlotje / dat met ſeven man was weg gedreven / lichtelijk door den ſtroom verleit / en t'Zeewaerts in gedreven / en aldaer noch maer vier en twintig man gelaten was / ſonder ooſt te weten van d'andere een en ſeſtig / of'er een man van te regt gekomen was. Dies de Schipper daer grote lijr te gen was / en gaf ons te kennen / als dat 'er gene kompaſſen meer waren / daer wp eenige giſſinge op konden maken; want te vooze het kleine Vlot twee kompaſſen mee genomen had: te weten een Scheeps-kompaſje / met een koyere kompas. Dan door lang aenhouden / ſtont hy ons eindelijk toe een Vlot te maken. Toen gingen wp na een Wort weder een Vlot gemaekt.
plaetſe / daer de meeſte droоge boomen by malkanderen lagen / ſchoten daer een partye licht hout van uit / en liepen in 't Boſch / om eenige jonge baſt van de bomen te ſchillen / en de ſelve in plaetſe van touw-werk te gebruiken; maer het arbeiden viel ons ſeer zwaerelijk; want wp

her

hen met ons bijsen af mosten / sonder hulp van ons ander volk te ge-
nieten. En wanneer men hen versocht / en seide: dat sy ons te hulpe
sonden komen / om ons Vlot te voltoien / naerdien men dooz dit mid-
del weer sou kunnen te recht raken / en alle behouden worden / soo ga-
ben sy geen dooz daer toe; maer seiden / dat sy beet arbeits-met het
ander Vlot gehad hadden; dat alles scheen verlooren te zijn / en waren
nu langer buiten alle hoop; want een ieder zich anders niet inbeelde /
dan dat het Eilant te bergaen.

Des anderen daegs kregen wy twee Jongens te huijse; d'een ons
Stuurmans Jongen / Cornelis Dirksz. van Sparrewoude en d'an-
der de Botteliers Jongen / Jan Zur van Amsterdam, die beide oock wee-
nigmael versochten / om mee op het Vlot te mogen zijn / als het dooz
was / en beloofden daer dooz ons in alles ten dienste te staen / soo nie-
groene / als dooze bladen te plukken / en deselve tot tabak te kerven: het
welk wy hen toe seiden / alsoo het twee lichte Jongens waren; maer
belasten hen dooz al in 't eerst niet te doen blijken; want anders de
Schipper hen soo gehouden hebben. Gaat verlangen hadden wy na
het volmaken van het Vlot / want dooz de groote zwaarheit / konden
wy langer niet een uyr verreppen / hoewel het hart goet was / en wy
het qualijk soo konden laten steiten; maer arbeiden alle / doch met luyre
poosjes.

Wanneer wy t'eenen tijde dooz het hoog water niet konden arbei-
den / noch ook niet wisten uit te rechten / dooz al eer het water gevallen
was / soo gingen wy by een klein wuurtje een pijp dooze bladen roosten.
Na een weinig tijts daer gezeten te hebben / soo wiert ik in my selven
aengeport / om op den Buffel aen te gaen / en een Leguaen sien te be-
krupen / naerdien die dieren daer veel aen quamen aezen. Wanneer ik
een wijle achter een wortel van eenen boom gezeten had / wilde daer
geen aen komen / het welk my op 't lest begon te verdrieten / en begreep
by my self / daer moste noch iets zoets aen wesen: dooz dien de Legua-
nen daer by quamen; waer op ik met een nieuwe stout heit een mensch
in de zijde des Buffels serte / na hy daer twintig dagen / by onsen tijt /
gelegen had / en haelde een stuk uit tusschen het vel en de ribben: want
my docht / soo 'er iets zoets zoude aen zijn / soo most het aen de ribben
wesen. Komende met dit stuk Buffels-vleesch by ons volk / waren sy
seer nieuwsgierig / waer ik het mochte gehaelt hebben / en of 'er noch
iet was / om ook een stuk van te halen: gemerkt dit stuk vleesch dooz
hoog zich seer schoon vertoonde; want sy weinig dagen / dat zulx van
den Buffel was / naerdien wy in 't minste te dooze geene gedachten
hadden gehad / van dien Buffel noch t'eeten. Voorts seide ik hen wat
ik gedaen had / en wilde sien / of men de stanck dooz haden een weinig
daer zou kunnen uit krijgen. Waer op alle d'anderen / die by het Vlot
beschreven waren / zich aenstonts mee na den Buffel toe spoeiden.

Een stuk vleesch uit de Buffel geno-men.

Ook niet anders als lijm was.

Wanneer ik het mijn stuk doende was te braden / en het selve met een
houtje van de stolen wilde lichten / soo was het niet anders als slijm /
de welke ik aen lange dzaden ophaelde / en het vet gansch uitgeteert en
onbe-

onbequaem. Waer op ik ons volk rieth / dat zy na het schoonste niet sien souden; maer na het heel magere: gemerkt het bet op het buur berteert / en mien niet als oneerbare stijm behoud. Toen haelden wy daer tot in de veertig pont mager bleesch af / en brachten het aen de plaetse / daer wy buur gemaekt hadden / die niet verre van daer was. 40 Pont Buffels-vleesch bekomen.

Voorts regen wy het bleesch aen enden van bast / en hingen het om den stanck daer wat uit te laten trekken; maer in het aenrijden van de bast de waerte van 't bleesch / schoon het al meest uitgeregen / soo dat niet te zeggen: zulx wy het hier en daer op doore boomen uitleiden; hadden ondertusschen een partye van 't selve / om t'eeten; maer gaf / wanneer wy een stuk in den mont souden steeken / een onverdragelijken stanck in de neusgaten: dies niet tegenstaende maekte de honger het zoet in den mont.

Tegens den avond haelden wy ons bleesch overal in / en verbergden het in het Bosch / om aen ons ander volk soo veel bleesch niet benent te maken / en hielden daer een weinig voor den Schipper en voor ons ander volk uit.

Na wy ons wel bezorgt hadden / maekten wy ons klaer om weer na den Schipper toe te gaen: want wy des avonts altijt by malkanderen in onse leger-plaetse waren. Gekomen aldaer / boden wy eerst een stuk van ons Buffels-bleesch aen onsen Schipper / en seiden dat het van den Buffel was / dien wy opgesneden / en ook daer lustig van gegeten hadden. Waer op hy seide: soo wy daer hertig van gegeten hadden / wy daer noch af eeten souden / en ons het wel bekomen moste: want het hem niet luste / door den onverdragelijken stanck / daer van t'eeten: en hy alree qualijk wiert / dat wy hem soo na stonden. Voorts ging hy van ons af / seggende / dat wy noch stimmer stonken / als de Buffel te vooren; maer anderen / dien wy het bleesch ombeelden / was het seer aengenaem. Dat de Schipper van weegen den stanck niet wil eeten.

Na een partye stuksken omgedeelt te hebben / liet een ieder in 't eerst sich daer mee vergenoegen; doch wanneer zy daer smack in kregen / waren zy niet te stillen; maer stelden sich aen / dat wy anders niet meenden / of zy souden malkanderen aengetast hebben: zulx wy hen noch van het onse / het geen wy voor ons eigen eeten uitgehouden hadden / meedeelden; maer het wiert noch stimmer / als beter. Ongemeene graegheit na Buffels-vleesch.

Ty waren in de wille / om by donker noch na den Buffel toe te gaen: dan naerdien daer soo veele Kaymans of Krokodillen aen 't strant houden / soo wachten zy tot 's uchtens: als wanneer zy met alle man derwaerts gingen: alsoo wy toch geene ruste hadden / voor al eer wy het tot het laeste stuksje al uitgedeelt hadden. Onder andere seide sich eenen Willem Dirksz. Kat van Amsterdam noch wilder aen / als d'andere: daer wy hem noch twee of drie stuksken toegesteken hadden / duchten weten van d'andere / soo dat hy wel drie pont vleesch op had: en was noch stimmer als of hy geen vleesch gehad had.

Daer en boven had hy dien selven dag een Visch / Bagger genoemt / aen 't land gevonden / die half van 't gevogelte opgegeten was / en maekte te overslag daer twee dagen mee toe te komen: want hy dooz nam met een kleen stukje visch sijn buik vol bladen t'eeten; maer als hy daer een kleen stuksken van gesmaekt had / most het naer voor volgen: nae dien in plaetse van twee dagen van d'eene Bagger t'eeten / souden hem noch wel twee Bagger's gelust hebben: behalve hy des avonts herrig vleesch had / soo was hy even wel van den honger vermeestert: en biel [illegible] meer andere dien nacht wel soo lang als anderen: alsoo sy de [illegible] den Buffel gedurig in den mont hadden / en bysaken veele dien nacht met walen dooz / en konden dooz den groten honger tot geen rust te komen.

Des anderen daegs 's mozgens maekten wy ons / na het Gebedt weer klaer / om aen ons onbolmaekte Vlot een weinig t'arbeiden; en sieten dooz 's na ons vleesch om / het welk wy des daegs te vooze in het Bosch verborgen hadden. Veele van ons volk gingen ook met het aenbrengen van den dag / na den Buffel toe; hoewel wy hen gansch niet mogten betrouwen: dooz dien ons vleesch wel soo gereet en ook het beste was / sulx wy genootsaekt waren daer beter op te passen. Wanneer wy met ons Vlots volk een ontbijt deden met Buffels-vleesch en bladen van bomen / vonden wy een groot verschil van smaek: sulks dit vleesch ons hoe langer / hoe beter smaekte. Ook was 'er de stank dooz het uitleggen by uitgerokken / soo dat wy een nieuwe lust tot onsen arbeit vonden boelen / en ons op een nieuw versterkt sagen / het welk een groot verschil by des daegs te vooze was.

Voozts spoeiden wy met ons Vlot soo veel als wy ons reppen konden / en konden het snel tot den middag uitharden: hielden het middagmael by het werk / en aten het vleesch met sulk een soeten smaek / als ons te vooze eenige lust kon smaken; niet tegenstaende wy den Buffel twee dagen na onse komst op dit Eilant / dood en zwart van de Wurmen aen stront hadden vinden leggen / die sulk een pzelijken stank van zich gaf / dat wy hier om den weg misden / daer hy lag te rotten en stinken. Ook waren wy reeds twintig dagen op het Eilant geweest / eer iemant na den Buffel wilde omsien: dewijl niemant anders docht / of alsoo dooz dan honger te vergaen. Na het middagmael / gingen wy weer na den Buffel / om te sien wat ons ander volk aen den selven gelaten had / die niet weinig daer af gehaelt hadden.

Vlot volmaekt. Voor na peurden wy weder aen ons werk / om ons Vlot aen een te krijgen: en konden soen meer in een halven dag arbeiden / als te vooze in dzie dagen / sulx wy met een nieuwen moet en lust het vlot volmaekt kregen / en maekten het by het hoogste water vast. Voozts gingen wy ons vleesch besien / namen daer twee of dzie stukken uit / om / komende in ons Leger-plaetse by ons ander volk / t'eeten: alwaer wy eenen ieder sijn vleesch sagen uit leggen en omkeeren en in te halen: het welk een lustsom te sien was / en vielen ons toen dzie dagen soo lang niet / als anders een.

Wan-

Wanneer nu ons Vlotje klaer was / hebben wy den Schipper zulx aengedient / die daer op ons weer quade moed gaf / en seide: dat sonder Dreg en Teil te hebben / qualijk klaer soude zijn / om met het Vlot te recht te raken: naerdien wy / sonder de selve / door den stroom der Zeewaerts gedreven mogten worden. Wan wy luisterden weinig daer na: naerdien wy alle gezint waren / om doch eenmael dat draeghg Eilant af te mogen geraken / en seiden den Schipper / dat schoon wy de vaste Wal niet souden kunnen bedzijven / soo sou het noch anders kunnen zijn / dat wy eenige Visschers of andere Vaertuigen mogten ontmoeten: en aengesien het Vlot van droog lichte hout was / soude men het genoech met de schep-riemen kunnen stoppen / als ons de stroom tegen liep. En schoon men al langer op het Eilant bleef / soo quam 't ons doch ebenwel de doot van dag tot dag genaken. Ook raekte eindelijk de Busselaers op / en sullen dan de lust niet hebben / om by noot een hant uit te steken.

De Schipper eindelijk door dese reden bewogen / gaf ons het jawoort / en stont toe / onsen jongen Assistent meer op het Vlot te nemen: want hy kundig in de Portugeese Tale was / het welk ons magelijk te pas kon komen: aengesien het seggen is / dat in het Lant van Bengale en in het Lant van Arrakan meenigh van Portugeesen souden woonen / en dien volgens door het Portugeesch des te beter mogten door geraken.

Nu waren wy met ons sebenen / die met toestaen van den Schipper / met het Vlot souden vertrekken. Maer door het vertrek / heeft een van ons Vlot-volk / Karel Dubbel genaemt / van Duinkerken, een goeden raet voor ons uitgevonden / te weten / een houte Dreg van vier kromme mitsken uit boomen te maken / en een touw van jonge hast van boomen te slaen / het welk door goet hy ons geheurt wiert. Aenstonts gingen wy snedig het Bosch door kijken / na boomen met kromme mitsken / en kregen 'er eindelijk vier / die wy tegen malkanderen aen setten / en de selve met hast van boomen zeer hast t zamen vechten. Maer naerdien het seechts een houte Dreg was / soo most daer zwaerte aen zijn / waer toe men gemeenelijk een zwaren steen neemt; maer op dit gansch Eilandt was niet een steen / 't zy klein of groot / te bekomen: dies wy een ander middel mosten gebruiken. Wy namen dan eerst twee of drie hembds-mouwen / die wy uit onse hembden tonden / en bonden de selve onder toe / en vulden ze toen met zant op / en bondense des gelijx toen ook boven toe. Voorts woelden wy de selve met hast van boomen ter dreege aen de schaft / en besorgden alsoo de Dreg wel.

Dreg.

Nu most ook tot de Dreg een Touw zijn / waer toe wy in 't Bosch lange hast schilden / om de lange enden / met Kilim-op daer onder geWoecht / aen malkanderen te knopen: want de Kilim-op geleek ook redelijk sterk te zijn. Na wy van beide een partye bekomen hadden / gingen wy daer mee ter plaetse / daer ons Vlot lag / en sloegen 'er een touw dan tot een genoegsame dikte / en lengte van twintig vademen / het welk met het een eind aen de Dreg / en met het ander aen het Vlot wiert vast gemaekt. Wanneer den Schipper onsen arbeit sag / stont hem die wel aen.

en Touw gemaekt.

Eenigen nemen afscheit van den Schipper.

Des anderen daegs zijn wy voor het laest by den Schipper gegaen/ om ons afscheit van hem en al het volk te neem'n / die ons ook bedankt hoe wy heen mosten varen. Dit afscheit nemen en scheiden / ging niet sonder groote droefheit toe: alsoo wy niet wisten/of wy uit te recht souden komen en malkanderen ons leven oyt meer sien. Wyders beloofden wy hen / soo wanneer wy voor Gods genade souden mogen te recht komen/ter plaetse van onse aenkomste aen te dienen/en ons best te doen voor gelt/want wy noch redelijken daer van voorzien waren) Vaertuigen te huuren/om hen alle daer mee van het Eilant af te halen. Voorts begonnen wy ons Buffels-vleesch met eenige schep-riemen op't Vlot te dragen/en stalen toen met't selve van't Eilant/om tot aen de voorste hoek/tegen over de vaste Wal/om te varen: alwaer wy met ons Vlot aenleiden/en voor't lest noch wuur maekten/en toen aen't bladen plusten vielen/ tot spijse op de reise/ de welke wy in een hembt paksten.

En steken van het Eilant af met het Vlot.

Eindelijk/na een goet mael gedaen te hebben/en het gebed tot God/ staken wy in den name des Heeren af/ ieder met een schep-riem/uit den rouwen gehouwen/ in de hant: en wiert een aen de stier-riem gestelt/ om het Schip recht te houden. Toen scheuren wy dwers van het Eilant af/en hadden ook de stroom dwers/om over te steken: want deselve onder't Eilant meest langs de Wasloopt. Na wy de dwarrel-stroom meest over waren/kregen wy voort den rechten stroom dat/en wierpen/ met Cil water/een saksje met zant/in plaetse van't diepsloot/ over boort/ om recht te zien/ hoe wy dreven. Too dra wy den stroom regen kregen/ lieten wy de Dreg zakken/ wierden bequame bot/en bezorgden't Dregtouw wel met bast van boomen/voor't bijten. Toen vond men goet om met malkander wat t'eeten. Dan alsoo wy alle even hongerig waren/so waren wy bevreest voor gebrek van onse spijse: naerdien wy niet wisten/ hoe lang de reise sou mogen vallen. Daerom wiert voor goet gevordeelt/ de spijse te deelen/en ieder sijn rantsoen te geven tot beter verstrekking. Wanneer nu ieder sijn deel van't vleesch en bladen genoten had/so wilden wy alle ons rantsoen seer zuinig aenleggen: maer als wy aen't eten waren/kregen wy sulken smaek daer in/dat wy niet konden uitscheiden ja eten/ enige hun deel in d'eene maeltijt op/die toen wenschten/dat't ons mogt breken/om weer aen't Eilant te komen/en andere spijse te halen.

In den nacht/wanneer wy het halve getij ober gelegen hadden/kregen wy een harde wint/ met een heel hol water/ dat een ieder zee ober't Vlot heen rolde: waer op wy het bot van ons Dreg-tou tot't eind toe merden/en bezorgden het wel met kledinge van bast. Na wy een weinig tijts daer voor gereden hadden/soo quam het tou te breken: waer op wy voorts met onse schep-riemen weer na het Eilant roeiden: want wy hadden den stroom toen mee/ en waren maer een groote mijle van't Eilant af. Ondertussen was al't ober geschoten bleesch van't Vlot afgespoelt; alleenlijk had een het sijn behouden: daer wy weinig swarigheit in steden/alsoo wy noch hoopten aen den Buffel wat te vinden.

Komen weer aen't Eilant.

Voorts roeiden wy lustig uit/ en quamen weer op de hoek van't Eilant/ op onse oude plaetse aen/ daer wy eerst afgestelen waren/ en bevolen

28

wolen het Vlot soo lang laten de jongens / om daer by te blijven / tot dat het regel behalen was; want doo; het verlies van onse Weg / wisten wy ander geen kruit te vin. Wy gingen wooz;s met malkanderen hoger op / om by het huur te komen / dat wy eerst verlaten hadden: daer wy sekere Zwartin / of een Wzouw van de Zwarten by vonden zitten. Soo dra de selve ons sag / begon sy te weenen en seer dzoevig te kermen: wilde ons gedunrig de voeten zoenen / en toonde haer lichaem / hoe sy gemartelt en gesneden was / het welk haer eigen volk sou gedaen hebben. Daer by was sy soo mager / als een geraemte. Wy bekeken haer / en boegden ons by haer neer / en na soo een uur of twee by het huur gezeten te hebben / soo begon ons grotelijx te hongeren; maer wisten niet aen te harten / als maege bladen: want ons bleesch met het hart weer van 't Vlot was gespoelt / behalve dat van den eenen man / die bleef tot sijne bladen at: wy versogten van hem om een klein stukje / om daer mee de bladen in te krijgen / want sonder daer iets toe te hebben / kon men deselve niet in 't lijf krijgen / doo; dit was een tijt aen 't vlees gewent waren; maer hy wilde ons geensins iet geben. Wy soshten de honger met slapen te verdzijven; maer honden doo; desselfs seltsheit tot geen rust komen. Noit was ons de honger harder aengekomen / als dien avond. Ontrent 3 uren voo; dag / waren wy de selve man weder om een stukje bleesch aen; al was 't niet groter / als een lit dan een vinger; maer sloeg 't bot af / en seide: Liever een goet vrient verlegen, als de man self. Ik en Karel Dobbel beloofde hem / dat wy met den dag na den Buffel souden gaen / en daer soo veel af halen / dat wy hem dzie dubbeld te goet souden komen; dan te vergeefs. Groote honger.

Als wy ons eindelijk van honger niet langer bedwingen konden / sloegen eenige voo; om de Zwartin / die haer by 't vuur sat te warmen / aen te tasten / en het mesch daer in te setten. Waer op Karel Dobbel eerst over eind sprong / om het mesch haer by den hals in te jagen / seggende: Hebben wy soo lang van een stinkenden Buffel, Slangen en Padden gegeten: wat kan ons versch menschen vleesch deeren? Maer ik riet hem zulx af / en seide: dat men noch twee uuren sou wagten / tot dat den dag aenbzak / dat men dan samen na den Buffel sou gaen / en zien of 'er noch wat dan te halen was / en soo daer niet meer was / soo sou het noch altijt wijts genoeg zijn / om het Wzouw-mensch aen te tasten. Waer mee Karel Dobbel zich liet geseggen. Met het aenbzeken van den dag / versochten wy ons volk / of sy de moer hadden om na de Buffel te gaen: en waren meest alle swak; hoewel d'een meer als d'andre; ik self had doo; swakheit also lief willen sterben / als so veer na de Buffel te gaen: want ik heel slaen was / dan in 't kloude water te sitten / en ook doo; de groten honger; maer Karel Dobbel was wel de kloekste van allen / dien ik dast beloofd had met hem te gaen / en hierom ook niet wel kon weigeren; doch behalve hem / had niemant lust daer na toe te gaen. Dan wy kregen beide de jongens met ons: so dat wy met ons vieren derwaert gingen: de 4andere bleven ter selver plaetse / die ons beloofden 't beste te doen / om een ander Weg-tou te slaen. Wooz;s bad asse sy ons / dat wy niet souden nalaten / den Schipper om 't kleins stuk vleesch te bzagen / om daer mee vier andere visiken tot een Weg te happen. Voorslag van de Zwartin te doden.

Op ons afscheyt belasten wy hen/wel op de hiertin te passen: want indien wy aen den Buffel weining of niet soudē hebben gevonden/ soū sy den dans niet ontspringen hebben. Ondertusschen [illegible] Buffel/ vonden wy daer noch een hoope vleesch aen; maer het bel was al meest boven af gehaelt: want doorgien het vleesch doorgaens meest verrot was/ soo was daer en tegen het bel daer heel vast by: het welk ook veel beter/ als het vleesch was/ en hun ook rens soo verre streecken. Doorden over grooten honger gaven wy ons selven soo veel tijts niet/ om daer eerst een goede parthye vleesch af te halen; maer sneden doorerst slechts twee of drie stukken/ om t'eeten/ en gingen toen by eene plaetse/ daer wy te vooren het Vosch een stuk weegs in den hyant gesteken hadden: alwaer wy de stukken vel en vleesch bieden/ en seer smakelijk hier bladen op aten.

Onder het eeten/ quamen twee mannen uit des Schippers legerplaetse/ om na den Buffel te gaen/ het welk ons niet lief om te sien was: seggende Karel Dobbel, dat sy al't geen/ dat aen den Buffel was/ misschien daer souden af halen; hoewel ik hoopte/ dat sy daer met een weinig souden laten genoegen. Als seide wijders hem: Zoo wy hen bekent maken, dat wy verlegen zijn, en hier om vleesch komen, soo zullen sy ongetwijfelt tot het laetste toe willen snijden: en blijven zy daer lang by, soo sullen wy na hen toe gaen, en sien hoe wy het dan best mogen stellen. Na wp het een uur met dorstige oogen ingesien hadden/ soo pozden wy malkanderen aen/ en seiden: Willen wy daer wat van hebben, soo moeten wy ons spoeden: want sy het misschien anders alles zullen weg halen; gelijk sy daer ook hert over doende waren. Komende by hen/ sagen wy dat sy al het vleesch daer af hadden/ en het geraemte omgekeert/ om het verrot bel/ daer het beest op gelegen had/ ook na zich te nemen: zulx zy daer met aen wilden laten/ als het bloote gebeente. Als wy hen vroegen/ waerom zy het verratte bel ook begeerden/ naerdien zy al het vleesch daer af hadden: soo gaven zy tot beschejt: hadden zy het bel niet begeert/ zy souden den arbeit wel gespaert hebben. Waer op wy wederseiden: dat zy het met ons een weinig behoozden in te sien: naerdien wy meer ons achten sterk waren/ die met het Vlot weg wilden/ en in Zee niets konden bekomen. Dan het geleek of zy daer geen gehoor na wilden geben: en klagen mocht niet helpen.

Krakeel om den Buffel.

Uit ongeduld van dit langer aen te kunnen sien/ soo vielen wy eindelijk met beide messen op de huit van den Buffel aen/ om de selve vooral te snijden/ sonder hen te willen toestaen daer meer aen te komen. Waer op zy zich aenstonts opzechten/ en vroegen of zy den Buffel vooz ons hadden omgekeert: zeggende zich alsus schrap/ om op ons te snijden en te happen: d'eene met een mes/ en d'ander met een enter-bijl. Wy daer en tegen stelden ons met twee messen tegen hen te keer. d'Een hunner dreigde by eede/ de pen van de enter-bijl boven in een van ons te jagen. Waerdien zy de eerste waren/ die den Buffel gesien en gevonden hadden/ en dien volgens behoozde de selve hen ook toe. Waer op ik hen seide: Indien hy hen toe behoozde/ waerom zy den selven dan twin-

30
D. Bersheim del. et fec.

twintig dagen / sonder dagen te tasten / hadden laten leggen. Eindelijk / na veel hin- en weer / en veel woozden en weer woozden / quamen wy met elkanderen over een: en wierd ons het vel / mer het geen noch aen 't Beest gelaten was / toegestaen: want het quam met hen soo naeu niet / naerdien zy zich in 't eerste wel verzogt hadden. Hier op begonnen wy aenstonts de huit onder 't Beest van daen t'arbeiden / daer het rugge-been noch op ruste; maer in het afsnijden bleven de stukken van de berrotte huit aen onse handen zitten. Dooz veel arbeits stregen wy het geheente noch een weinig ober / en haelden toen dooz 't het berrotte vel daer onder van daen. Ook vonden wy noch eenig verrot vleesch aen het rugge-been; maer het selve was soo kozt dooz de berrotting / dat men het met de handen schoon van het geheente kon af halen: gelijk wy ook niet het minste stukje van vel of vleesch aen 't geraemte lieten blijven.

Wy brachten dooz 't het vel en vleesch na strant / om af te spoelen / naerdien het zeer zandig en buit was / en leiden het daer na by een lustig vuur te dzoogen: want dooz de natheit sou het ons in 't dzagen anders te zwaer gevallen zijn. Wy namen ondertusschen eenige stukken van de huit / zijnde by na het achtste deel van de geheele / en aten die met ons vieren op eene reize smaekelijk op: dies daer weinig Buffels huit dooz ons ander volk ober schoor. Wanneer nu het ober schot ten naeste by dzoog dooz 't vuur was gewozden / wierd het in een rok geleit. Wy lieten dooz een van de jongens een kap-mesch van den Schipper te leen versoeken / om vier kromme mitsken in 't Bosch te kappen: want onse Dzeg hadden wy verlozen. Na wy het selve bekomen / en de mitsken in 't Bosch gekapt hadden / besloten wy het kap-mesch met malkanderen wederom te bzengen / en den Schipper te behandigen. Doo als wy op weg waren / hoozden wy wat ons te doen stont: ook souden wy / sonder zulx uit gerecht te hebben / lijfloos zijn geweest.

Ten halven wege maekte een van de jongens ons bekent / hoe hy / in het halen van het kap-mesch / eenig wasch-goet van den Schipper op de boomen had te dzoogen sien leggen / waer van zy verlochten ieder een hembdt of rokje (want zy waren naekt en beroit) met ons toe staen te mogen stilswijgens daer van daen halen. Dit wiert hen / na lang aenzouden / bergunt; hoewel zulx by lichten dag niet geschieden kon. Derhalve bonden wy goet / tot aen den donkeren abond daer van daen te blijven / als wanneer wy derwaerts quamen / en bonden hen slapende. Waer op de jongens na de plaetse gingen / daer de Schipper sijn wasch-goet had uitgeleit / en namen 'er een rokje met een oud hembd uit. Teiden dozderg / hoe zy aldaer by ons volk veel vleesch en Buffels-vel hadden sien hangen. Het schijnt dat wy / als dooz Gods zonderlinge bestiering / dooz ons scheiden / eerst dit werk moesten uitrechten / van ons volk van hun kost en Buffels-vel te beroben. Het welk ons wonder wel te pas quam / en de behoudenis van ons leven was / gelijk uit het verbolg sal blijken. Waer en tegen was het hen tot geen nadeel / naerdien zy des anderen daegs met Waertuigen naer het Eilant gehaelt wierden.

Wy

Wy stonden lang in beraet en twijfel / of wy het selve weg wilden nemen of niet: want soo sy ons daer op het lijf / of wanhaels op dit Eylant gekregen hadden / wy souden 't gewisselijk met de dood moeten beschopen: naerdien sy al 't geweer by sig hadden / en 16 tegen ons 8. waren: ja wanneer wy het al genomen hadden / kregen wy daer straf beroulw af: en wilden eenigen het strax wederom gehaalt hebben: waer op d'andere seiden: Zoo wanneer zy ons te sien krijgen, sal het flimmer niet ons afloopen. Dies wy daer seer bekommert ober waren; maer zulk een zoeten buit te verlaten / daer wy soo verhongert waren / was niet wel doenelijk. Wy namen dan den roof / 't sy wat 'er dan komen wilde / met ons / en verboegden ons met den selven na de plaetse / daer wy ons Buffels bel en vleesch gelaten hadden / en begaven ons tot slapen tot ontrent / na gissing / een uur boor dag: als wanneer wy met al ons goet opgepakt dan daer (want het bliyben aldaer was boor ons gevaerelijk) gezwint vertrokken / siende dikwils na ons volk om / of het ons ook volgde; en quamen aldus aen de Rivier / daer wy ons Vlot-volk aen d'ober-zijde gelaten hadden. Het was toen hoog water: zulx wy sonder zwemmen niet ober konden; maer ons volk quam na ons toe / om het goet van ons te halen / dien wy eerst een partye Buffels-bel en boorts de middelen toe wierpen / en zwommen met de rest ober / en droegen het selve by het vuur. Wy leiden het Buffels-bel en weinig meegebracht vleesch van malkanderen in acht deelen / en lieten eenen ieder / nessens ons / om de meeste bzede / een deel toekomen.

Volgens verhael van mijn maet Willem Bastiaensz. hadden zy een etmael na ons wederkomste moeten basten / uitgesondert een hunner / die in vleesch op het Vlot behouden had. Na ons vertrek / verfochten zy met groot bidden hem om een klein stuk bel of vleesch: naerdien zy de drooge bladen niet alleen konden eeten; maer konden van het minste niet verwerven / en seide: Liever een goet vrient verlegen, als de man self. Willem kreeg / boor lang aenhouden / een klein stukje bel / als een vinger groot / voor anderhalve stuk van achten / om daer sterkte aen te zuigen / en de bladeren des te beter in te krijgen. Ober dese onbeleefdheit en hal-verrigheit beriepen wy hem wel grootelijks; en seiden / dat zulx niet Christelijk was gedaen.

Wy / uit vreese van ons volk allen oogenblik te verwachten / naerdien wy hen de kost onthaelt hadden / vonden met malkanderen raetsaem / ons Vlot voor al niet te verlaten; maer het selve / ieder met een stok in de hant / te bewaren / en goede wacht op hen te houden / om niet in den slaep oberhallen te worden. Daer en boven elkanderen trouwelijk by te staen: want het scheen / als of wy een moed op nieuw gekregen hadden. Wy vieren ondertusschen sagen de Twartin niet / de welke wy aldaer meenden te vinden. Derhalve vroegen wy ons ander volk: waer de selve mogte gebleven zijn; en kregen tot antwoort / dat sy haer / een weinig na ons vertrek na den Buffel / gemist / en niet anders geweten hadden / of sy was ons na gegaen. Men wenschte toen wel na haer / dat sy noch eens soo wederkomen / daer dan beter soo op gepast

gepast worden; naerdien wy vast voorgenomen hadden haer te dooden / om haer by [illegible] te eeren.

Wanneer het nu laet in den avont was geworden / en de slaep ons begon te bevangen / soo vonden wy raetzaem eenen man by beurte op de wacht te stellen / om niet overvallen te worden. Na ontrent 2 uuren leggens / siet Egbert Theunisz. die de Wacht had / eenen zwarten Perspieder met een groote stok in de hant op ons af komen: waer op hy met luyder stemme riep: Mannen, Mannen op, Onraet. Springt voorts over eind / en slaet een stier-riem op des selfs hooft aen stukken / dat hy ter aerde neer valt. Op welk geroep d'andere Zwarten / eer wy te deeg daer by quamen / op de vlucht staken / die ons anders in onzen slaep ongetwijfelt sochten te vermoorden. Na een stuk weegs gevlugt te zijn / maekten zy zulk een geraes en geroep / als of'er veele menschen op het Eilant waren geweest: daerze nochtans niet meer als ten gerale van acht bleepen. Van daer keerden wy weer na de plaetse / daer Egbert Theunisz. den Zwart geslagen had / en / na sijn seggen / den hop in / en voorts voort. Hier over waren wy seer verblijt / maekten derhalve onse messen klaer / om daer stukken af te snijden / ende selve te braden / en dan t'eeren. Maer gekomen op de plaetse / vonden wy den selven daer niet; maer wel sijn stok en beide stukken van de Bangai of stier-riem. Derhalve bevijde dit waken / op ons eigen volk / ons van het overvallen der Zwarten: het welk / ons bedunkens / door de Zwartin besteken was. Want als wy des uchtens met ons bieren na den Buffel gingen / wiert de Zwartin by onse vier andere maskers gelaten / of in hun bewaring gestelt: dewelke lisselijk tot haer ander volk over liep / en berwittigde: hoe ons volk slechts met hun bieren zich daer bevonden / en dien volgens kans was / om hen by nacht in den slaep te vermoorden / en dan meenen t'eeren. Dan in plaetse van vier man slapende te vinden / vernamen zy acht / en onder goede wacht. Wy waren evenwel in een gedurige vreeze: en meenden dat ons ander volk / dat wy van hun Buffels-vel hadden beroofst / met hun bijstienen op ons souden af komen: maer hebben hen noit vernomen.

Met het aenbreken van den dag poosden wy elkanderen aen / om klim-op en hast van boomen uit het Bosch te halen / en daer een ander tou van te slaen: het welk wy met grooten arbeit haerdig kregen. Ook builden wy dese linne sakjes met zant / en woelden de selve aen de schaft van de mikken (de welke met hast aen malkanderen waren gehecht) hast / waer aen het een eind van het Dreg-tou hast gesteken wiert / en het ander op't Vlot. Maer het Vlot / door het lang op't water leggen / was seer zwaer geworden: zulx wy geen moed hadden / met ons achten langer daer op te baren. Dies wy raetsaem vonden / de twee jongens / die by ons waren / weder na den Schipper en ons ander volk te zenden / die daer over seer bedroeft waren / en ongenegen derwaerts te gaen: doch lieten zich eindelijk geseggen / op beloften van hen / als wy te Lande gekomen waren / met gehuurde Paerrugen te zullen af halen.

Een swarte Verspieder soekt hen te bespringen.

Voorts bragten wy onse schep-riempjes en spijse op het Vlot / en staken

ken met het selve af / om een stuk-weegs buiten paerts te dryven / en aldaer tot voor stroom te leggen / en dan met den eersten Zee te steken. Gekomen aldaer / leiden wy het Vlot voor den Zeeg / en quamen het achtergat tegen de Wal. Middelerwijle maekten wy aldaer een vlerm vuurtje / en bleven wagten na het kenteren des stroomes.

Ontrent twee uuren na Zonnen-ondergang / hoorden wy van verre roepen / sonder te weten van wie het mogte zijn. Waer op wy wederroepen / en quamen te hooren / dat het twee van onse jongens waren / die wy eerst na den Schipper gezonden hadden. Dese quamen ganselyk onsselt by ons / en verhaelden: hoe de Schipper en al ons ander volk by hen niet was bernomen / en ongerwijselt van het Eilant af was. Hier over waren wy seer verslagen / en / om des te beter te weten / hebben een voor een te recht onderhaegt; maer quamen beide in huis segghen wel over een. Nu wisten wy niet wat ons te doen stont; maer vonden goet dien nacht noch op het Eilant te blijven / en met den dag na des Schippers leger-plaetse te gaen / om na de gelegentheit van ons ander volk te bernemen.

Ontrent middernacht / wanneer de stroom aen het kenteren was / lichten wy de Dreg / om met het Vlot langs de Wal te dryven / met voornemen van het Eilant om te varen / tot aen eene plaetse / daer wel eer droog hout was geweest: het welk wy van nooden hadden / om het Vlot op te boeten / uit oorsake wy met ons achten daer anders niet wel konden op varen. Na een halve uure omdryvens / kregen wy een groote en uitgespreiden Boom in 't gesicht / die in 't baer-water lag / daer wy recht met een herden voortgang op aen dreven. Komende by den boom / wilden eenige van het Vlot springen / om de Wal te bezwemmen; hoewel hen zulx by anderen sterk wiert afgeraden: want door de felle maelstroomen / die men aen de Wal bevonden had / was onmogelijk / en niet als met groot gevaer dien te bezwemmen. Dies onaengesien / sprongen uit vreese eerst twee man van 't Vlot af / en verlieren het selve na by den boom.

Verval-len met het Vlot op een Boom.

Voorts kenterden wy met een vliegenden stroom dwers met de eene kant van 't Vlot opwaerts / en met de andere kant neerwaerts tegen den boom aen: door welk kenteren ons volk / nagenoeg het wal meer aen den boom-sy gezeten was / van het Vlot af fulde; dies ik alleen op den boven kant bleef zitten / met opset van het Vlot niet eer te verlaten / voor het selve t'onderste boven was gekentert. Ik begaf my met gebeden tot God / en meende anders niet / of mijne makkers waren door den maelstroom ondergehaelt; maer een weinig daer na quam een man / Karel Dobbels van Duinkerken, by het Vlot opbooselen / die / het selve bernemende / begon ons toe te roepen. Waer op ik my bekent maekte / en seide: dat ik op het Vlot was blijven zitten. Het geen hy niet kon gelooven; maer meende dat het Vlot t'onderste boven had gelegen. Voort daer na hoorde ik onsen jongen Assistent ons toe roepen: want door benaeutheit meende ieder / dat hy alleen hulpeloos in den boom gezeten was. Maulijx konden wy den eenen wel bescheiden / of men hoorde

aen

aen een anderen kant over ſuit weer roepen: want zy hier en daer in de
takſkens waren geſtrant / oiek ik ook toeriep / dat ik op het Vlot noch
was geweeſt / en zy zich ſpoeien ſouden / om by de takſkens langs / naer
en op het Vlot te komen: want zy konden het daer niet lang houden:
dewijl de boom met ſijn takſkens al booz 't Vlot ſtont te buigen / en het
Vlot zich meer en meer begon te verkeren. Derhalve quamen onſe mak-
kers by de takſkens langs / en verboegden zich by my boben op den loef-
kant van 't Vlot: en ſagen / tot hun groote verwondering / dat ik dzoog
was / en geen water aen 't lijf had. Het welk / met blijden zitten op den
kant / gelijk ik hen ſeide / toegekomen was / met bywoegen: het Vlot
niet t'onderſte boven gekenteert was / gelijk in 't eerſt geleek.

Wy dankten Gode booz deſe behoudenis / en boegden ons booxts op Komen
't Vlot met ons achten dieht by een: (want het was bitterlijk koud) en daer over.
geraekten ontrent / by giſſing / na een uur ober gedzagt te hebben / ober
de boom; maer de Dzeg / de welke van 't Vlot in de boom gebalken was /
raekte heel onklaer in de takſken. Wy mgenden de ſelve / met dzie of vier
reizen ſtijf aen te halen / in te palmen; maer het touw brak booz het bijten
aen de takſken / in 't midden booz / dies wy de Dzeg met het halve touw in
den boom moſten laten zitten. Wanneer ondertuſſchen de ſtroom heel had
afgenomen / en meeſt ſtil water was gewozden / ſoo zwommen twee van
ons met het een end van het touw / het welk wy wech behouden hadden /
aen Lant / ten einde het Vlot daer by aen den Wal te halen. Komende
alſoo met het Vlot aen den Wal / wiert het ſelve wat opgehaelt.

Dewijl het nu bitterlijk koud / en geen buur by der hant was / ſoo
ſloegen wy booz / eenen man of twee uit te maken / en na de plaetſe te
zenden / daer wy eerſt afgeſtreken waren / om aldaer een weinig van
het obergebleven buur te halen; maer niemant toonde zich in 't eerſte
hier toe willig: want het was in den donkeren nacht / en de weg booz /
ruig en naer geboomte. Eindelijk verſtoute zich Karel Dobbelſz. met
beide jongens / dewijl zy het ratſſe te been waren / derwaerts te
gaen. Wy ondertuſſchen klaegden elkanderen onſen noot en dzoebig
en rampzalig wederbaren; ſonder te weten wat wy boozders noch
hadden uit te ſtaen / met hertelijk verlangen na de komſte van onſe
makkers: die wy eindelijk hoozden roepen / en hen weer beſchelt dee-
den / om deſe te beter te weten / waer zy ons ſouden vinden mogen.
By ons komende / klaegden zy ſeer / hoe zy in ſeer groote ſuilen waren
geballen; maer verblijden ons daer en tegen grootelijx / ober het hzen-
gen van buur: want de koude was anders onlijdelijk / die wy anders
moſten lijden / naerdien meeſt het geheel Boſch / booz dien het Spzing-
tij was geweeſt / had onder water geſtaen: zulx wy naeulijx een plaetſe
konden bekomen / om buur aen te leggen.

Ook bertoefden wy aldaer niet langer; maer dzeben langs het Ei-
lant / tot aen een ſeer ſchoone blaſſe zant-ſtrant: alwaer wy met het
Vlot aenleiden / en een buur maekten / en ons ter berge dzoogden. Na
een weinig met elkanderen raetgepleegt te hebben / zonden wy Karel
Dobbels en Willem Baſtiaenſz. van Maeſlantſluis na de leger-plaetſe van

onsen Schipper en ander volk / om recht bescheit te weten / of zy noch op het Eilant / dan of zy daer van afgehaelt waren. Voorts wierden zy versogt / soo zy mogten weg zijn / wel ter deege na eenige stukken Buffels-vel of vleesch / die zy daer mogelijk nagelaten hadden / om te zien: en ingeballen zy daer niet waren / een weinig buitenwaerts / om recht bescheit te weten / aen te gaen: namelijk tot aen die plaetse / daer wy den eersten nacht huis gehouden hadden: naerdien ons gevoelen was / dat zy slechts van leger-plaetse verhuist waren.

Na hun vertrek / hebben wy weer de twee jongens by ons geroepen / en gebraegt met dreigementen / of het wis en waer was / 't geen zy / nopende het vertrek van den Schipper en ons ander volk / geseit hadden / 't geen zy eendraechtelijken noch bevestigden / en daer over wilden ter straffe staen / indien zulx niet waer was: gelijk ook ons volk / seiden sy / sal getuigen / als zy daer gekomen zijn.

Dreg-tou en Dregh gemaekt.

Door het verlies van de Dreg / en beschading van het Dreg-tou / soo waren wy genoodsaekt het Dreg-tou met jonge bast van boomen wel ter deege te versorgen / en ook een andere Dreg te maken. Wy gingen dan weer in 't Bosch / en schilden meenigte bast van boomen: de welke wy aen het oude Dreg-tou wel dik te samen voegden. Toen hieuwen wy uit hier takken / vier kromme mikken / om tot een houte Dreg of Anker te dienen: de welke wy wel ter deege met bast van boomen besorgden / aen welker schaft drie linne zakjes met zant gewoelt wierden / en doorts het Dreg-tou daer op gesteken / om also het met de derde Dreg te beschoten. Tegen den abont kregen wy onse twee makkers / Karel Dobbels en Willem Bastiaensz die wy met groot verlangen verwachten / weer in 't gezicht: met tijding / dat de Schipper en ons ander volk van 't Eilant afgehaelt waren. Ook brogten zy eenige stukken Buffels-vel uit hunne leger-plaetse met zich; desgelijx eenige stukken ingewant van visch: benessens een pot / en drie of vier bolletjes look / al het welk zy daer gebonden hadden. Zy hadden ook ter selver plaetse een hoender-ay gebonden: het welk de Visschers / gelijk wy daer na te hooren quamen / aldaer geoffert hadden. Wyders / dese Visschers waren de genen / die ons volk aen die plaetse van het Eilant gebonden / en ieder voor vier Rijxdaelders van 't Eilant / na een verblijf van acht en twintig dagen op het selve / na het vast Land van Bengale, buiten ons weten / over geboert hadden. d'Inlanders / te weten / de Bengaelse Visschers / van het Dorp Sondiep, komen ontrent dien tijt onder dit Eilant te visschen: naerdien het alle ses maenden aldaer goet visschen is.

Een doode uit het graf gehaelt, om 't eten.

Onse twee makkers vooznoemt verhaelden ons ter gruwelijks / het geen zy op hun uitgaen by na souden aengerecht hebben: te weten / zy waren by een graf gekomen / en hadden in het selve / wanneer zy het openden / een doot lichaem ontdelt en gesien / daer de Wurmen dik uit en in kropen. Een van hun beide / Karel Dobbels, wilde het Lijk uit het graf halen / om een gedeelte / tot onse spijse / daer af te snijden: met te seggen aen sijnen maet Willem: dat het menschen-vleesch veel zoeter / beter en aengenamer sou zijn / als dat van den stinkenden en verrotten Buffel;

36
D. Barbeau in. et f.

fel; maer niet tegenstaende wy zulx gedelijx van node hadden/ soo tied
evenwel Willem Balthaensz. hem zulx af/ en berocht den dooden weer te
deksken/ en in den Heere te laten rusten. Voorts is kermde en weende hy
luttruchtig door 't Bosch/ over het verrek van het ander volk. Eindelijk quamen sy over een/ om het selve Lichaem weer te deksken/ en onder
d'aerdere steken. Dit was toen de derde/ op dien het gemunt was/ om
barons gegeten te worden; hoewel het noit/ Gode sy gedanckt/ daer toe
gekomen is: want so het slechts eens was aengegaen menschen vleesch
t'eeten/ gelijk het lang te voore was voorgeslagen/ wy souden niet wel
daer van opgehouden hebben. Hier over mogt sich niemant op sijn ruste
sten Vyent betrouwen/ en was ieder bedreest meenigmael des abouts
slapen te gaen/ om door sijn eigen volk vermoort te worden/ en sijn bleesch
tot spijse te gebruiken. Als wy des morgens opstonden/ waren wy beel-
tijts soo slap en mager uitgeteert/ dat wy gene gissinge op een halve
dag levens konden maken/ veel min op een geheele.

Op het boven-gemelt verhael van onse twee makkers/ noopende het
afhalen van ons volk/ kregen wy moed/ en tegen te werk/ om wat
warms voor ons toe te maken: het welk ons in lang niet had mogen ge-
beuren. Wy zetten dan voor eerst de aerde pot met water en het sinkend
ingewant op 't vuur/ en kookten het selve met een partye sijn gekurven
bladen op: welke potragie wy seer smakelijk met een scheip van strant
gehaelt/ in plaets van een lepel/ op aten/ en met der haest ledig kregen:
zettende toen weer ander water op/ tot dye of vier reizen/ tot dat wy
van het warm water ten deele verzadigt waren.

Na wy toen noch een dag op het Eilant overgebragt hadden/ gin- Wort-be-
gen wy met malkanderen te rade/ wat ons best te doen stont; maer raedslagt
konden in 't eerst niet wel met elkanderen over een komen. Naerdien of men
eenige op het Eilant wilden blijven: en andere daeren tegen met den op het
eerste geerne van het selve trekken; hoewel de meeste stemmen tot het Eilandt
blijven van een dag of twee/ en het weer aen te sien/ gedroegen: want blyven,
alsoo het in 't hartje van Spying sty was/ soo kon men met goet win- of ver-
den met hert weer in Zee te steken: des wy malkanderen een lange trekken
wijle baden/ om't Spying-ty over te blijven: want soodanig in Zee te zal.
steken/ was gualijk geraden: dewijl wy alreeds 2 Weggen verlooren
hadden: en by berlies van dese Weg/ door hert weer of anderssins/ sou-
den wy in 't laeste noch meer verlegen/ hebben gestaen. Selden voorts:
gaerdien onsen Schipper met 't ander volk te rechten is geraekt/ so sal
misschien om ons ook noch wel eenige weer gedaen/ en Waertuigen af-
gezonden worden/ om na de genen/ die nagelaten mogen zijn/ te verne-
men. Twee andere stelden sich daer tegen/ en sochten de reize en het
verrek van 't Eilant voort te setten: met te seggen: Zoo wy het hier
noch twee of drie dagen aensien, en het selve weer niet anders vernemen,
zoo zijn wy weer zoo veel aen onse montkost ten achteren, en zullen dan
met drooge bladen in Zee moeten gaen. Wan om eendracht onder ons te
houden/ is de zake/ 't zy in 't blijven of verrekken/ aen de uitspraek van
den oudsten/ Egbert Theunisz. van Leeuwaerden, gestelt/ die/ aengesien

op dit Eilant niet als de doot voor oogen stont / hoe eerder / hoe beter te vertrekken riet: want zoo wy hier, seide hy / noch langer vertoeven, zoo zullen wy nameels de lust niet hebben, wanneer ons tou mogt komen te breken, om een schep-riem te gebruiken. Wy als door Godts ingeben aengeport / luisterden na den raet van desen ouden man / en wilden ook niet langer als tot des anderen daegs 's morgens vertoeven; maer dan in den name Godts in Zee te steken. Dan aengezien wy met ons achten op het Vlot / door het zwaer op het water leggen / ons qualijk konden behelpen / soo waren wy genoot sackt ons Vlot hoger op te boeien / gelijk wy ook aldaer toe goede gelegentheit van bequame dooge boomen vonden / en het met de selve destig ophaelden.

Achtmannen beluisteren van het Eilandje verrekken.

Des avonts hielden wy ons laeste Mael met de Buffels huit en bladen van boomen / daer wy noch groote smaek in vonden: want hoe meer de huit minderde / hoe beter en grager smaek wy daer in kregen. Voorts begaven wy ons ter nacht-ruste: en hyeden des uchtens het overige van de huit op kleine kooien / en plukten meenigte van bladen / tot spijse op de reize / en hyagten ons goet met malkanderen op 't Vlot / om alsoo door de derde reize van dit dyerbig Eilant te steken / daer wy een en dertig ermael op gebleven waren. Voorts zetten wy ons zeiltje / gemaekt van hembden / op / en zeilden met een bakslage wint / den stroom dwers over / tot ons eigen lust en verwondering / dat het Vlot het met zulk een licht zeiltje voorhaelde. Wanneer wy aldus den dwarrel stroom waren voorgezeilt / en den rechten stroom-baert gekregen hadden / liet het kort daer na stil: zulx het zeiltje niet hon dyagen; dies wy het selve neer streken. Nu waren wy soo verre gekomen / dat men gissing op den stroom konde maken / wanneer die ons mogt tegen of mee loopen. Ons diep-loot was een falye met zant / gebonden aen een tou van bast van boomen / daer wy by stil water den grondmee peilden.

Verrekken.

By gebrek van kompassen / namen wy by dage oogmerk aen de Son / en des nachts aen eenige Sterren: want het was ons ten naeste by bekent / op wat streeke wy den Wal mosten hebben. Op het vernemen van stil water / lieten wy de Dreg zinken / met uitvieren van tien of twaelf vadem bodt: besoogden voorts het tou wel / en vierden om de uur of twee met groote snedigheit een vieming bodt uit / en bersoogden dat weer hecht met bast. Leggende aldaer voor Dreg / deeden wy ons maeltijt met bladen en Buffels-huit / en aten smakelijker / als wy ait op 't Eilant gedaen hadden / naerdien het water alles graeg maekt: en dronken een teug zee-water daer op. Wy wierpen by wijle het diep-loot over bodt / om te zien of wy ook voorhoeven; maer de Dreg hield ons staef uit / tot ons eigen verwondering / ter oorsaeke van den sellen stroom. Als wy stil water / en het verloop des strooms vernamen / haelden wy de Dreg weer op / en zetten het zeiltje / wanneer het baet hon doen / weer by.

Raken het Eilandt uit 't gezigt.

In het dagen sagen wy het Eilant seer verre achter ons leggen / en honden het naeulijx bekennen: doeden het selve aldus uit het gezicht / en

en liepen de twee boven gemelde Eilanden heer in / en quamen de selve ook uit het gezicht te loopen: zulx wy een rijt van ses of seven uuren dzeven / sonder Lant te sien / en sonder iets eigentlijk te besichtigen / als d'openbare Zee. Karel Dobbel, die aen 't stier-riem stont / was d'eerste / die sag / dat wy op Lant aendzeven / en riep: Lant, Lant. Wy sprongen op / en quamen Lant voor ons uit te sien / daer wy recht op aen dzeven; het welk ons seer verblijde / sonder eenige dzerse te hebben / van een Eilant te zijn: soo het anders een Eilant mocht wesen. Want wy mosten / gelijk den Schipper ons in 't eerst berechte / alleenlijk drie Eilanden daer ontrent hebben: en wat wy dan meerder opdzeven / most het vast Lant zijn. Zien Landt.

Naerdien wy nu stil water en tegen stroom berwachten / soo quamen wy voor Dzeg / en pasten wel op het vieren en op het beseleeden van het Dzeg-tou met bladen: want wy nergens meer / als voor het begeven van ons Dzeg-tou dzeesden: ja wanneer slechts een wintje / onder het leggen voor Dzeg / begon te waien of op te steken / soo beving een groote schrik ons. Hoewel het weer / na het Spzing-tij was / zich seer wel opdeed: want sonder dat / al had het tou het eerste / het sou het twee-de gerp niet uitgehouwen hebben: naerdien reeds zulk een vliegende storm uit de Wal viel.

Hebbende de reize dus verre voor Gods genade gebzagt / vonden eenige raetzaem het rantzoen te vergrooten: want wy hadden ons een wijle seer naeu beholpen / en slechts twee of drie reizen in 't ermael een klein stuksje Buffels-vel met een weinig bladen gekregen. Andere daer en tegen vonden dit ongeraden: met te seggen: by aldien het Dzeg-tou in Zee quam te bzeken / soo souden wy grootelijx om een Dzeg verlegen zijn / en / by gebzek van dien / langer op Zee moeten blijven / en dien volgens d'overgeblevе spijse noch wel van noode hebben: schoon men by 't oud rantzoen bleef. Uit dese reden besloten wy gelijker stemme by het oud rantzoen te blijven.

Naerdien wy nu by daeg de Zon / en by nacht de Sterren mosten ga slaen / om onsen koers te houden / soo waren wy genootsaekt / tegen het vallen van den abont / en ondergang der Zon / de plaetse / daer de Zon onder ging / soo veel in 't oog te houden / als mogelijk was / ter tijt toe wy een gelooven ster bekomen hadden / om daer na gissing / des nachts / tot aen Tonnen opgang te maken. Wanneer de rechte stroom verloopen was / konden wy in het baren het zwaien van 't Vlot aen de gelooven Ster bemerken: van gelijken als wy voor Dzeg lagen. Als de stroom ons begon weer mee te loopen / soo lichten wy des uchtens onse Dzeg / en dzeven alsoo met den stroom baetwaerts aen / en kregen soen een slappe koelte: zulx het zeiltje noch fraie baet deed. De stroom dien-de ons van des morgens tot des abonts toe: daer men anders vier ge-tijden in een ermael vernomen had: soo dat wy met dat lang getp na by de Wal liepen; maer konden daer niet aen komen: dies wy dat getp aldaer noch over mosten leggen. Wy sliepen dien nacht niet / uit oorsa-ke van een vliegenden stroom / dien wy aldaer uit de Rivier van Bengale verna-

benaamen: dewelke wy de Rivier van Sondiep noemde / na zeker Dorp Sondiep, een stuk weegs te landewaerts in / op zijne oever gelegen: daer wy namaels aen te recht quamen. Wy lagen aldaer in groote vreese/ en verwachten allen oogenblik het bersten van het Weg-touw: waer door wy t'zeewaerts door den fellen stroom souden ingedreven zijn / en alle verdronken hebben / of van honger vergaen zijn. Maer naeuljcx was de stroom half verloopen / of hy stilde merkelijk / en nam hant voor hant / door Gods genade / af. Door dien wy soo na aen den Wal waren gelegen / soo scheenen wy / misschien uit oorsake van het groot verlangen / en het geraes des strooms onse oogen soo door roerde / meenigte van menschen aen Landt te hooren praten: het welk soo duidelijk in onse ooren klonk / dat op het laeste was / eben als of de menschen ontrent ons waren; hoewel wy daer ten volle niet vast op stonden gaen: naerdien de simpelheit ons meer en meer getroffen had. Nu begon men door te slaen / soo wanneer wy het vast Landt mogten komen te betreden / en de volheit van spijse bequamen / hoe wy ons op 't beste van de selve souden mogen spreenen en matigen: want naerdien wy in bijf of ses en twintig eimael weinig afgang hadden gehad / soo was al onse vreese / dat wy ons te bersten souden eeten / soo wanneer ons spijse wiert door geset. Want men seide: dat de spijse ons seer soet in den mont soude zijn: ook dat wy van de selve niet souden kunnen afscheiden / door al eer sy ons qualijk beliomen was. Dies wiert versocht / soo wanneer den een zich meer van eeten sou spreenen / als den ander: dat men na den selven / tot ons eigen best / moste hooren en zich boegen; naerdien anders de Heidenen tot ons nadeel mogten dienen. Over desen doorslag most den ouden man Egbert Theunisz. noch laecchen: seggende met luider stemme: Niemant onder ons sal soo kloek zijn, als wanneer hem spijze wort voorgezet, die zich soodanig sal raden laten.

Na wy dien nacht over gelegen hadden / hebben wy met 't aenbreken van den dag / de Weg met stil water opgehaelt / en door 't het Vlot met schep-riemen aen de Wal geschept / en het selve aldaer door sijn Weg gelett / om het / wanneer wy des weer van noode waren / weder te kunnen binden. Want 't Land was ons noch onbekent / en wy wisten niet ten volle / of wy het door het vast Land mogten nemen: door dien wy meenigmael / gelijk te voren is verhaelt / bedrogen waren geweest. Wy dankten en soofde God / door sijne genadelijke bewaring / die ons soo verre gebracht had: biddende dat hy ons voorders by goede menschen wilde brengen.

Wy hadden noch eenig gelt by ons / het geen wy ten deele onder de klederen om 't lijf gorden / en staken het ander in de sakken. Nu wisten wy niet / wat ons stont in te slaen / ter linke of ter rechte hant: want daer liepen twee wegen: d'een streckte langs den zeekant: en d'ander langs de Rivier / het Land in. Maer door dien wy / door het lang in 't water zitten / seer bitterlijk koud en stijf waren: en ieder eben wijs in die zaken was / soo wiert goet gevonden / op de Son aen te gaen.

Al-

Aldus voren wy de Rivierkant / die ons ook in Bengale leide. Maer hier konden wy / uit verkleumt en stijfheit van koude / voort komen; maer kropen voetje voor voetje / en quamen alsoo eerst boomen te sien / daer onlangs in gehapt was / en / na een weinig voortgaens / voetstappen van menschen / tot ons grote blijdschap / te besichtigen: en kregen een weinig daer na een Vaertuig voor ons uit in 't oog / op het welk wy regt aen gingen: gelijk het ook na ons quam toegeroeien: waer in wy ons ten deele verblijden en ten deele bedroefden / en waren vol bzesen: dewijl ons noch onbekent was / of het vzient of vpant sou wesen. Zeiden voorts met droevig klagen / 't zy het vzient of vpant is / soo zy slechts in 't minste gelt by ons vernemen / wy zullen door het selve hier het soete leven laten / dat wy dus verre door het zuur gezocht hebben.

Wanneer wy het Vaertuig dwers voor ons hadden / wenschten wy het volk toe / om aen te leggen: gelijk zy ook deeden / en quamen alsoo / ten getale van vijf of ses / ieder met een Paring, (een slag van seker kapmesch / in de hant / naer ons toe / even al eens / als of zy ons ten eerste wilden aenballen en om 't leven brengen. Wy / uit vzeese / toonden en ontbloten ons boven-lijf voor hen: als of wy seggen wilden / daer was niet aen / als vel en been. Wy toonden hen ook eenige stukken van het Bussels-bel / daer zy de neus voor torbzelden: desgelijx wat bladen van boomen / die wy t'samen noch by malkanderen hadden / en wilden hen bedunden / (want wy konden elkanderen niet verstaen) dat de selve ons in plaets van vzoot geweest waren: en wy daer mee hier en dertig etmael het lijf soodanig hy opgehouden hadden. Maer hoe meer zy ons aensagen / hoe meer zy zich over ons ontfermden; en stoegen een leste met hun handen op de vorsten / en hieven hunne oogen ten Hemel. Egbert Theunisz. d'oude man / hoop hen een klopstuk aen / indien zy met ons weder wilden oproeien / om alsoo by Hollanders te mogen komen. Hier op staken zy beide de handen uit / en weesen van zien klopstukken / die zy voor het opboeren souden moeten hebben: want zy anders / als bleek uit hun wijsen / de Vaertuigen vol hout / daer hen meer aen gelegen was / mosten kappen.

Komen by een Vaertuig.

Onse jonge Assistent had dzie losse klopstukken in sijn sak gehad / van de welke Egbert Theunisz. een had genomen / dse weer op nieu nefens een andere hen aengeboden wiert; maer zy wilden ook de twee niet aenmemen: eindelijk kreeg hy ook de derde uit de sak / en hael de voorts sijne sakken voor hun oogen uit / om hen te doen sien / dat er niet meer was. Den saeste maekten wy het met de selve dzie klopstukken noch af. Waer al hadden zy anders een of twee honderd guldens geeischt / wy souden daer willig afgescheiden zijn: soo wy ons slechts op hen hadden mogen verlaten: want wy toen ter tijt om geen duisent guilden een uur / ja geen half uur / soo het slechts met gelt te bekomen was / van het eeten wilden versteeken zijn geweest. Volgens accoort / stapten wy voorts in het Vaertuig / met welk wy weer opwaerts wierden geroeit na de plaetse / van waer zy gekomen waren.

in het welk zy na boven worden geroeit.

wesen hen voorts na den mont / als of zy yet wat t'eeten hadden: waer op zy na gelt weesen / doch het welk zy ons maer gaende maekten / dewijl wy anders niet meenden / of zy mosten eenige kost in 't Vaertuig hebben / die zy ons wilden verkopen: dies wy genoorsaekt waren ons gelt een weinig t'ontbinden / en gaven een klopstuk: het welk een kunner aennam / en bragt daer voor in een stuk van een kleetje ontrent een hant vol rauwe rijs / met een Pilang, als een gemene dinger groot. Wanneer in het obergeben / een ieder van ons eerst de hant daer aen wilde slaen / soo kreegh de Zwart / siende het onder ons ongelijkelijk / sou gedeelt worden / het weder te rug / en deilde zelf de rijs eerst in achten: het welk doen ieder geen mont vol was: desgelijx bragt hy de Pilang in acht stucken / en deilde de selve by den man om, maer voor de soetheit der selve in den mont / wiert men schier razende / insonderheit door dien daer niet meer van te bekomen was. De Zwarten zulx aen ons bespeurende en bemerkende hoe ons verlangen seer groot was / om voorts te komen / soo wilden zy niet een slag meer roeien: voor al eer wy meer gelt uitreiken: gelijk wy hen ook weer een klopstuk op nieu gaven / om lustig uit te roeien: als wanneer zy voor een korte stoot lustig uithaelden; maer lieten het dan weer dryven: het welk soo veel te seggen was / als dat zy weer een klopstuk mosten hebben. Derhalve mosten wy hen bidden / en gedurig / om de slag tien of twintig / gelt toe steken: des niet tegenstaende waren zy eben traeg in 't roeien. Voor den grooten honger lag ons de smaek van de Pilang en rijs gedurig in den mont / en wenschten wel dat wy hondert kijrdaelders aen rijs mogten vereeren hebben.

Ma een stuk weegs opgeroeit te zijn / zagen wy noch twee Vaertuigen / de welke de Rivier Ganges afquamen roeien. Wy ons komende / preiden zy elkanderen in 't Bengaels, en hielden een lang gespreek / met ons gedurig aen te kijken. Ma zy in de Vaertuigen lang Persiaring hadden gehouden / gingen zy met de selve aen den Wal leggen: sloegen / staende op 't Lant in 't ronde / een langen raet / met de oogen gedurig op ons / en toonden elkanderen het gelt: waer uit wy niet anders besloten / als dat wy van wegen het gelt door hen om 't leven souden gebragt worden.

Ma een klein uurtje aen den Wal gelegen te hebben / soo stapten twee mannen van ons met een water-pot aen Lant / en weesen den Zwarten aen: of men daer geen versch-water sou kunnen bekomen: alsoo wy voordeelden / naerdien wy sedert langen tijt geen versch-water hadden bekomen / daer door min of meer verzading en versterking te zullen genieten: gelijk wy ook deeden. Maer de Zwarten gaven ons in 't eerst zulk een wreet gezicht / en deeden ons zulke bitse woorden toe / dat die ons zwaklie menschen schreenen door 't herte te snijden. Dit deed ons des te haster gelooven / dat hun raetplegen ober ons wiert gehouden. Voorts maekte het selve werk / door soodanig wachten / ons soo mistroostig / dat wy haest alsoo lief van hunne handen gestorven hadden / als in zulk een ellende en noot door hen langer opgehouden te worden. Het scheen eben eens / als of de honger ons toen het hert wilde door-

Krijgen een weinig hope van de Zwarten.

De Zwarten willen niet oproeien, als voor gelt.

Versoeken een goet water van de Zwarten.

boorsnijden / ja hadden alsoo stimmer stoof / als wy noch uit deure staen hadden. Na ontrent een uur raetpleghens / scheiden sy van malkanderen / trekkende een ieder na sijn beschreven Baertuig: het welk ons niet weinig verlichte. Dese Swarten waren woonachtig in het Dorp Sondiep, in Bengale: daer de Schipper en ons ander volk / ten getale van vijftien man / met Pisschers Baertuigen / daer meer sy / buiten ons weten / van het Eilant gehaelt waren / aengequamen: gelijk ook de vijf mannen aen het selve Eilant / die met het eerste Plotje van 't Eilant in zee staken: zulx sy toen met hun twintig by een waren.

Sondiep.

Wanneer d'Orangkay of Opperhooft van dit Dorp van ons volk bericht hadde gekregen / dat wy / ten getale van acht man / met een Plotje van 't Eilant in zee gesteken waren / sonder voorders eenig bestyeit van ons te weten / zond hy hier op vier Baertuigen met lijftocht t'zeewaerts / om ieder sijns weegs byzonder op ons te kruisse / en met de selve Baertuigen ons op te hrengen. Uit oorsake dan misschien ons volk reeds aldaer gekomen / en het Opperhooft der Swarten den onsen geheel toegedaen was / (gelijk wy zulx daer na quamen te bernemen) / soo hebben de Swarten / ons bedunkens / hier om ons geen leet derhen aen doen. De andere Swarten voornoemt staken voorts met hunne Baertuigen af / en roeiden neerwaerts aen.

De Swarten van ons Baertuig namen een kleine pot met zich op 't Lant / en brachten ons de selve met water te koop / en kregen daer een Hopstuk voor. Onbedenkelijk soet en aengenaem smaekte ons dit versch-water: ja beter als de beste Wijn / naerdien wy in den tijt van ses of seven en dertig etmael niet als zee-watek gedronken hadden. Ook maekte het ons soo dik / dat wy om geen eeten dachten. Na het assteken van dese raet-plaetse / maekten de Swarten ons door wissen bekent: dat twintig man door ons uit waren / en een onder hen was / die by een kruik gong. Waer uit wy niet anders konden besluiten / of sy mosten ons volk daer mee meenen: want dese Boeh houder een kruik voeg / en aldaer by den Schipper was geweest. Hier over verblijden wy ons hertelijsten / en gaven hen daer voor noch een Hopstuk te meer / om ons gezwint aldaer te brengen. Voort daer na quamen wy huisen te sien: waer op wy uit blijschap malkanderen om den hals vatten / en met de tranen in d'oogen zoenden / en Gode voor zulke genadelijke verlossing dankten. Gekomen met de Baertuigen by de huisen / brachten twee Swarten van het Baertuig ons by den Orangkay of Opperhooft des Dorps / en leiden de drie Hopstukken / die wy hen tot bracht-loon gegeven hadden / voor hem neer / en beeden aen den selven na de Ben-gaelse of Moorse wijse eerbiedigheit: te weten / met de handen en 't hooft eenmael op de bloote aerde te raken. Dese is de gewoneliike groetenis / en word in de Moorsche of Arabische tale Salama of Salamabeka genoemt / dat's geseit / Vrede zy met u. Deeg Orangkay van 't Dorp scheen ons wonder toegedaen / en wilde de drie Hopstukken self niet aen nemen; maer heeft ons geweesen het gelt wederom te nemen. Hy schudde sijn hooft / en begeerde het niet van ons; hoewel wy het niet weer namen /

Krygen't zoet water te drinken.

Beleefthert van d'Orangkay aen de onze.

bewees dat zy het selve wel aen ons verdient hadden: waer-over hy ten leste het selve noch aenbaerde. Voorts bragten deselve twee Swarten / doorsijn orde / ons ter plaetse / daer onse twintig man zich ontholden / die ons / van-verre siende / te gemoet traden / en met groote blijdschap verwelkomden en ontfingen / en bijf dagen daer door ons waren geweest. Aenstonts sag men ieder hunner eben beesig met kleeden te maken. Andere brachten d'Arreng-per door den dag / om hen des te meer te verheugen. Het was tot de halve merk-plaetse over met potten en pannen beser / die sy te huur hadden. Ja men sou by na sijfer de spijse / de welke aldaer wiert toegemaekt / het halve Dorp gesijnen arbeit was. Jn plaetse van met sijn twee en drie een pot te huur te hebben / soo had een ieder by na drie of vier te huur. Voorts wierd'er lustig voor ons opgedischt: als gesoode en gebrade hoenders / ossenvleesch / fruit / lepel-kost / kostelijke honig / schoone Pisang. Ook lieten wy niets van al het geen / dat sy ons voorsetten / over blijven; maer liefkoosden ieder allen ommesien na meer. En hoe meer wy aten / hoe meer wy eeten wilden.

Onse worden luftig met spijse onthaelt.

Deele onser / door de Honigh en Hoender-sop en meenighte van Pisang, dewelke wy gegeten hadden / geraekten nae wensch aen den afgang en loop: ja konden niets van al het geen wy nuttigden / in 't lijf houden: het welk tot ons voordeel / en oorsake was / dat wy soo veel kosts verslonden. En sonder sulk een gewenschte plaetse aengetroffen te hebben / daer wy de volheit soo van honig / Pisang en hoenders kregen / wy souden angerwijfelt door het eeten van rijs / visch of beeste-vleesch / of eenige andere spijse / de welke geen schielijken afgang hon verorsaken / geboysten hebben. Hoe veel ons ook / soo van hoenderen / als gekookte eyeren / benessens warme rijs en potten met poespas van hoenderen / beneffens Pisang, ons toegebracht wiert / noch bleven wy eben graeg en hongerig.

Eenige van ons volk worden te Landewaerts in gevoert.

Soo lang was ons volk met spijse ons toe te brengen beesig / tot dat hun tijt op een uur twee of drie verscheenen was. Als wanneer sy / door orde van het Opperhooft / na een Stadt / genaemt Bpelwa, geleit wierden / om van daer in een groote Stadt Dekka te komen / gelegen twee hondert mijlen Landewaerts in / allwaer de Neerlantsche Oost-Indische Compagnie een Logie of Kantoor heeft. Voorts had het Opperhooft hen door sijnen Portugeesen Tolk laten weten: dat sy sich wel van tijstocht hadden te voorsien: naerdien sy bijf dagen mosten reizen / eer sy by een plaetse quamen / daer eenige spijse te bekomen was. Ook sou men daer op een stel en sprong niet veel te koop kunnen binden. Ook hadden wy langer weinig tijts om veel toe te maken. Men heeft'er twee merk-dagen ter weeke / allwaer de Boeren van alle kanten uit 't Lant met hun goet te merkt komen. Ons volk had sich daegs te voore / als wanneer het merkt-dag was geweest / van allerlei spijse wel versorgt. Sy selfs waren noch ten volle niet verzadigt: dies sy weinig gissing op hunne spijse konden maken: en smaekte hen ook het eeten

eeren by dag en nacht [illegible] soer. Daer en boven deeden sy ons noch
dan 't hunne meede.

Wijders / uit oorsaak in de Logie van de Compagnie groot verlang-
gen na ons soude weser / en niemant van ons wist / soo haeste hieroin
het Opperhoofd des te meer / om ons volk derwaerts te zenden / en
daer van de weet te doen: wat volkren wat Schip gemist was.
Wy dronken dan op de merrij eerst onder malkanderen de fort meer
een warm Arakje / tot eenige verquikking van onse zwakke leden;
doch hequamelk daer door / hoe sterk wy ook dronken / weinig
krachten verquikking. Desgelijks hun / al wat wy aten / ons niet
verzaden.

Al daer bevonden zich ook by ons de bijf man dan de seven / die met
het eerste klein Vlotje van het Eilant afgevaren waren / en met den
derdendag aen het vast Land quamen / als blijkt uit het volgende
verhael: het welk wy selfs uit hun eigen mont verstaen hebben.

Wanneer sy bijf ermael gedreven hadden / sonder meer Lants / door Vijf man-
het afleiden des stroomes / te kunnen genaken / en middelerwijle de bla- nen ko-
den / daer sy zich / tot lijfs onderhout / op 't Eilant mee voorsien had- men aen
den / opgeraekt waren / soo bragten sy het Vlot / tot groot geluk / een een Rif.
een seer groot Rif / daer geen geboomte / gras noch loover op groeide. Sy
wandelden dit Rif rontom / sieken overal om / of 'er ook iets mochte zijn /
om hunne hongerige buiken te vullen; maer vernamen niets / als eeni-
ge hoopen dreck van Buffels / die van 't eene Rif na 't ander / en soo
na d'Eilanden overswemmen. Uit groten hongers-noot hadden sy
eerst in Zee het groen en de vuiligheit van 't Vlot / dat hier en daer door
de Zee was aengegroeit / gegeten; daer na op dit Rif / zich met Buf-
fels-dreck moeten erneren / de welke sy met grote smake genuttigt had-
den / wenschende sterkte Buffels-dreck genoech te mogen hebben.

Wanneer sy nu / na een verblijf van drie dagen op dit Rif / alle de
Buffels-dreck hadden opgegeten / en geen meer wisten te vinden / soo
waren sy door den honger soo slaen en uitgeteert / dat sy geen stuk van
een schep-riem konden reppen / om het zware Vlot te wegen: zulx sy
met het selve / indien sy daer mee afgesteken waren / noodwendig
door den stroom t'Zeewaerts in souden gedreven hebben. Derhalve Voorslag
sloegen sy eindelijk voor / en raetpleegden met malkanderen / om eenen om eenige tot
van allen aen te tasten en te dooden / ten einde sy niet t'eenemael door spijse te
honger souden vergaen. Vier hunner hadden hier niet tegen; maer dooden.
bewilligden in dien voorslag / en pijnten twee uit / als Adriaen Ver-
beek en Klaes Lambertsz. van Waveren, om den eenen of anderen / 't sy
door list of met gewelt te dooden.

Maer een der selven / Adriaen Raes van Middelburgh, die juel de
kloekste van allen was / soo van lijf / als ook van geest / en ook God-
vreesend / wanneer hy hun ongedult van langer den honger te lijden /
en hun opset van des avonts den moort aen te rechten / voorde / nam
hy zulx seer zwaer ter herte / en leide geweldig daer tegen in: met te
seggen: sy behoorden op 't laeste geen zonde meer te plegen; maer zich

scheiden / om op een andere heerlijcker plaetse te comen / daer sy geene
dijsse van noode souden hebben. Waer op d'andere antwoorden / dat
sy wel hunne swaerheden bekenden / en beter souden doen / sich met
d'anderen aen den Heere op te offeren / ende also van die woeste en be-
droefde plaetse verlost / en na't Hemelsch Paradijs opgenomen te wer-
den / daer men noit hongerde noch dorste / Ook wenschten sy hier in door-
den Heere versterkt te mogen worden / maer bevonden sich daer toe te
swaer / en brachten tot hunne verschooning by / en zeiden / dat sy
zeer weinig het geen te verantwoorden souden hebben / daer sy door sul-
cken hongers noot toe getrocken en gedwongen wierden. Dese de vier-
ren / soo gedwongen / als ongedwongen / onder eene stemme bleven /
en gementlijk beslooten dien Gruwel-daet te bestaen. Maer als
Adriaen Raes, die gansch tot dit werk niet stemde / wel bemerkte / dat
soo dan hy de rng maer sou geheert hebben / de vier andere dan hunnen
hans souden waernemen / om de twee voornoemde maets / d'een door
en d'ander na / op wat maniere sy best konden / door een hooren door
om hals te brengen / soo trad hy heimelijk tot hen / en maekte hen be-
de bekent / hoe onder de vier anderen besloten was / hen by nacht of an-
ders om't leven te brengen. Maer ober sy beide bitterlijken weenden /
en baden Adriaen Raes met gebouwe handen: wat hen / sijns bedun-
kens / best daer in stont te doen / om zulx door eerst af te leggen en t'ont-
gaen / 't sy met woorden of werken: want het leven dochte hen te zoet
te zijn / om door hunne handen soodanig te sterben.

Adriaen Raes hier ober door medogen bewogen / ging met hen beide /
buiten weren van de vier anderen / (alsoo het in den voor-abond was)
na een bequame plaetse en gelegentheit / alwaer sy kuilen groeben / om
sich dien nacht in de selbe verborgen te houden: want by dage hadden
sy soo veel noots niet: naerdien niemant van de vier / om Adriaen Raes
halve / d'eerste de hant aen hen wilde slaen. Voorts onderrichte Adriaen
Raes hen vieren gedurig met goede leere en vermaninge / om dien gru-
wel-daet uit hunne gedachten te verdrijven / en hunne herten hier door
alsoo meer en meer te verrnurwen: seggende: dat sy hunne Zielen / het
wherdigste en kostelijkste pant / op het laeste niet mosten bezwaren.
Dat hen toch geen twee of drie dagen lebens sou baten / soo hen al
ehenwel opgeleit was / daer te sterben. Wel gaben sy in't eerst eenig
gehoor daer na; maer naeulijx had hy de rug gewent / of hadden het
weer bergeten.

Waer na besloten drie deser vier / wanneer sy bemerkten dat Adriaen
Raes voor de twee andere sorge droeg / den vierden man / met name Hen-
drik Hendrikſz. Verbeek, met d'eerste gelegentheit om te brengen: aen
wien sy / soo Klaes Lambertſz. voor gaf / soo veel souden hebben / als aen
d'andere twee / door dien hy groot en lang was. Maer wanneer deze
begost te bemerken / dat sy hem eens bedroefd aen sieken / gaf by hen
een nieuwe moedt in 't lijf / met als voor seker uit te stroien: dat wel
haest eenige Waertuigen daer voorby souden komen / en hen daer af ha-
len: met by voegen: dat dan sijne Moorsche raise (want hy maekte hen

diers

dierts op de Kust Koromandel, daer hy voor Soldaet gelegen heb/ Moorsch geleert te hebben/ hen wel te pas soude komen. Hier voor kreegt sy alle des te beter moet op hem: want een goede Tolk is meenigmaal behoudenis van lijf en goet: insonderheit in sulk een gelegentheit/ als toen. Dit wist hy wel met een grote stemmigheit wijs te maken/ om 't leven daer af te halen: alhoewel hy niet een woort Moorsch verstaen noch spreken kon. Dan veel stijfde Adriaen Raes hem in het selve: seggende/ dat hy een Tolk/ in soo een gelegentheit voorgedragen/ soo veel als sijn halve leven weerd. Derhalve scheen hier voor hun voos voornemen gestaekt te zijn. Wanneer eindelijk Adriaen Raes bernam/ dat sy hun voornemen aen d'andere twee eerste willen te werk leggen en volbrengen/ en hy het selve niet langer kon tegen houden: (want het was om 't uitterste) soo sette Adriaen Raes een rechtveerdig stuk in 't werk: te weten/ hy sloeg voor/ dat het beter was/ met een oprecht gemoedt onder hunne seven Zielen te looten: op wien dan dan de beurt het voorbig tot quam te vallen/ dien sou het dan/ als voor Gode/ beschoren zijn: maer soo wy/ voegde hy daer op/ buiten het selve treden/ soo kunnen wy het niet wel verantwoorden/ en zullen ons een dach/ of schoon/ wel eerens/ onse arme Zielen bezwaren. Hier op had sich ieder te bedenken. Maer dewijl d'een sich wat meer meesters docht te zijn als d'ander/ soo wiert sijn voorslag niet goet gevonden; en lieten eenige sich verluiden/ dat men soo lang daer geen werk meer behoorde af te maken: gelijk onder andere Klaes Lambertsz. van Waveren sich geliet d'eerste te willen zijn/ om het mesch in den eenen of anderen loffelijk te setten. Het welk Adriaen Raes seer zwaer viel om het selve langer af te leggen/ en versocht hem met groote verslagentheit zulx te beletten.

Twee flicken met een Vlot in Zee, na 't vaste Lande.

Na veel overleggs/ wiert eindelijk onder hen beide besloten/ blijf of ses houten ban't Vlot af te nemen/ en daer een klender Vlot ban te maken/ om met het selve onder hun twee/ op Gods gena/ in Zee te aventureren/ en also mogelijk Lant of Paertuigen op te vinden: want sy wilden het met den Vlaer aenbaerden/ ieder met een schep-riem in de haut/ en hadden moedt het bast Lant also te bekomen. Voor het scheiden dan elkanderen/ hebben de genen/ die bleven/ hun meeste gelt/ tot een gewis teeken/ als aen hunne makkers overgegeven/ op dat sy/ wanneer God hen genadelijk aen het bast Lant quam te voeren/ kuntschap en bereecht ban hunne makkers souden doen/ en voor het gelt Paertuigen huuren/ om hen daer mee ban dit voorbig lijf af te halen.

Op ernstig verseek ban Raes, beloofden d'overgebleevenen voorts in vrede te leven/ en op een goede uitkomste te hoopen. Sy raekten beide eindelijk behouden aen het vast Lant over/ aen een plaetse/ welk onder Bengale behoort/ maer kenden de selve plaetse niet: noch kenden d'inwoonders/ noch d'inwoonders hen niet verstaen; maer de laesten hoften wel uit het wezen der onsen bemerken/ dat sy van een schzale weide mosten gekomen zijn. Sy wierden beide hoftelijk met spijse en dzank onthaelt/ en/ na een verblijf van twee dagen/ in een besloten Paertuig gebzacht; en dzie hondert mijlen met het selve Landewaerts inge-

Komen te lande.

wgevoert/ en als aer tot een schenkadje aen den Nabab, de Velt-overste van den Groten Mogol, bevreert: sonder teman, onser wist/ wier zy bevreven waren/ boo; al eer wy selfs mee in 't selt Leger quamen: alwaer wy heerin 't reizen op een van des Nababs Olyen wonden; daer vier Engelschen het opsicht over hadden. Wat belangt de vijf andere maets/ die op het Rif gebleven waren/ de selve bregen/ na een dzoevig verblijf van acht dagen/ Paertuigen met Moorsche Vissehers in 't gezicht. Als toen meende een ieder/ dat Jacob Hendrikz. Verbeek, die zich had uitgegeven/ goet Moorsch te kunnen spreken/ hen in 't Moorsch sou toeroepen. Doo als hy zich boo; aen boegde/ wyste dy wenste hy met de hant/ om aen te komen: en riep al Pay Pay: het welk al het Moorsch dat hy kon. Waer op d'andere maets/ die op zyde van hem af stonden/ seiden: Hadden wy dat geweten, Wy souden u dat Pay Pay wel verleert hebben: met daer op te boegen/ dat zy in hozten tyt heel Moorsch van hem geleert hadden/ en nu ook wel Moorsch konden/ en namen het hem seer qualijk af: want zy toen als verlegen stonden/ en konden elkanderen van beide kanten niet verstaen. Eindelijk wierden zy doo; lang wijsen en bidden/ in de Paertuigen genomen: maer mosten eerst hunne messen quijt maken.

Wanneer zy nu om eenige luttigheit van visch en ook kleine visschjes/ die in 't Paertuig lagen te spoelen/ elkanderen om strijt om 't lijf vielen/ pasten zy hier doo; niet wel op hun gelt; maer ontbloten der selve ten deele: zulx de Swarten het oog daer dateliisten op sieten hallen/ en nam ieder/ na een kozt beraet/ een Paring in de hant/ en dwongen ons volk visschen hondert kopstukken af: soo dat niemant hunner een stuxer kon behouden: en wierden toen alle op een ander rif geboert/ en de genen/ die niet hoywillig uit het Paertuig wilden/ buiten boozt gworpen: seggende tot ons volk/ als dat dat Rif Bengale sou zijn. Aldus staken zy weer af en zeilden weg. Maer naeuljx hadden d'onsen een ermael op dit Rif geweest/ of daer quamen andere Paertuigen/ met honig geladen/ aen te leggen: waer van 't volk met al wat zy hadden/ d'onsen dertig ontlaelden/ kookten grote potten rijs/ en gaven hen de bolheit van honig t'eeten: des niet tegenstaende waren zy behzeest/ als dat zy hen niet mee souden boeren/ waerom zy de mussen en hoeden steels wijse vol honig staken. Maer des mozgens/ wanneer zy weg wilden varen/ namen zy d'onsen mee in 't Paertuig/ en boerden ze na het Dozp Sondiep in Bengale. Ten selven dage/ des achtermiddags/ wiert aldaer ook onse Schipper/ met noch veertien man/ in vissehers Paertuigen ban't Eylant gebzacht.

Den vijfden dag daer na quamen wy met ons bijden daer by: zulx wy in alles aldaer met ons acht en twintig Persoonen by een waren.

Wat gengaet d'andere seven en vijftig Persoonen/ die met het eerste Vlot weg gevaren waren en t'Zeewaerts in dzeven/ daer af hebben wy nolt gehoozt noch geweten/ of oit iemant hunner daer van te recht gekomen is; maer ongetwijfelt zijn dese alle met het Vlot gezonken en verdzonken: of van honger gestozven.

Vijf man krijgen Moorsche Paertuigen en een Rif in 't gezicht.

De Moren dwingen hen gelt af.

Komen in Bengale.

28 Persoonen komen by elkander.

Daer-

Voorts vertrokken tegens den avont de twintig man voornoemt met den Schipper / na een verblijf van vijf dagen in het Dorp Sondieso, namen affscheit van den Orangkay of Opperhooft / en bedankten hem voor alles goets. Hy was een Bengaelder, en een seer goet man (want onder de Bengaelders en Mooren vind men veel goet volk) en had ons sonderling sijnen gunst bewesen / op onse eerste komste uit Zee / met verschijning aen ons voor te brengen: gelijk in 't begin verhaelt is. Over ons ongeval en rampt toonde hy groot leetwesen en meedoogen met ons te hebben. Ook betoonde hy in 't laeste sijn milde jonste / in alles wat ons mogt komen t'ontbreken. In 't scheiden liet hy den Schipper en ons ander volk voor sijne Portugeesche Tolk weten / als dat hy d'onsen niet nader binnen dorp kon zenden / om hy Hollanders te komen / als by de Stad Dekka: alwaer sy de selve souden binden: dien sy aendienen konnen: hoe noch acht hunner aldaer nagelaten waren / die hy hen na sou zenden / soo dra sy weer wat in 't bleesch sonde zijn. Na genomen affscheit / traden sy met de Zwarten in de Daertuigen / en boeren na eene plaetse / genaemt Anam, en reisden van daer over Land na de Stad Boelwa, om van daer na de Stad Dekka te geraken.

Wy dronken voor de jongste reise noch eens met elkanderen om / en beloofden den Schipper / soo dra wy slechts iets bequaem waren / te volgen: scheiden alsdus vriendelijk / en wenschten hen veel gelucks op de reise. Ons eerste werk nu was klein gelt voor kopstukken te wisselen: derhalve haelden wy voor drie kopstukken aen Kouwers van 't Opperhooft / die ons voor ieder kopstuk tachentig pont leverde. De Kouwers zijn sekere kleine hoorentjes / welker tachentig voor een pont worden gerekent. Men raekt met de selve in die Gewesten seer gerijselijk te recht / en beter als op eenige plaetsen met ander gelt. Daer te Lande is alles seer goet koop / en in overvloet te bekomen. Twee hondert Eperen koopt men voor de waerdye van een Schelling / of hondert voor drie Stuivers: een Pisang voor een Kouwer: dertig volwasse Hoenders voor een Rijxdaelder: desgelijx Boter / Honig en Ossen-vleesch na gelang. Wy waren van des uchtens voor dag / tot des avonts breesig / met spijse toe te maken / kokken en eeten; hoewel wy in 'er daer in de twee eerste dagen / den ganschen dag door soo veel niet konden toe maken / als wy den ganschen langen nacht van doen hadden. Wy konden des nachts noch niet een oog van honger toe doen; maer knabbelden den ganschen nacht over aen de raeuwe Rijs / sopen d'Eperen raeu uit: en souden by nacht geerne te buur gewilt hebben; maer konden niet / uit oorsake wy geen buur by nacht mogten stoken. Ook kon men in het ganschc Dorp geen Broot bekomen: naerdien sy liever Rijs eeten: gelijk sy zich het ganseh Land door meerendeels met Rijs behelpen.

Na wy omtrent vijf dagen aldaer ons verblijf hadden gehad / en reeds weer praet begonnen op te komen / en van dage tot dage nieuwe lust kregen / en lustig in 't bleesch aennamen / soo bevoegden wy ons by het Opperhooft / en maekten aen 't selve bekent: hoe wy wel gesint waren / om aenstonts te vertrecken / op hope van ons eigen volk noch te belopen:

Goe koop spyze.

hier wy seer na verlangden. Derhalve versochten wy op hem, of hy ons
saet d'eerste gelegentheit / soo als hem des gout docht / geliefde weg te
senden. In 't eerst wilde hy zulx qualijk toestaen: met ons door te wer-
den / dan daer noch drie of vier dagen te blijven / ter tijt toe wy beter in
't bleesch waren. Waer op ons seggen / dat wy dan dag tot dag son-
den aennemen / soo kregen wy het ja voort. Voorts belaste hy ons
door sijnen Colk: als dat wy ons wel aan sijn tocht hadden te voorsien;
naerdien wy vijf dagen moesten reisen / sonder iet te koop te vinden.
Derhalve versorgden wy ons wel van spijse / en namen ons affscheit
van den Orangkay, die ons drie Vaertuigen had toegeschikt: een / om
ons weg te voeren: en de twee andere / om te geleiden / ten einde sy ons
van de Rakkanse Rovers (alsoo het aldaer Oorlog met de Rakkanders
was) te beschijden.

Krijgen verlof van na Bolwae te verrekken.

Komen aen het Dorp Anam:

Des volgenden nachts quamen wy aen een Dorp Anam; hoewel dat
gansch verballen was / en honden daer niets te koop binden. Wy ver-
sochten aen den Orangkay of Overste: of hy ons / naerdien wy noch soo
zwak waren / en te voet niet honden gaen / een Vaertuig door sijne
gunste mogen hebben / of een huuren. Volgens bericht van sekren
Moor, die kundig in de Portugeesche Tale was / had deese Orangkay on-
sen Schipper en ander volk / die door uit waren / geen Vaertuig wil-
len toestaen; maer mosten te voet reizen: gelijk hy ook ons in 't eerst
geen Vaertuig wilde laten volgen; maer heeft eindelijk door groot bid-
den en lang aenhouden / door dien wy ook soo weinig van volk waren /
een seer sneedig Vaertuig toegestaen. Wy gaben aen de roeiers drie
riaystukken / ten einde sy ons gezwint souden overboeren: dewijl onse
lijstocht niet verre mogt strekken. Ook waren wy meest ten einde van
boter / dies wy ons met droge gestampte rijs / en met een weinig Pi-
sang heel naeu behelpen mosten.

In Bolwa.

Gekomen op twee uuren na hy de Stadt Bolwae, wierden wy aldaer
door eenen Lijfschut aen Lant geset / die ons door de Stadt bracht / en
beval by den buiten-wacht te blijven / tot soo lang hy de Zieden by
den Prins gebragt had: want in die Stad had een Prins sijn verblijf-
plaetse. Tegen den buiten-wacht over waren zwarte Portugeesen
woonachtig / die wy versochten: of sy geene spijse door ons wisten te
bekomen / en kregen op hun aenwijsing / melk en rijs: waer by sy ons
een pot / buur en hout gaben / om het selve te koken / en kregen het soo
ten naeste by gaer: waer op de Lijfschut quam / om ons / uit laste van
sijnen Prins / te halen: dies ons de tijt niet mogt gebeuren / om het sel-
de aldaer t'eeten: doch honden daer niet wel van scheiden: en wilden
het selve ook niet laten staen; maer namen de heete pot met rijs en by
van het buur / en droegen de selve beurt om beurt door de Stadt tot aen
het Prinsen Hof / en vielen toen met elkanderen aldaer aen t'eeten.
Daer na wierden wy by den Schipper en ons ander volk (want die
waren noch niet verder als Bolwae gekomen) in het Hof / en van daer / na
verblijf van een half uur / in een seer hoffelijke Tael gebragt: aldaer ieder
onser sijn gelt / het geen hy by zich had / van zich most leggen / en tot

het

het minste stuk toe toonen / wat een ieder by zich had. Dit geschiede tot dien einde / volgens 's Lants gebruik / om soo wanneer eenige Roovers op reise ons quamen aen te randen en 't gene af te nemen / soo most d'Overste van 't Dorp een ieder soo veel gelts wederom geven / als hy getoont had. Daer na kregen wy also het selfste gelt wederom / als wy het hen getoont hadden. Noyts wierden wy door de Lijfschutten van den Prins / die zwarte Portugeesen waren / en groot gesag voeren / by ons ander volk gebracht / om aldaer by malkanderen huis te houden. Aldaer wiert ons kostelijke spijse opgedischt / als kostelijke Brenfie: 't welk door Koningen en Prinssen / na het seggen der Lijfschutten / niet beter wort opgeschaft / als toen door ons: gelijk zulx den Prins wel ernstelijk sijn volk had aenbedolen: want die stechts de naem van een Christen draegt / den selven is by boven sijn eigen volk toegedaen. Aldus namen wy dagelijx / door het nuttigen van die kostelijke spijse / toe / en quamen lustig in 't bleesch; maer door het lang aenhouden / begon ons de zaetsaemheit dier spijse te steken: dies wy lieber wat luchtigers wilden hebben / om als dan het des te beter te mogen verteeren: want de selbe Brenfie is seer bet en zwaer toegemaekt / soo met water / van sijne witte rijs / met een geheele Gans of twee Hoenders / als ook veel Nagels / Foelpe / fijne witte Suiker / Kaneel of Kaneel-bladen: Safraen: benessens meer andere Specerpen / het welk alles t'samen in de Pot moet smooren: des gelijx moet de Gans en Hoenders / soo heel alsse zijn / in de selbe rijs gansch gaer smeulen. Dese spijse begon ons hoe langer / hoe meer zwaer op 't herte te leggen: zulx wy op 't laeste veel liever dyoge rijs met een stuk soute Visch souden gegeten hebben.

Worden heerlijk met Brenfie ontfaen.

Wanneer wy daer lijf dagen verbleven waren / wiert door de Mooren door het Hof een vergadering gehouden: de welke seer groot begrepen was. Die ter Vergadering verscheenen / quamen van verre wegen / soo uit Dorpen / als Steden / soo verre des Prinsen gebiet strekt / te Paert; benessens veele Lijfschutten / en gewapende met schilden / zwaerden / pijlen en bogen / en een huik-snijder op zijde. Als nu de volle Raet by een vergadert was / quam de Prins by hen in de Raet-plaetse: en zaten aldaer met de beenen kruis-lings onder 't lijf geslagen / als de Snijders / onder den bloten Hemel / van des morgens tot des abonts toe. Na het scheiden van dien Raet / kregen wy uitspraek / van haest te sullen vertrecken: daer wy seer na verlangden.

Vergadering der Mooren.

Niets geschiede buiten of binnen 't Hof / of de Mooren / als ook de Bengaelders voegen het selbe aen de zwarte Portugeesen over / die het dan aen anderen weer over briefden. Sy wierden ook boven alle d'anderen ge-eert; selfs de Mooren, die gouden huik-snijders op zijde hadden / moesten hen onderdanig zijn. Het welk ons vreemt docht: naerdien het slechts zwarte Portugeesen waren. Wie slechts den naem van een Christen mag boeren; wort aldaer volkomen voor een Soldaer erkent / en in die Gewesten / onder het gebier van den Prins van Bolwae, als Heeren en Graven ge-eert: want de Christenen boeren aldaer een groten naem. Na wy aldaer ses dagen vertoeft hadden / soo wierden wy op haer tuigen

Kristenen hoog geacht.

Komen in Dekka.

ren geschikt / om van daer regt door na Dekka te varen / sonder eenige plaetse meer aen te doen / en waren met Lijfschutten / soo Moorsen als Portugeesen, als ook met een goet gelei / door den Prins wel voorsien: en quamen alsoo op Dekka, twee honderd mijlen Landewaerts in gelegen. Teher Portugees lieft door uit ons Logie / om onse komste aen het Opperhooft bekent te maken. Jeffens hem quam een Hollander mee / die van het hooft tot de voeten in 't Moorsch gekleet was: het welk ons wonder vreemt voor quam: en meenden niet anders of hy was besneden; hoewel zulx daer te Lande gemeen onder d'Engelschen is. Men bragt ook een Palakijn met vier Swarten / om in de selve onsen Boekhouder / die ziek was / te dragen. Doorts trokken wy gesamenderhant na de Logie. By afsijn van ons Opperhooft Zantvoort, die na Ongely vertrokken was / soo heeft ons de tweede Persoon seer vriendelijk ontfangen / dien wy onse Schipbreuk / deerlijke hongers-noot en al ons wederbaren vertelden.

Wijders / het ander Schip Weezop was aen d'Ananans Eilanden met seer luijden Gelt gebleven: waer van over de veertig man door de Menseh-eeters waren om 't leven gebragt.

Worden aldaer luftigh onthaelt.

Doorts leide ons de tweede Persoon boven op de Tael / daer hy aenstonts bleschen met dranck deed brengen / en beschonk ons alsoo in 't ronde: waer na de kost belast wiert voor ons te buur te gaen. Na wel onthaelt te zijn / heeft hy ons in een Pakhuis laten brengen / daer wy als Heeren gedient en vol opgedischt wierden / en den dzen uitgang hadden. Wy namen soo wel in 't kozt in 't bleesch aen / en wierden op 't laest soo lekker / dat wy de Rijs lieten staen / en Broot voor ons eigen gelt kochten / het welk aldaer boven mate schoon is. Als de tweede Persoon bernam / dat ons het Broot beter smaekte / als de Rijs / beval hy een seer grote kozf met Broot en Vlaes voor ons in het Pakhuis te brengen / meer als wy in dzie dagen op konden: soo dat wy daer ook een deele van verzaet wierden / en het gezoden en gebraden / 't geen dagelijx voor ons wiert opgedischt / niet langer machtig waren te verteeren.

Een seffen dage van ons verblijf aldaer / deed de tweede Persoon een seer groot Vaertuig voor ons huuren / in het welk wy alle bequamelijk konden leggen / om na Ongely, Hooft-handel-plaetse der Neerlantsche Oost-Indische Compagnie in Bengala, gebracht te worden / en alsoo weer op Compagnies Schepen te geraken. Tot onse reis-kost wiert een schoon vet Beest geslacht en in 't Tout geleit / en daer by Rijs / meenigte van Kitseery en hoenders mee gegeven.

Maer als wy des anderen daegs meenden te vertrekken / soo quamen uit het Moorsche Leger Bzieven van den Nabab, de Velt-oberste des Grooten Mogols, waer by wy belast wierden / aenstonts in 't Leger te moeten komen: en waren alsus van onse Ongelische Reize verstreken: het welk wy lieber anders gesien hadden. Waerdien wy dan weinig behagen in de Leger-reize hadden / soo gingen wy gelijker hant by den tweeden Persoon van de Logie / en verzochten op hem met veele klag-

klagten / of zulx niet anders hon afgemaekt worden / om des te beter onse Reise na Compagnies Schepen te neemen. Waer op wy tot besceit kregen: dat hy g'aen de Heer van der Broek, die als Opperhoost over Compagnies groten Handel in Bengale is / aldaer self was / en ook verre in 't Land mogt zijn / en doordien Nabab in 't Leger ontboden wiert / hy sou hem daer niet meeren gehoorsaem zijn / en die eere van hem te komen / bewijsen. Hy voegde daer by: hoe de Nabab den Heer van den Broek had doen verwittigen: als dat hy aen de Compagnie om vier Hollanders had geschreven: en daer na om twee: en de Compagnie hem de selve weigerde; waer op de Nabab sou geseit hebben: Nu heb ik soo veel Hollanders in mijn Land gekregen, dat ik alle, als ik wilde, tot mijne Slaven kan maken, en alsoo by my houden. Welkende dit soo ernstig verstaen / en siende hier niet anders in te doen viel / soo beeden wy noch een noodig versoek aen de tweede Persoon / te weten / om van dien tijt / naerdien wy reeds in Compagnies Logie waren / geboelet te mogen worden. Het welk hy aennam / na sijn beste vermogen / te sullen uitwerken: en gaf ons voorts goeden moedt: want hy seide: dat misschien de Nabab ons slechts sou willen bekijken / en dan weg weg zenden: als wanneer wy ons de Reize niet souden beklagen: want het was / soo hy seide / een machtig Leger / waerdig om besien te worden / alwaer den Nabab quam / liet hy het voor hem af branden: had ontelbare Paertuigen van Oorlog / en ook twee Schepen met een Galjoot by zich / benessens een zwijdigen nasleep van kooplutten / soo te Water als te Lande.

In het voort-trekken des Legers stroomen veele Paertuygen (doordien sy de vliegende Riviet Ganges / die altijdt snel afwatert / op moeten) onder door / voornamelijk als sy dwers stromen te leggen / die dan met menschen met al onder de Vlaet door-stroomen.

Hy had een schoone Kuiterye / en ook schoon licht en zwaer geschut / soo Hollantsch, Engelsch, als Portugeesch. De Nabab self was een oud Man / die van jongs af geoorlogt / en veele sterke Steden en groote Landen / ten dienste des Mogols, (die van negentien Koningrijken Tribuit trok) gedurende sijn leven verovert had. Noit had hy voor eenen Koning of Vorst het opgegeven; noch sijn Leger voor geene Steden / Kasteelen of Veit-legers gestagen of geplant / of was met Lege weer terug gekeert. Ook konden wy noit geen beter Kust-plaetse nemen / als in 't Leger onder des Nababs Tente. Wanneer wy dit alles dus verstaen hadden / mosten wy ons klaer maken / om met het selfste Paertuig te vertrekken / dat ons anders naer Ongely sou gevoert hebben.

Na genomen afscheit in de Logie / wierden wy met ons 25. (want onse Boekhouder was daer gestorven en begraven) in 't groot Paertuig gebragt. Onse Schipper trad in een klein Paertuig / by de Mooren tijdschutten en weg-wijsers / die ons in 't Leger souden brengen; Alduswierden wy voorts landewaerts in gevoert / voorby vele Dorpen / Steden en schone landouwen; maer naeulijx was 1 van 20 huisen bewoont:

25 Maert vertrekken na den Nabab in 't Leger.

uit oorsake het Leger sal den Mogol, daer het doortrekt / al mee sleept wat kan volgen / self tot hoopluiden toe.

Na wy een geheele maendt / soo in 't baertuig / als te voet gereist hadden / quamen wy aen een Vlecken / alwaer wy op ons eigen onkoste lichte baertuigen huurden / om des te beter voort te komen. Middelerwijle teken wy dagelijks met groot verlangen na het Moorsche Leger uit / en vroegen t'elkens de Mooren: hoe verre het noch wel afgelegen was: waer op d'een seide: ontrent noch dertig Kos. Jedes Kos gerekent op een Duitsche mijl. d'Andere antwoorde: tien. En de derde Oewa, dat 's in 't Moorsch geseit Daer, en wesen ons in de Lucht / en dat daer het Leger sou zijn: welk wijsen in de Lucht / op dierghelijke vragen / by hen een gewoonte en maniere schijnt te zijn: want als wy verscheide reisen na Huisen of Dorpen vroegen / die by wijle geen half uur van ons lagen / soo weesen sy in de Lucht. Anders is het seer goetaerdig volk; niet inhalig / noch bedriegelijk / ook niet diefachtig; hoewel tot schelden genegen in al hun doen / en buil van spreken / wanneer sy haestig zijn; maer zweeren weinig of niet: en by den Duvel heel niet. Een eed zweeren sy by hen gedaen met het noemen van God en bijten op de voorste vinger: waer by men hen wel geloven mag: het zy in wat sake het is: want sy liever ter doot souden gaen / als den naem Godes t'onrecht in den mont nemen.

Komen by een Schip.

Na bijf dagen varens quamen wy by een Schip van den Nabab, dat tot het Leger behoorde / op het welk vier Engelschen, heel Mooren en Portugeesen waren: benevens twee van ons Scheeps-volk / d'een Adriaen Raes van Middelburg: en d'ander Klaes Lambertsz. van Waveren, die / gelijk te voore geseit is / met een klein Vlotje van 't Rif aen 't vast Aant geraekt waren / en alsoo 't Aant in geboert by den Nabab in 't Leger / sonder iemant anders van hen te weten / voor sy in het Leger quamen: daer sy toen tot nader bescheit / by d'Engelschen op dit Schip verordineert wierden. Sy beide trokken met ons na 't Leger / en quamen soo voor aen een Stad Renghematy gebaren / alwaer wy de Baertuigen lieten leggen / en reisden te voet na 't Leger: 't welk niet boven twee mijlen van daer lag. Gekomen in het Leger / wierden wy voor het selve gebragt tot des Nababs Tente / daer wy tot goet behulp een Hollantsche Barbier / Gelmert Vosburg, bernamen / die voor d'onsen voor 2 jaren aen den Nabab, tot sijnen dienste was geleent / en sich reeds wel op de Moorsche Tale verstont. Wanneer wy een wijle voor de Tente gestaen hadden / wierden wy by de Nabab binnen ontboden / aldaer wy gelijker hant onse eerbiedigheit aen hem bewesen / en sloten ons voor sy in een halve mane. Als hy onsen Voyvoost sonder eenen arm sag / liet hy hem voor sijnen Tolk vragen: hoe hy den selven verlooren had: waer op hy den Nabab liet seggen: door een stogel van grof Geschut. De Nabab dit hoorende / sloeg met sijne hant op sijn hoofd. Toen wiert door last van de Nabab een pot met sterke Olyfants Arak, de welke voor d'Olyfanten gebrant was / voor ons gebragt: benevens een grote houte Doelang of Schotel met Oranje-appelen. Voorts bevaal de Nabab, dat wy aen den pot soud-

Komen by den Nabab in 't Leger.

den

den hallen en eens ombzinken; maar wp wierden de selbe boben soo sechr toegehalkt / dat wp de messen / om opening te krijgen / daer op stuakten stieren / sonder iet uit te rechten. De Nabab sieek het werk al meesmuilende aen / en seide: dat hp wel sueten hab / dat de Hollanders daer om verlegen souden staen: want het was ten dien einde erpres gedaen / om de Hollanders verlegen te maken / het welk een eewige schande was geweest / naerdien onse naem daer soo hoog gaet / dat hp hen boo2 eenen Hollander geen ding onmogelijk gehouden wo2t / om uit te boeren. Wanneer wp dan qualijk stant sagen / om de selbe pot bant doben in te bzeken / of om dan boben bp den bzank te komen; so namen wp agtstonts een mesch met een scherpe punt / en bzilden met de selbe op zijde van de pot een gat / waer uit d'Arak tegen onse neus sch sprong: maer ter blug wiert een zwik in het selbe gestreken. Boo2s wiert in 't ronde op des Nababs gesontheit gebzonken: het welk den ouden man seer aengenaem was / die sijn hant op lichte / als of hp wilde seggen: Lustig gedronken en lustig gevochten, gelijk wp ook uit een goetherte lustige reugen deden. Geen bzank heeft ons te boo2e kunnen behangen / als dees / die ons boo2 den Nabak geschonken wiert. Ook woz in 't Casteel Lant boo2 menschen te bzinken / geen Arak soo sterk gebzant / als alleen boo2 Olifanten ban Oozlog / die de selbe als met menschen berstant bzinken.

Strerke Arak gedronken.

Wanneer wp half boo2 den bzank berheugt waren gewo2den / begonnen wp bp moedigheit ban spreken bp den Nabab te gebzuiken / die op ons berzocht / om ses maenden bp hem te blijben / als wanneer hp ons weer bp ons ander volk wilde zenden. Hier in waren wp hem te wil / hoewel tegen onsen dank / en kregen bzp buit ban alles / soo ban Portugeesen, Swarten / als Blanken / die wp ban den Bzant souden bekomen: te weten boo2 ieder kop bijftig Ropien, de waer de ban bijf en twintig Rijrdaelders / en boo2 een ieder / die wp levendig souden op bzengen / hondert Ropien of bijftig Rijrdaelders.

De Nabab seide / den Schipper weerom te sullen zenden / uit oozsake hp reksenschap ban sijn Schip sou moeten doen / als ook onse Barbier / benessens dzie jongens / die hem noch te jong waren / om met het Leger te zwerden. De Stuurman berzocht ook sijne berlossing aen den Nabab; maer hon geene ontslaging in 't eerst ban hem bekomen. De Barbier Gelmert Vosburgh spzak seer boozdeelig bp den Nabab tot berlossing ban den Stuurman / boozgebende / als dat hp gebzooken was. Waer op de Nabab antwoozde: dat hp en wp alle daer weinig hadden waer te nemen, en slechts behoeden t'eeten en te bzinken / en met onse tegenwoordigheit in 't Leger hem grooten dienst souden doen. Eindelijk na lang aenhouden berkreeg Vosburg des Stuurmans berlossing / zulx zp met hun sessen waren / die weer na de Compagnie gezonden wierden. Wanneer d'Arak pot ontrent ten halve uit gebregt / en de bzank meer en meer ons in 't hoofd gekomen was / ontstont sonder ons wolk / om d'Ozanje-appelen eenige spozeling / en souden bp na in de Tente met elkandere zijn hant-gemeen geraekt / naerdien eenige de selbe in hunne sakken hadden gesteken / en d'een daer meer ban had gekre-

Zes worden weer na Bolwa gezonden.

gehegen / als d'ander : waer een ieder had 'er trek in / uit oorsake deselve zeer schoon en groot waeren : ja gedenkt my niet in den tijdt dat dertien jaren en een half dat ik in Indien heb doorgebragt / noch hier in 't Vaderlandt oit schoonder zien te hebben.

Wanneer de Nabab ons gheheel op sijn hoogste zag gekomen / heeft hy ons na de Tente van den Heelmeester laten brengen / wiens dienaer ons de Pot met Olifants Arack na doeg / om by den Heel-meester in bewaring genomen te worden.

Wanneer het laet in den avont was geworden / begaven wy ons tot ruste / en mosten ons zonder dak onder den bloten Hemel behelpen : niet tegenstaende het barterlijk koud was : gelijk ook veele Swarten door koude nesselt onse zijde wegh stroven. Des morgens wierden wy met ses hondert Ropien, dat zijn dzie hondert Rijxdaelders / uit name van den Nabab beschonken / en staten toen door sijne orde / op seekere Vaertuigen / met veertig riemen / die Goerap worden genoemt / daer gemeenelijk twaelf of veertien Bassen op leggen / met een Pinsen Stukje voor op. Op ieder Bas past een Moorsche Konstapel. Men heeft 'er eenige Schipper / dzie Stuurluiden en eenen Boetsman / en eenige Staetgouwers : benessens verscheide Roeiers / ten getale in alles ontrent van tzeventig Eeters. Goerap. Daer en boven zijn by ieder Goerap dier lichte / maer lange Vaertuigen / Kossen genaemt / ieder met ontrent tzestig riemen te voort / beseheiden / die de selve tegen stroom / de Rivier Ganges oproeien. Sy hebben dzie of vier kleine Bassen voor op leggen / en worden door vier Stuurboorden / twee voor en twee achter / recht in 't Vaerwater en op stroom gehouden / om niet door den selven / wanneer sy dwars quamen te dzijven / omgeslagen te worden / gelijk meenigmael gebeurt / sonder sy elkanderen dan te hulp komen. Op ieder deser Vaertuigen zijn door den bank tachentig Hoppen : bestaende in Stuurluiden / Konstapel / Soldaten en Aendzijders : dies tot ieder Goerap ontrent dzie hondert en tzeventig of tachentig Hoppen behoozen.

Daer waren ook twee Schepen in dienst van den Nabab, die ieder vier Engelsehen, als Opzienders / op hadden : als ook een Galjoot met veertien Stukken / geboert door veele Portugeesen, als Bevelhebbers; maer die wierden van het selve afgenomen / en in plaets van hen / negen mannen van ons volk / als Opzienders / daer op gest / en een / met name Klaes Lambertsz. van Waveren, als hoofd boven al gestelt. De Nabab scheen schoone moedt op ons te dzagen / en stelde ons als Meesters en Bevelhebbers ober alle : zulx wy onse boeren niet behoefden nat te maken / sonder gedzagen te worden. Soo tot het Galjoot / als tot de twee Schepen waren bijf hondert of bijf hondert en twintig Hoppen beschelden / om ieder op te brengen ; naerdien zy ses en ook wel acht lange Vaertuigen met tzestig of tzeventig riemen / door de boeg mosten hebben / om haer alsoo voort te halen.

Daer waren ook meenigten van swedige Galiassen / die door en achter plat zijn / en veertig riemen te voort hebben / en twaelf of veertien

Bassen

Baſſen boeren; maer geene Maſten. Dyn bemant met Chriſtenen en Swarten / gemeenelijk tot ſeſtig koppen. Op de ſelve waren mee veele Portugeeſen, als Opſienders beſcheiden. Indien een Swart het Portugeeſch ſprechts een / wiert hy aengenomen voor een Chriſten uitgeeft / die kyght by den Nabab dateliken eenig bevel met een goede inkomſte / en wort gedient als een Heer.

Daer waren ook duiſenden van Koſſen: als mede veele Vaertuigen / Korre Battels genaemt / dat is te ſeggen / Groote Vaertuigen, die 't Leger tot een Waerburg veel Geſchuts navoeren: want ſoo de Velt-overſte van ſyn Geſchut quam afgeſlagen te worden / ſoo heeft hy noch ſoo veel Geſchuts te Water / als anders te Lant. Mer lag'er ook andere grote Vaertuigen / daer twee of drie Huiſen met een Galdery rontom op ſtonden / dewelke de vrouwen en byzitten der Grooten op hebben en mee boeren. Men ſeid de Nabab, die Velt-overſte der hier Legers in een begreepen was / vyf hondert Staet-juffers of By-wijven dan den Grooten Mogol had / die door Kapaeters of ontmanden ſeer naw bewaert worden. Geen mans-perſoon mag by haer komen / als dien haer manneliykheit heel quyt gemaekt zyn / en door een zilvere inſtrument hun water maeten lozen. Raets-perſonen en veele andere Grooten hebben ieder / na ſyn ſtaet en vermogen / twee of drie hondert by-wijven.

Daer na volgt een zwyvige naſleep dan koopmanſchap / beſtaende in duiſenden van vaertuigen / die alles navoeren / wat tot het Leger bereiſcht wort.

Wanneer het Leger op ſal breken om voort te trekken / en de Rivier-kant / langs den welken het ſynen wegh moet nemen / met ruigte en boſſchaedje bewaſſen is / ſoo worden arbeiders voorheene gezonden / om het ſelve af te hauden: het welk daer na door veele Olifanten betreden en tot een gelyken en effen weg getrapt wort.

Des morgen vroeg / als het Leger des nachts op ſal breken / ryght men met bazuinen en ketel-trommen op Olifanten en Kemels om her / om zulk door het geluit deſer ſpeeltuigen bekent te maken: waer op dan een ieder zich verbaerdigt / om op te breken en voort te trekken. Ik en d'Onder-timmerman Paulus Jacobſz. van Schoonhoven quamen beide in 't Leger te dwalen / en doolden geheele acht dagen / eer wy ons beſcheiden baertuig quamen op te vragen: en ſagen het Leger ſoo te Water / als te Lande in ſyn volle gewaet en omſlagh: het welk in 't eerſt een luſt om te ſien was. In het opbreken des Legers / ſiet men een ieder zich gereet maken / om voort te trekken.

Dit Heir-leger / ſoo te Water als te Lande / dat opgetrokken was / om den Coning van Aſſam te beoorlogen / wiert begroot / gelyk ik verſcheide reizen van geloofwaerdige luiden heb hooren ſeggen / op acht mael hondert duiſent man: zynde d'een ſchoonder / als d'ander te Lande gemonteert en uitgeſtreken. De Kutterye was braef en uitnemend t'aenſchouwen: de ſelve reed twee of drie hondert in een gelit ſeer prachtig voort / en openb haer voor den optocht in twee zyden: daer de Nabab dan tuſſchen beide quam door ryden.

De Nabab uit sijn Tent komende / leide sijn hant slechts eben op het Peert / en was hoogt met een wip daer op / tot verwondering van veele menschen / oberzulk een waerdigheit van dien ouden Man. Voor hem uit ryden eenigen op Olifanten / en blasen op Trompetten des selfs komste: desgelijx ryden eenige voor hem uit met schrikkelijke groote Heerdtrommen / die op Olifanten leggen / en ook / door het slaen op de selve / een seer groot gelui geven. Dan komt een troep Olifanten van Oorlog / die ieder twee groote Vassen en haer toebehoorten / met een konstapel daer op / in een vierkante Embary of slag dragen. Op de nek zit een Karnak, die den Olifant met een krommen haek stuurt en ment.

Trein des Legers.

Achter den Nabab volgen de Slaven / die blanke Russen zijn / te Paert: en voorts in 't voorrijden sluiten de Ruiterye verbolgens hem achter en voor. Daer na volgt het voetvolk / bestaende in een groote macht van Soldaten / en gewapent / sommige met musquetten / andere met pieken / ook met buur-pieken / met kamers daer op vast: eenige met lanssen / schilt / houwers / pijl en boog. Daer na volgen de grooten Olifanten van Oorlog: als ook meenigte van Kemels / die een Vas met eenen konstapel op den rug voeren. De Olifanten en Kemels zijn 'er ook waerdig op den Oorlog afgerecht. Men had 'er eenen Olifant onder / die alleen een geheele vastigheit verdelgt en vernielt had.

Daer na quamen duisenden van Kemels / die het reis-tuig der Ruiterye nadragen. Daer na volgde een groot gesleep van allerhande Koopluiden / en ook veelerleie Ambachts-luiden / en na hen duisenden van lichte Vrouwen / soo te Paert / als op Kemels gezeten. Eindelijk sloten de groote Koopluiden den Troep / met vele goederen op Kemels en Paerden. Tegen den optocht waren alle Vendels en Vlaggen ingenomen / en voor het Leger heene gedragen / en weder ter plaetse opgerecht / daer het Leger neer sal slaen: waer na een ieder staet weer te maken / waer sy hunne Tenten sullen opzechten.

In het voortrekken van 't Leger worden dagelijx veele doot gedongen / en komen ook meenigten door den grooten omtrek des Legers te verdwalen. Men seide / dat dit Leger maent voor maent over de vijftig Tonnen Gouts koste: daer en tegen trekt de Veldheer weer zware Schattingen: zulx hem de twee derde deelen / soo van de koopluiden / als van het zwijdig gesleep van koeren / alle weken inkomen: zulx hy het selve by na rond kan schieten: want als het Leger te Velde is / soo blijft alles in stilstant / en is in 't Land niet te doen: soo dat een ieder half gedwongen is het Leger te volgen. Niets is te bedenken / tot 's menschen behoefte / of men vind het in 't Leger te koop / uitgesondert sterke dzank: want die mag onder hen / uit kracht van Mahomets Wet / niet verkocht noch gedronken worden. Alleenlijk mogen de Kristenen sterken dzank van rijs branden en onder hen verkopen en drinken. Het geburt beeldrijx / dat de rijke Mooren hunne dienaers met dzie dubbelt gelt om Wijn uitzenden; maer kunnen dien ebenwel niet bekomen: want het is hen op den hals / of ten minste op verlies van de reehte hant verboden / eenige sterken dzank te nuttigen: uit oorsake zy in hun dzank

dzank / en by dzonken hoofde seer moedzadig vallen. De Nabab trok weereydels by het Lant Kosbia doo; / en braght het selve / sonder hem veel wderstants geboden wiert / ook onder het Gebiet des Groot-Mogols: hoewel wp weinig van het selve quamen te bezichtigen: naerdien wp den Rivierkant langs moesten houden / derwaerts ook de Nabab zich ten uitterste spoeide / om aldaer voor het hoog water by de werfsen te zijn. Kosbia is gelegen tusschen Bengale en Afou. Landt Kosbia by den Nabab vervoert.

Treklende aldus hoger op / quamen wp in 't Lant van *Afou, wiens Koning en inwoonders zig op hunnen sterken oost en vastigheden te bertouwen / meenende datmen hen met geen Geschut soo deeren; dan wp maekten met 't selve hen so naen / dat zp uit dozsten vlugten; maer lieten hunne schoone vastigheden en kasteelen onder uit graven / en boogts stozmenderhant innemen / onder het selve wierden tien voornaame Mooren ter neer geleit. De Coning van Afou, die zich lang kloekmoedelijk had verdedigt / wiert gedwangen genomen / hoewel 't leven noch geschonken; anders geest men daer te lande heel geen Quartier; maer d'overwinnaers doen den overwonnelingen bittere dooden aen. Den selven Coning wiert een zware pzere beugel om zijnen hals geslonken / met een diergelijke schakelijke zware keten daer aen vast / die daer en boven met twee sleepende bochten aen beide beenen gehecht was. De Nabab vergunde hem hier dienaers tot zijnen dienste. Voogts wiert den Nabab de plaetse aengedient / daer zijne Schatten verborgen lagen / de welke uit bysondere helders / die in 't gebergte in de klippen waren uitgehouwen / gehaelt wierden. Wp stelden ons ook schadig om eenigen buit te bekomen; maer te vergeefs: doo; dien d'inwoonders al hunne schat en goet te vooze onder d'aerde hadden begraben: en selfs hadden zp weinig aen 't lijf: want zp daer alle / soo grooten als geringen / met het boven-lijf bloot gaen / en hebben slechts een kleetje om hun middel-lijf gegort / sonder kousen en schoenen. Voogts lieten zp niet boven d'aerde / als slechts een potje met rijs / en hunne Pisang-boos / daer zp hunne Betel-bladen en kalk in houden / die zp dagelijx om tijtverdrijf / en tot zuibering van mont en tanden knauwen. Een ander / als deese was de gemeene buit / die daer bekomen was. Uit oorsake der groote dierte van al het geen in 't Leger was te bekomen / soo konden wp van onse maent-gelden weinig over houden. d'Een om d'ander van ons trok om d'acht en twintig dagen twintig Ropien of tien Rijxdaelders; hoewel ons op eigen kost; ieder jongen twaelf Ropien: het welk niet verder / als tot kost-gelt kon strekken. Ons wiert soo weinig Soldye toegeleit / uit oorsake wp geleent waren. Maer d'Engelschen en Portugeesen die vzywilligen waren / genoten meer gelts: te weten d'Engelschen, d'een doo; d'ander / vijftig Ropien of vijf en twintig Rijxdaelders ter maent: en de blanke Portugeesen dertig of vijftig; maer de Zwarten slechts dertig / twintig en tien ter maent.

* anders Azo.

De Koning van Afou overwonnen.

De Nabab deed noch in sijne oude dagen op onse twee Timmerluiden / Adriaen Raes van Middelburg en Paulus Jacobsz. van Schoonhoven verzoeken / om een vzaey Schip voo; hem te bouwen / als wanneer hy

hen ten vollen ons slaen sou. Daer zy beide seer wel mee gedient waren/ en schoone moedt op hadden. Hier op wierden zy weder na de Stad gebracht gezonden/ en bouwden aldaer een Schip/ het welk heel wel met Dekk ende alles wel op den Scheeps-bouw: en d'ander Paulus Jacobsz. op den Huis-bouw dienst. Timmerluiden en ander arbeits-volk/ na welgeballen tot hunnen dienste.

De Nabab laet een Schip door de onzen bouwen.

Adriaen Raes, Paulus Jacobsz.

Hier na deed ons de Nabab aendienen/ of iemant onser gezint was/ den Groten Mogol als Factorhouder voor een goet stuk gelts jaerlijx te dienen/ die wilde hy aen den selven zenden/ om in de Stad of op 't Casteel van Agra, daer hy zijn Hof hout/ als Heeren te leven en wonen; maer wy rieden elkanderen sulks veel af: naerdien het voor ons leven lang/ na het seggen/ magt zijn/ sonder van daer te geraken: dies niemant onser het ja woort wilde geben; maer slaegen zulx gelijkse stemmen rondt af/ en bonden berer daer noch een tijt te blijven/ als voor al ons leven by de Mooren te wesen.

Spottelijk seggen van den Koning van Assam op den Nabab.

Voorders spoeide zich de Nabab, om den Coning van Assam by te komen/ dien het Oorlog was aengeseit. Dees/ verwittigt van des Nababs komste/ sou spots-wijse van des Nababs machtig Heir leger/ ten getale van acht hondert duisent man/ geseid hebben: wat den ouden Nabab magt over komen/ dat hy in sijne oude dagen sijn Slaef wilde komen worden: naerdien hy dryemael machtiger Heir had afgekeert en uitgehongert: het welk ook eertijts in 't daer aen een Heir van twintig hondert duisent man/ selvier sou over gekomen zijn. Wy sagen daer na d'uitzicht loopende aerde Wallen/ daer zy meenden/ op het vallen van 't water/ over te leggen. En sonder zy hy tijts den herttet genomen hadden/ zy souden alle twintig hondert duisent voor honger hebben moeten vergaen.

Sterkte des Koningrijks van Assam.

Derhalve de Coning van Assam den Nabab seer weinig achte/ uit oorsake hy seer machtig was/ en een vasten Oort bezat: want hy had alle ses maenden het water te vaet/ het welk al het lage land over bloeit/ daer hy dan voor ses maenden sonder toedoen vast zit/ als aen een Oort met yzere grendelen bewaert.

Grootelijx nam de Nabab het spottelijk seggen des Conings van Assam, op sijnen Persoon/ ter herte/ en sou/ had hy op eenen dag by hem kunnen komen/ geen twee daer toe genomen hebben. Ook spoeide hy zich/ van wegen het wassen des waters/ om voor dien tijt noch wat uit te rechten.

Op onse komste en inballen in Assam, namen meest alle de menschen voor ons heen de vlucht; hoewel ook veele Assammers in de Oorpen bleven/ en met vrouw en kinderen/ vaertuigen/ beesten en al wat zy hadden/ ons toe quamen ballen: want meenigten waren ons toegedaen: want als zy van ons volk gevangen kregen/ dien trokken zy kleederen aen/ en zonden hen weder te rug. Maer daer na ging het heel anders ter weder-zijde toe: zulx wy wel honderd mael rou-koop kregen/ van dit ons leven het Lant gezien te hebben.

Onder-

Ondertusschen sagen wy een hert weer op komen? daer tegen wy de baertuigen wel besorgden: gelijk ook d'Engelschen hunne Scheepen deeden / en de stengen streken. Het Galjoot / daer ons volk op besch- Galjoot
den was / en beertien Stukken boerde / wiert door den sterken wint / slaet om.
die tegen de stroom quam aensetten / het onderste boven / met de kiel om hoog gesmeeren: want het was ganschlijk niet geballast / om des te beter den stroom op te komen. Dit ontsagen ontstont meerendeels door reuheloosheit van sekeren Matroos / die als Hoofd op het selve gestelt was: want deese / om de stijfte van het Galjoot te beproeven / en te sien wat het sou mogen verdragen / bevalal de zeilen / tot het top-zeil toe / in top by te setten. Al wat in het selve was / ging verloozen: benefens twee van ons volk / en dertig soo Mooren als Bengaelders, die door den mael-stroom den oever niet konden genaken. Van dutsenden geen een / die elkanderen in zulk een gelegentheit te hulpe sullen komen; maer laten elkanderen vergaen: ja zullen hunne naeste bloet-vrienden / 't zy broeder / zuster of vader niet by staen. Seker brouw-mensch / die met twee Swarten in een kleen baertuig was / wanneer sy eenige van ons ander volk in 't water sag leggen dryven / en door Hollanders bekende / roeide sy op hen aen; maer de twee Swarten roeiden tegen haer aen / daer sy haer weer tegen te werk zette / en brogt het by ons volk aen / en haelde en holp hen / soo moeder-naekt als sy stont / tegen dank van d'anderen / in 't baertuig over.

De Rivier Ganges is aldaer boven op eenige plaetse een halve / ofwel een heele / ja anderhalve mijle wijd: zulx by herde wint het water zich als een Zee verheft.

Daer na verborgde zich ons volk by den Nabab, die met sijne Ruiterye een stuk weegs te landewaerts in getrokken was / en maekte hem het berongelukken des Galjoots bekent / met ophalen van hun groot verlies / gelijk sy ook daer eenigh gelt by verloozen hadden. Hy zulx vernemende / wiert daer over seer toornig / en roonde tegen hen een wreet gelaet: dies sy van benaeutheit beseffen / uit vreese van met de lange zwepen te zullen geslagen worden / de welke gemeenelijken voor sijne Tente hangen / en Chamboks sijn genaemt. Jeder slag / die met de selve wort gegeven / gaet door vel en vleesch / niet anders als of het met een mes gesneden is; hoewel hy nooit eenige Christenen met de zweep heeft doen straffen. Den laesten tier hy hem door de Ruiters by ons op de baertuigen brengen. Het speet en moeide den Nabab geweldig om het schoon Geschut: want hy daer van een groote liefhebber was: en had liever seg Galjooten / als de selve beertien metale Stukken te willen missen. Dies hem vreemt docht / dat ons volk noch van 't verlies der selve spraken / daer zy 't Galjoot al willens hadden om gezeilt / het geen sijn vreugt noch te meer ontstak; maer handelde ebenwel genadelijk met hen. Chamboks of zwepen.

Den selven dage / als wy het volk van 't Galjoot op de baertuigen kregen / hoorden wy in het optrekken het volk van den Nabab voor uit

seer hoet slag op slag schieten: derhalve wy niet anders meenden / of de Nabab sou slaegs geweest zijn. De Pyant lag met ses hondert stoute Oorlogs-vaertuigen voor ons uit. d'Admiracl en Vice-Admirael van onse Vloot waren seer dapper in de weer / met het schikken van alle Vaertuigen / die van geen Oorlog waren / uit de Vloot achter aen. De Barbier Gelmert Vosburg, als wy hyr sijn eigen Vaertuig had / wiert oock uit de Vloot geschiftt / die d'eusen tot berghten / ter eere van de Neerlandsche Oost-Indische Compagnie, aenmoedigde.

Voorts wiert des Nababs Vloot hyeer in orde gerangt. De Portugeesen en ons volk lagen op den Pyant wacht tot des morgens / als de Slag sou aengaen / en wy met de Vloot buiten scheuts.

De Pyant onderrusschen deed des geheelen voornachts niet als schieten / en schoot in een dan onse Pyantwacht met een kogel al de kost weg / soo als ons volk aen de balk was gezeten om t'eeten / sonder evenwel iemant te beschadigen. Den selven nacht liep een Moor't lant in tot den Nabab, en stroide hy hem uit / als dat onse ganschc Vloot verslagen was: het geen hem den geheelen nacht deed waken. Dan weinig geloofs sloegen sijne Raetsheeren aen dese tyding; en sorghten sulx den Nabab geduurig uit het hoofr te setten / met te seggen: dat de Christenen / als Hollanders, Engelschen en groote magt van Portugeesen, soo blanken / als swarten / het soo kort niet souden opgeven / sonder groten afbreuk eerst aen den Pyant gedaen te hebben. De Nabab, die hier over den ganschen nacht onrustig was / sond een Troep Ruiters na den Rivierkant / om rechte kunstschap te bekomen: de welke het werk heel anders behand / en den Nabab van den rechten toestant ter yl berichr quam doen. De Moor, dan / wiert over het uitstroien van dese valsche tyding / eerst met de zweep lustig om de lenden en gslagen / en daer na de tong uitgesneden.

Valsche tyding van den nederlaeg aen des Nababs zijde.

Schipstrijd.

Met het aenbreken van den dag wierden alle de lichte Vaertuigen voor aen geschift / om eerst tegen den Pyant aen te gaen. Des Pyants Vaertuigen / ten getale van ses hondert / lagen geheel breet verspreit / en besetten een groote inbogt tegen de strant. De meesten hadden ses stevens / drie voor en drie achter: en in ieder steven een groot kamerstuk / de welke zwaerder slagen als halve Basterdtswen gaven; hoewel sy geene riemen; maer sterkte schepppers gebruikten.

De snedige en lichte Vaertuigen / Kossen, als ook de Galeassen / gevoert door meenigten van Portugeesen, bielen hevig met schieten op de Vaertuigen van d'Allamers aen; hoewel die hunne tegenpartyhe niet schuldig bleven; maer schoten eben dol op haer aen / sonder te willen wyken. Maer eindelijk / wanneer wy met de Goeraps en de Schepen de Boeg en het Anker gelicht hadden / en op hen aenquamen / begonnen sy te verslaeuwen en te dryven. Sy meenden het met hunne snedige Vaertuigen t'ontbluchten; maer wy maekten het hen soo naeu / dat sy het niet wel konden ontgaen: uit oorsake sy het opwaerts tegen stroom moesten ophalen. Dies wy in t'eerst ontrent drie hondert van des Pyants Vaertuigen met onse Vaertuigen beserten; maer d'andere drie hon-

hondert waren ons te gaen/ en ontsprongen den dagh niet tegen gaende wy daer met duisent Paertruigen/ die ieder tsestig of tseventig riemen te voor hadden/achter her zaren. Den ging het op een houden en kappen/sonder lijfs-gena: zulx een ieder/ vijftien of twintig doode hongen kreeg. d'Admirael had zich in een Paertruig verborgen/ die gelukgen wiert: doch verwoest op 't laest noch lijfs-gena van den Nabab.

Wy bequamen anders geen buit/ als kruit en loot/ daer wy ons wel van versagen: als ook eenige metale Basjes/ die ons wel aen stonden. Paerdien wy byhuit van alles bedongen hadden/so namen wy 't selve voor buit ook aen/ sonder een onder de Mooren het ons derf te beletten. d'Admirael der Assammers was door den Koning van Assam met dese ses hondert Paertruigen van Oorlog uitgesonden/na eene Plaetse/beneden de Stadt Goeaty gelegen/ om aldaer in een spruit van de Rivier of van ons baer-water/ seven of acht mijlen van onse Vloot af te blijven leggen/ ter tijt toe de Nabab door het wassend water op sou moeten leggen/ om als dan de Hoophaerd en onsen toevoer steerts het Convoy af te snijden/ om ons alsoo in sijn Lant te beknellen en vast te houden/ sonder toevoer te mogen genieten/ en voorts van honger te laten vergaen. Dan d'Admirael nam sijne oude nier wel waer; maer openbaerde zich voor ons/ buiten 's Koninggs last/ op hope van met sijn graf schieten ons de vreese aen te jagen/ en te rug te dryven: waer in hy zyh seer leelijk heeft bedrogen gevonden. De Koning self nam ook groot misbehagen in sijn doen/ en liet/ ten teelen van sijn onbenogen/ al de geenen/ die ons ontvlucht waren/ sonder gena onthalsen.

Admirael der Assammers gevangen.

Zijn misdag.

Wanneer de Nabab, die toen ter tijt vier of vijf mijlen in 't Lant was/ de tijding van het ontvluchten der gemelde drie hondert paertruigen kreeg/ deed hy ter stont tien of twaelf hondert Ossen voor een partye Geschut spannen/ en het selve boven of tegen over 's Vyants paertruigen trecken: waer uit de Constapels toen op haer hunne gaven/ en veele te gronde voorden: met snenbelen van veel volks. Sommige staken met de paertruigen na den overwal/ en vluchten uit de selve te Landewaerts in; hoewel veele hunner achterhaelt en ter neer gemaeyt wierden. Andere/ die her met vluchten ontlopen waren/ wierden van de Mooren gewenkt/ en van verre gewyst/ met toeroepen en beloven van goet quartier: maer als zy hy hen quamen/ wierden zy in stukken gehapt/ en met groote martelarye om 't leven gebragt. Zeker het was droevig om te sien/ soo moordadig als zy met de verwonnelingen omsprongen.

Gevluchte Schepen achterhaelt.

Wanneer wy des Vyants Vloot gansch verovert hadden/ voeren wy opwaerts aen/ en trocken voor by een brave vesting/ de welke/ door sijne gelegentheit op eenen Berg/ onwinbaer scheen; maer wiert by hen al willens verlaren/ om den Nabab des te verder in 't Lant te lossen. Komende daer na verder/ tot aen een Stad * Geraghan, daer de Coning van Assam uit gevlucht was/ ging onse Admirael/ genaemt Ebenyse, alsoo het water hoog geworden was/ met eenige macht van Ruiterye/ aen seekere plaetse/ Lokkwac genaemt/ ses mijlen beneden de Stad Geraghan, leggen/ daer de Nabab den tijt van ses maenden sou opleg-

* anders Guergaon.

opleggen/ tot dat het warer weer begon af te nemen en te zakken. Als toen onthood de Nabab eenige schatten ban ons / die wy by ons hadden/ als ook lijf-togt voor 't Leger te zenden. Derhalve wierden hier Vaertuigen met Silber en Spyse met Gout afgevaerdigt / onder sterk geleij / om opwaerts dese Schatten aen den Nabab te brengen. Maer wanneer dese Vaertuigen onderwegen des abonds een plaetse aen-deden / om Spys te koken / wierden sy door den wpand verraesht / en veel van het volk vermoort. De overlevenen / die in 't eerst by het leven waren gebleven / wierden met veel kruits en spoo / onder de armen gebonden/ door den wpand in den brandt gestoken / onder het dansen rontom hen : het welk t'ellendig gedruisg met verlies kruit en spoo wiert vermeerdert/ eer tijt toe sy den geest gaven.

Vaertuigen by den Vyand gekomen.

Eenige Portugesen van de Cooperes waren in 't Bosch gevlugt/ die sich des daegs verschoolen/ en by nacht reisden / en eindelijk door soodanige voorsigtigheidt noch behouden by den Nabab in het Leger quamen.

De Nabab was nu reeds dapper benaudt geworden / en door den wpand soo digt en hegt belegert / dat hy ter nauwer noot geen toevoer kon bekomen : noch van wegen het water / door verloop van ses halle maenden / ergens henen komen.

Vruchtbaerheit des lants van Java.

De oort of plaetse/ daer wy lagen/ was seer schoon landt / en rijk van beesten/ als Mangheten en Soorlakken : en het lege landt almeest met Rijs bewassen. Maer in het Gebergte / naer men seide / groeyen kostelijke gewassen / als Peper en overvloet Sandelhout / Agerhout/ treffelijke Artseny-wortelen / die regen Gout worden opgewogen / en meer andere dierbare Gewassen / daer wy geen rechte uitspraek konden van krijgen. Gout is 'er overvloedelijk : als ook millioenen van Olifanten / die aldaer soo talrijk aenteelen / dat sy qualijk aen de kost kunnen geraken : waer over sy ook ganselijk mager zijn / en eenige de heupen hebben uitsteken.

Wy versterkten ons aldaer wel vast met geschut / en kapten/ om een wyen uitzicht te hebben / buiten onse vastigheit het geboomte en alle ruigte schoon af / en leten de selve door meenigte van Olifanten slecht trappen. Ook reed onse Ruiterye alle daegs by troepen uit / om kuntschap van des Vyants toestant te bekomen / en overal om en by het Leger te houden. Sy vingen ook veele reizen Aslammers op/ die dan door den Admirael wierden gestelt / en met een Chambok of zweep van anderhalve vadem lang / om de bloote lendenen der mate geslagen / dat ieder slag het vel doorsneed / als of het met een mes doorkorven was / tot dat sy by na doorwaren. Dan wierden de hoofden afgehouwen / en de selve in manden aen de boomen / tot een schrik en spiegel/ te pronk gehangen.

Soortse der vange Aslammers.

Wijders / wanneer de Ruiters eenen troep beliepen / die hen te sterk scheen om lebendig op te brengen / soo slogen sy soo veel in 't bosch het hoofd af / en lieten soo veel hunner in 't leven blijven / dat een ieder twee koppen te dragen had/ die sy met een dunne snoer om den hals droegen/

sonder

ſonder de handen aen de ſelve te mogen ſlaen. Tot dzaeg-loon wierden zy eindelijk ook by na met de Chambok-tey doot geſlagen / en dan de hoofden afgehouwen / die inſgelijx in manden aen boomen te pranck opgehangen wierden. Eenigen wierden ook met heer eers gat op een ſcherpe pael geſet / dewelke / door het ſtijf aendzijven / by de ſchouderen quam uitſteken: ſondet daer meer werks van te maken; ſommige leefden daer na noch een uur of twee: andere wel een halven dag. Anderen wierr een ſeer pijnlijk werktuig van achteren met kracht ſoo lang in gedzeven / tot dat het ſelve van binnen in't lichaem opening had: het welk dan met vier weerhaken van malkanderen ſpzong. In die pijne en deerlijcken ſtaet wierden dan d'Aſſammers met baertuigen na de plaetſe gevoert / daer de Nabab hermoede de Opant te zijn: allwaer zy by hun volk noch een dag twee of dzie in't leden bleven. Wreede ſtraffe.

Den geenen / die den Nabab van ſelf quamen toebalken / geſchiede geen leet: gelijk dagelijx met heele huisgezinnen en al wat zy hadden / hem quamen toebalken / ſonder hen iet afgenomen te wozden.

Uit oozſake d'Aſſammers ſoo ſterck tot den Nabab over quamen / ſoo quam ook een Ambaſſadeur van den Koning der Menſch-eeters by den ſelven / die den Nabab van wegen ſijnen Meeſter verwittigde: hoe hy met ſijn geheele magt gereet ſtont / om hem toe te ballen; of ſijnen dienſt in andere gelegentheden aenbood. Maer de Mooren hadden ganſch geen behagen in dat volk / en verrouwen hen ganſch niet met allen: en lieten den Gezant weten; dat zy in hun eigen doen ſonder ſchikken te blijven / en ook van hunnen kant geen noot te verwachten hadden. Ambaſſadeurs van de Menſch-eeters by den Nabab.

Dit was een wonderlijk wilt ſlag van menſchen: hoewel ſeer lebendig en radt / met een wilt en woeſt geſicht: zulx de Mooren voor hun ter zijde weken. Het ſcheen niet anders als of zy de menſchen vliegende wilden op eeten: gelijk zy zich ook meeſt met menſchen bleeſch ſpijſen. Zy begraben gene dooden; maer ſoo dooden als half dooden / en voorts die ſlechts iets tot leven onbequaem zijn / ſtrekken hen tot ſpijſe. Hun geloof houd gemeenſchap van alle goederen: het welk den Moorſchen hooplijden mis haegde: waer over zy gen al het geen / daer zy ſlechts ſin toe kregen / de handen ſlaegen / en namen het alſoo na hen. Niemant van de Mooren kon hendzit anders beduiden; maer zy ſtonden alduis baſt op hun geloof: want in hun Lant wozden geene goederen verkocht; maer alles is onder hen gemeen. Van de Mooren wiſten weinig tegen hen in te bzengen / en hadden hun leven zulk ſlag van menſchen niet geſien. De Nabab had ook veele Staenders in ſijn Leger / die ook veel na deſe Menſch-eeters zwoemden en aerden. Zy hebben ook een wzeeden gang over zich / en zijn niet minder wzeet van geſicht / als de Menſch-eeters: ſulx een ieder voor hen / daer zy ſlegts komen / ter zijde gaet ſtaen / om hen alſoo voorby te laten gaen. Uit kragt van hun Geloof mogen zy niet een voet wzeer voor den Opant / hoedanig zy ook aen den ſelven mogen komen / over ſtier gaen noch wijken; maer moeten blijven ſtaen / tot dat zy onder of daer boven zijn: waerom zy by d'onſen niet t'onrecht Staenders wozden genoemt. Die zich aldus komt Staenders.

door te vechten voor gehouden / buiten twijffel Salig te zijn: maer die tegen sijne machtiger te zwijn balt en komt te wijken / die wort voor verdoemt gehouden. Dese Staenders waren ons in 't eerst onbekent / dewijl wy daer noch nyeemt waren. Wy Hollanders hadden daer veele Bibliegien / en hadden de Mooren zich niet als loffelijke daden van ons ingeprent: ja meenen noch ten huidigen dage / als dat een Hollander de menschen voor sijne linien can breecken. Ook stonden wy / ter eere van de Compagnie, soo wel op onse reputatie / tot den minsten jongen toe / dat geen Moor, hoe bloot hy zy / tegen ons derfde aengaen; maer maekten overal plaetse voor ons open. Desgelijx liepen d'Allammers, die den Mooren dagelijx quamen roeballen / voor ons schuil / soo dra sy ons gezicht maer bekenden: want de Nabab had ons soo hoog voor gedragen / en ook by den Vyant soo hoog geroemt / dat onse namen merr bochten / als anders een grote macht door hem te Velde gebragt. Verhalve wy ons / soo geene Portugeesen op weg waren geweest / die ons den aert / eigenschap en geloof deser Staenders bedut hadden / volhoden ook als Staenders souden moeten getoont hebben. Dies het ons yeemt voor quam / als wy dese Staenders op den weg ontmoeten / dat sy zich noe niet / nessens d'andere / aen eene zijde schikten; maer bot op ons staen bleven / soo wy den weg niet ten volle mijden.

Armenische Ruiters. De Nabab had ook veele Armenische Ruiters in sijn Leger / die meerdien sy ook Christenen zijn / seer wel ge-eert wierden / en zich / nessens de Persiaensche Ruiters / die ook by duisenden in 't Leger waren / schoon en praei opdeden.

D'Admirael socht ons met soetigheit aen Lant by het grof Geschut te leggen: daer wy ons beleefdelijk en op 't beste van ontschuldigden: naerdien wy noch t'onkundig in de spraake waren / om de Mooren van eenig werk / noopende het Geschut / t'onderrechten. Dies wierden daer eenige blanke Portugeesen toegenomen / die de Mooren lang gedient hadden / en erbaren in de Moorsche Tale waren.

Mooren vieren de nieuwe Maen. Wanneer het nieuwe Maen by de Mooren is / soo wort te water en te lande het Geschut rontom los gebrant: want de nieuwe Maen doen sy vele eere aen. Als dan is ook het maent-gelt der Soldaten verschoren: want met de nieuwe Maen worden sy af betaelt / als het wel gaet: en wort voor eerst het selve de meeste macht der Ruiterye met schalen toegewogen. Een Ruiter trekt gemenelijken voor hem en voor ieder Paert / het een door 't ander / vijfftig Ropien, dat zijn vijf en twintig Rijxdaelders / ter maent. Eenige hebben ieder over de hondert Paerden / andere vijftig / dertig / twintig / tien en ook wel minder: daer sy alle maenden soo veel gelts van trekken. Daer en tegen trekt het arme Voetvolk slechts vier of vijf Ropien ter maent / ten hoogsten: en een Hoofmanschapel te water / ses of seven Ropien.

Soldye der Moorsche Ruiters.

De Roeiers / die een groot geseep / en by na een oneindelijk getal uit maekten / en den ganschen dag aerde na de vastigheit mosten voeren / en 't zwaerste werk doen: of anders den geheelen dag roeien / kregen ieder te mets een Ropie, en dikwils niet met allen: daer sy dan dooge

droogе rijs booz hoohten; hoewel de ſelve geen acht dagen hon ſtreſ-
lien: dies zy de reſt van de maent op de bedel-ſak moſten leben / of hon-
ger lijden.

De meeſte deſer Boeiers waren Jentiven, of Indianeſche Heidenen, Sterfte
die / uit kragte van hun geloof / nooit van het geen eeten / dat leben der Jen-
ontfangen heeft. Derhalbe ſchoon eenige koe-beeſten uit de Doozen tiven.
wierden gehaagt en geſlagt / of eenige gehangen biſſchen hen booz ge-
leit / ſoo wilden zy daer niet van yzoeben. Hier booz / als ook booz het
lang leggen / ontſtont een groote ſterfte onder de Jentiven: zulk zy by
duiſenden in de baertuigen wierden boot gebonden: ja eenige baertui-
gen ſtoxben ganſch uit / die te booze met bijſtig / tzeſtig en 't zeventig
ſielen plegen te gaen. Op ons baertuig boeren twee Jentiven, die ook
tot het geheente uitgereert waren: dies wy meedagen met hen hadden /
en hen by ons riepen en ſeiden: dat zy geenen dienſt meer behoeſden te
doen / als ſlechts nu en dan een hour onder te ſteken / als wy ſpijſe re
buur hadden: waer ober niemant hen ſedert eenig ander werk mogt ko-
men te gebieden. Wy wilden hen rijs langen / en andere kledering aen
't lijf kopen; maer zy waren met geen ding gedient / het geen hen tot
hongers of lijfs noodzuſt mogt ſtrekken: gebende ten antwoozt: dat
het Zalig ſou zijn / van honger te ſterben. Te weten: dat Jentiven ha-
ten het menſchen bloet vergieten: en waren booz laſt van den Gzooten
Mogol gepreſt / en uit hun lant geſleept / om het Leger te helpen.

Desgelijx d'Allammers, die tot ons waren komen ober kaopen / en
veele koe-beeſten by zich hadden / ſouden niet een daer van geboot / veel
min gegeten hebben: ſchoon zy van honger vergaen ſouden: want een
koe-beeſt is hun God / daer zy aen geloven. Ook vind men in hunne
Tempel / daer zy offeren en bidden / niet als een bloot beeld van een
koe beeſt / 't zy van koper / zilver of gout.

Dzie mijlen opwaerts / tuſſchen Lokkwae en Geraghan, vonden wy
in een Veſtinge / de welke wy berovert hadden / een ſtoffelijken Tem-
pel met een ſchoonen Toozen (want anders heeft men daer weinigh
Toozens) en in den ſelven Tempel een uitnemend groot koe-beeſt van
klink-klaer gout tot buit. Wanneer wy ook koe-beeſten van hen ſou-
den kopen / ſoo moſten wy hen altijt booz uit beſoeken / de ſelve niet te
ſullen dooden. Men kon aldaer een ſeer ſchoone koe booz vier ſchellin-
gen bekomen: maer had daer toe wel vier Rijxdaelders aen zout van
doen: want het zout was 'er ſeer dier. Wat fruit belangt: als Zoorſak-
ken, Pilang en Limoenen, de ſelve hadden wy daer half te geef: dies wy
het veel beter als de Jentiven konden ſtellen.

Wyders / hoedanig het met den Nabab te dier tijde ſtont geſchapen /
ſtonden wy niet recht te weten krijgen; maer wel half vermoe-
den: als dat onder ſijn volk een groote ſterfte moſt zijn: want de doode
lijken quamen alle daegs / tot vier maenden lang / de Rivier Ganges ſoo
menigvuldig afdrijven / dat zy het water ontſtaken en onzuiver maek-
ten: waer door veele onſer van 't water in 't eerſt te ſterben quamen /
die het niet opkookten.

Des Nababs gevangen volk wreedelijk gehandelt.

Die dan des Nababs volk in een gevecht by den Wyant gebangen / of anders door verraessing gekregen wierden / de selve wierden met wreede pijne gemarkelt en doot geslagen / en dan met een staek over eind op kleine Plotjes van Pisang-boomen / met uitgestrekte armen gester / even eens als of sy daer lebendig op gestaen hadden / en soo neerwaerts den stroom af na ons volk toe gesonden. Wy meenden in 't eerst / dat sy lebendig op de Plotjes stonden; maer bevonden in 't aenhalen wel anders. Door 's namen wy de lijken / om geen meerder schrik te maken / van de Plotjes.

Neerlaeg der Assammers.

Ja de Nabab ontrent drie maenden had opgeleit / begon de Koning van Assam, die des Nababs macht als uitgehongert meende te sijn / sich te verstouten / en besloot met sijn Heirleger op dat van den Nabab in te breken / die het selve met drie Paggers of Wallen / en rontom met Doornagels wel besorgt had. Wel was ook in 'er daer een groote hongersnoot in 't Leger: want die noch by den lijve waren gebleven / moesten sich met doode krengen van Olifanten / Kemels en Peerden seer naeu behelpen.

Wanneer d'Assammer na by gekomen was / wilde de Nabab, alsoo hy door sichtelijken met hem wilde te werk gaen / niet een scheut geschoten hebben / en bevat een ieder sich stil te houden. Maer als d'Assammer met macht van volk van dooze begost in te breken / soo bevat de Nabab van der anderen kant van binnen uit te breken / en kregen een braef gat: waer door toen de Ruiterye uitsparte / en wiel met een woede op d'Assammers in / en marste over de lijf en twintig duisent man ter neer / sonder tien van onse sijde gequetst te worden. Dese neerlaeg bracht in den Koning groote vreese / en benam hem den moet van den Nabab weer in sijn voordeel aen te tasten. Reeds begon nu de tijt van het vallen des waters te genaken / als wanneer de Nabab ook gelegentheit sou krijgen / om met het Leger uit sijne beschansing te breken / om den Koning slag te leveren.

List van den Nabab.

Wijders / hoe groot ook de hongers-noot in 't Leger / en gebrek van spijse was / soo sond dies niet tegenstaende de Nabab eenige lijftocht door Gezanten aen den Koning / quansuys als om te troonen / dat sy noch niet waren uitgehongert: en met een te seggen: dat de Nabab noch door ses maenden spijse genoech voor sijn / en ook voor des Koninghs Leger had. Dies de Nabab den Coning het schoonste socht voor te leggen / en met list te verschalken / om tot hem te doen overkomen en toe te vallen: want de Coning was ook in groote benaeutheit / en kon nergens heene vluchten / als eigentlijk in 't Gebergte: daer hy sich most behelpen: uit oorsake hy sijn laeg land meerendeels had verlaten en over gegeven. Dan d'Assammer betrouwde den Nabab ganselijk niet toe: en liet den Gezanten aenseggen: dat hy hem alles wilde toestaen / uitgeseit sijn lijf: derhalbe hy geerne een eisch van den Nabab wilde gedaen hebben: dien ook de Nabab / om de groote sterkte dagelijx / ten laeste door sijne Raetsheeren gedwongen wiert te doen: want anders had hy voorgenomen / tot den jongsten man toe daer te blijven / tot soo

ſoo lang hy den Coning ſelve te ſien ſou komen. Waer ſeker Heer / Lychán genaemt / ſprongt uit den Raet over eind / en neemt den Nabab by de hant en ſpraek tot hem: Wy waren in 't begin vier ſchoone Legers ſterk; maer ſouden nu met zieken en gezonden geen een uitmaken. Tſa wel aen laet ons, eer wy hier langer leggen, ſonder eiſch aen den Koning te doen, na hem heene trekken, en ons doot vechten. Dat wil ons beter eere zijn: als hier langer te leggen, en ſonder iet uit te rechten, door honger te vergaen. Voor dit ſeggen liet zich de Nabab over ſtaeg werpen, die gnaders ook geen eiſch ſou gedaen hebben. Seer zwaer was deſe eiſch / dies niet tegenſtaende wiert hem de ſelve / naerdien de Nabab den Coning voor ſijn liſtig ſchrijven meeſt t'onder gekregen had / ten volle toegeſtaen: te weten: De Koning van Aſſam ſou ſijn halve Rijk afſtaen, en ſijne jongſte Dochter, oud zeven jaren, aen den Nabab tot een Byzit geven. Daer en boven veele Schatten en eenige duizenden van Olifanten, benefens alle de zware Vaertuigen, geladen met ſchijven van Wortelen in kiſſen, overlieveren. Eiſch des Nababs aen den Koning van Aſſam tot Vrede.

Dulkie voordeelige Voorwaerden wiſt de Nabab, alhoewel hy machteloos en ſoo geweldig in 't naeu was / door liſt en ſchalkheit te bedingen; en was ons alſoo in die groote verlegentheit en noot / een braave Beſchut-heer. Wijders / de Nabab had in Geraghan ſes maenden over gelegen

In Geraghan wierden veele Graf-kelders van Lants-heeren en voornaeme Perſoonen gevonden / die met groote Schatten / volgens 's Lants gebruik / in de ſelve begraven lagen: want als onder de Jentiven of Heidenen / (gelijk dit volk was) d'een of ander groot Heer komt t'overlijden / die word dan met groote Schatten in een kelder gebragt / en neffens hem ſijne ſlaven en dienaers lebendig en in vollen gewaet: waer na men de kelder boven toe metſelt / en laet hen ſoo ſtikken: die zich des blijdelijk trooſten / op hoope van ten derden dage in veel heerlijker ſtaet in een andere Werelt te ſtaen. De Nabab deed veele kelders opdelven / en uit de ſelve onberekenlijke Schatten halen / als te beſpeuren is uit de nagelate Rijkdommen van negen en dertig honderd Tonnen Gouts / die hy na ſijne doot / de welke hoog daer na in 't wederom keeren quam te volgen / ten voordeele van den Grooten Mogol naliet: gelijk al het goet van eenen iegelijk / na ſijne doot / aen den Grooten Mogol komt te verballen. Rijkdom-men uit ge-ſpitte Graf-kelders gehaelt.

Deſe Nababs Rijkdom was ook den Heer van den Broek wel bekent / die meenigen bermhertigen Brief aen hem om onſe verloſſing geſchreven heeft: want d'oude Domine, dien hy ſeer beminde / had de ſelve zom in ſijn Journael aengeteekent.

Na 't water geballen was / quam de Nabab weer neerwaerts na ons toe zeilen. Het ſcheen als of d'Aſſammers d'oogen waren verduiſtert en verblint: dat zy het overgeſchoten balk van ons / 't welk ſo deerlijk met 't Water / Scheurbuik en Zucht gequelt was / zelf tot den gezontſten toe / ſoodanig lieten voort trekken / daer zy onſe geheele macht met duiſenden hadden kunnen doot ſlaen: gelijk ook veele zich niet toeleiden / om weer een voer lebendig uit het Aant te ſetten: inſonderheit naerdien

her zulk een Lant vol volks was: en blugge / lustige en gaeuwe tierels waren. Het man-volk is seer glat en ver: hebben d'oogen een weinig onder 't bel of oog loden gerokken / en een ingeballen neuse; hoewel de vrouw-luiden meer als de mannen. Veele waren blank: anders uit den geele: en zwijmen en aerden seer na aen de Sineesen.

Het sal niet ongeboegelijk zijn; maer seer ter sake dienen / hier by te voegen / het geen F. Bernier, geboortig van Montpelliers, die den Grooten Mogol lange jaren booz Arts heeft gedient / nooyende desen Veltheyt tegen den Koning van Assam (by hem Acham genoemt) heeft geschreven.

Na dan dees Nabab, by den selven Bernier Emir of Vorst Jemla genoemt / veele hooge aen slagen volbragt had / en Sultan Sujagh, broeder van den Grooten Mogol Aurengzeb, uit Bengale tot aen den zeekant op de vlucht gedreven had / versocht hy aen Aurengzeb, dat hy sijn Huisgezin / Vrouw en Kinderen na Bengale, alwaer hy zich bevond / wilde toe laten komen: naerdien sijn voornemen was / nu den Oorlog (waer deroy Aurengzeb had tegen sijne Broeders / na 's Vaders overlijden / grote Oorlogen gevoert) ten einde was / het overschot van sijnen hoogen ouderdom / met sijne Vrouw en Kinderen in rust en vrede over te brengen. Maer Aurengzeb wiste wel in wat hooge achting Emir Jemla was / en dat hy voor een verstandig / strijtbaer en rijken Man gehouden weert. Daer en boven kende hy van langer hant / hoedanig sijne Staetzucht was / en sag genoeg te vooz / dat hy / by alden hy sijnen Soon Mahmeth Emirkan by zich had / na de kroone sou staen / en zich tot Koning over Bengale op werpen: daer hy toen slechts Gouverneur over was.

Hier en tusschen sag hy ook wel / dat het gevaerlijk sou zijn / hem sijn versoek te weigeren. Derhalve zond hy hem sijne Vrouw en alle sijne Soons kinderen toe / en maekte hem Mir-Ul Omragh, de welke in dien Staet de opperste Trap van Eere is / daer een gunsteling kan toe verheven worden. Wat belangt sijnen Soon Mahmet Emirkan, dien maekte hy Groot Bakchis, het geen seer na by met onsen Groot Meester van de Ruitery over een komt / en is het tweede of derde Ampt van Staet / die middelerwijle zich gedurig aen het Hof moet houden / sonder zich dan bezwarelijk van den Persoon des Koonings te konnen ontrekken. De Emir, die aen sijne zijde wel sag / dat Aurengzeb sijne slag wel wiste waer te nemen: en dat het pdel en vergeefs sou zijn / om sijnen Soon wederom t'eischen; maer het veiligste voor hem sou zijn / zich met alle dese teekenen van vriendschap en eere / en de Heerschappye van Bengale te vergenoegen: en zich hier en tusschen gedurig soo wel op sijne hoede en in soodanigen staet te houden / dat / schoon hy niets tegen Aurengzeb sion ondernemen / Aurengzeb ook niet tegen hem sou kunnen in 't werk stelen. Aldus sagmen dese twee groote Persoonaedjen d'een met den ander handelen: en bleven de saken in desen staet by na een jaer. Maer als eindelijk Aurengzeb wel sag / dat zulk een groote Krijgs heer zich niet lang in rust sou kunnen houden / en

ten

ren leſte / ſoo men hem met geene byzondre Oorlog belemmert hield / het een of ander / ſoo hem des doenelijk bleek / in het Rijk ſelf ſou opwekken en bouwen / ſoo ſtelde hy hem voor / aen den Oorlog den rijken en machtigen Raja of Koning van Aſſam aen te doen: wiens Land ten Noorde van Daka is / dat op de Golf van Bengale leit. Emir Jemla, die belieft reeds te voren de ſen voorſlag had gedaen: en vertrouwde dat het verooren van dit Land / hem een weeh tot een eeuwige glorie ſou ſtrecken / en den klank van ſijne Wapenen / en 't gerugt van ſijnen naem tot in Sinadoen overwapen / bond zich aenſtonds gereet tot deſen aenſlag. Hy trad dan te Scheep in Daka, met een magtig Heyr / op eene Revier / die uit deſelve geweſten komt / en quam / na ontrent tſeſtig mijlen langs deſelve Noort-oostwaerts op-gevaren te zijn / aen een Caſteel / Azo genaemt / het welk de Raja van Acham den Koningrijke van Bengale had afhandig gemaekt / en ſedert langen tijt bezeten. Hy beſprang deſe plaetſe / en beroverde de ſelve in minder als bijſtrien dagen. Kaſteel Azo verovert.

Daer na nam hy ſijnen weg na Chamdara: het welk d'ingang en poorte des Lants van den Raja van Aſſam is / alwaer hy na 28 dagreizens te lande / gedurig noordwaerts op / aen quam. Alhaer wiert hy gelevert / daer in de Koning van Aſſam her quaerſte had / en was genoorſaekt te vluchten na * Guerguon, de Hoofdſtadt van ſijn Koningrijk / vier en twintig mijlen van Chamdara gelegen. Emir Jemla volgde hem ſoo hoet op de hielen / dat hy geen tijt had / om zich in Guerguon, gelijk ſijn voornemen was / te verſterken: want hy quam in het geſicht der Stad / binnen bijf dagen tijts. Het geen den Raja dwong / wanneer hy Emirs krijgs heir ſag / in de Bergen des Koningrijks van Laſſa te vluchten / en Guerguon te verlaten / het welk geplondert wiert / gelijk Chamdara gedaen was. Men vond 'er ſeer groote rijkdommen. * anders Geraghan

Guerguon guon verovert en geplondert.

Guerguon is een ſeer fraje Stad / en heeft boven gemeen ſchoon woon volk. Middelerwijle aenſtont / tot des Emirs ongeluk / het Regen-ſaiſoen meer als gemeen broeg. Ongelijk de regen in die Geweſten ſeer groot is / en het ganſche Land over den tijt van drie maenden beſtelt / behalve de Bergen / die op hoogte zijn gelegen / ſoo vond d'Emir zich hier door ſeer belemmert en verlegen. Want toen deed de Raja ſijn volk uit de Bergen van alle kanten af komen / die het Land ſtenden / en in weinig tijts de lijftocht van het belt wiſten te halen: zulx het krijgsheir met alle ſijne rijkdommen / eer de Regen-tijt over was / zich in ſeer groote bekommering bevond / en ſonder te kunnen verder voort treſken of te rug keeren. Verder kon het niet voort treſken / ter oorſake van de Bergen / die ſeer bekommerlijk zijn / en daer zware regen viel. Het kon niet weer te rug treſken / om de ſelfſte regen / en ter oorſake van den ſijk: als ook uit oorſake de Raja den weg op beele plaetſen had doen doorſnijden: de welke een Dijk is / die tot aen Chamdara is opgewopen. Dies hy genoorſaekt was op deſe plaetſe in ſulk een ellende / den ganſchen Regen-tijt over te blijven. Na den welken / wanneer hy ſagh dat ſijn Heyr vermaeit / afgemat / en half van honger geſtorven was / ſoo vond hy zich genoorſaekt ſijn voornemen van verder te Krijgsheir van den Nabab in groote bekommering.

te trekken / te raken / en weder na sijn voorige plaetse te keeren. Maer dit geschiede niet sonder verwoestheit en groote ongemakken / ter oorsake van den slijk / en om 't vervolgen in de steert / door den Raja.

Dan niet tegenstaende alle dese ongemakken / soo keerde hy evenwel met veel glorie en seer groote Rijkdommen weer te rug.

Sijn voornemen was des volgendes Jaers wederom te keeren / om sijnen aenslagh te vervolgen / naerdien Azo, het welk hy versterkt / en altaer een sterk Garnisoen in gelaten had / de rest van het Jaer tegen den Raja van Asam hon uithouden. Maer hy was soo dra niet in Bengale weer gekomen / of de Hoode-loop begon in sijn Leger te ontstaen / die hem veel duizenden uit dit leven wegh rukte.

Met het overlijden van desen Emir Jemla, wert de Mogol Aurengzeb groote lijs van vreze ontslagen / daer hy mee tegen hem was ingenomen. Ook kon hy sich selven niet bedwingen / van ier daer van te doen blijcken; want hy seide vreeslijk in 't openbaer aen Mahomet Emirkan uit: Ghy hebt eenen Vader verlooren, en ik den grootsten en gevaerlijkſten Vriendt dien ik heb. Dus verre Bernier.

Alsoo wy vele spijse voor de Moren opgehoudē hadden / ging 't leger daer lustig op te gast. Maer wanneer iedersijn Tent by ons op soude slaen / so ging het overal op een hermen en kijten / om de genen / die men mistte.

Op 't laetste had de Nabab noch eenen Brief van den Heer Generael Johan Maetsuiker ontfangen / met versoek van onse verlossinge: gelijk wy ook / na wy den Nabab 15 maenden in 't Leger gedient hadden / ten laetsten een Pasport van hem kregen. Wy roeiden dan met de baerlugen self af / alsoo de meeste roeiers uitgestoxben waren / en quamen den vijfden dag op Dekka / alwaer wy onse twee Timmerluiden vonden / die ons een schoon Schip toonden / dat voor den Nabab gemaekt stont / en 28 Stuksen hon boeren. Wy mosten noch een Schip maken / dat 15 boeren langer hiels had / en daer reeds de steven van gereeht was. Wy onthaelden ons seer dertig met al het geen / wat sy by konden brengen / en wenschten wel met ons te mogen trekken. Na genomen afscheit / traden wy na onse Logie / daer wy seer welkom waren; hoewel wy daer niet lang mosten blijven / door dien de tijt van het vertrek der Compagnies Schepen van Ongely, genaekten. Wy vertrokken na een weinig vertoevens / en dreven 120 mijlen haetwaerts aen / en waren in het voorby baren te Kashimabahar aen / daer Tijde valt. Komende t'Ongely, 't Hooft-kantoor in Bengale, vonden wy alsdaer de Fluit Loosduinen door ons klaer leggen. De Heer van den Broek, schoon het in der nacht was / liet de klok noch eerlijk voor ons opschaffen. Wy vonden daer ook eenige van ons Schuit-volk / die al over 't jaer weer in dienst waren geweest / en ons hun avontuur verhaelden / hoe sy 4 etmael in Zee gesworven hadden / en op 't laest vande Rakanders in Zee genomen waren / die hen weder aen de Compagnie leverden. Dese Reize / so ter Zee als te Lande / heeft gedurt van 't jaer 1661. tot 1663. in 't laetst van April. In 't jaer 1673 ben ik uit Indien, over Engelant (want wy wierden aen 't Eilant St. Helena door d'Engelse genomen / in Hollant t'huis gekomen.

EYNDE.

Het KONINGRYK VAN ARRAKAN.

HEt Koningrijk van Arrakan wort by Niklaes Pimentã Orrakan, by de Portugeesen Arrakaon, by Cesar Fredrik Rachim, en by andere in 't groot Rakan genoemt / na den naem van sijne Hoofstadt / en anders ook Mog. Het paelt ten Weste aen het Koningrijk van Bengale, ten Ooste op de kust aen dat van Pegu, en ten Noorde aen dat van Aua. Het strekt zich niet verder langs de kust / dan tot aen de Caep Nigraës, alsoo by de Portugeesen genoemt: waer na het Koningrijk van Pegu volgt; maer syzingt verre Landewaerts in.

De Hoofstad is Arrakan, gelegen volgens Maginus, op den Vliet Chaberis, ontrent dertien mijlen van Zee/ en voorsien met een seer sterk Casteel. d'Andere Plaetsen op de Zee-kuste zijn Koromoria, Bubobe, Sedoa, Xara, na by de Caep van Nigraës, en de Haven van Majaeni. Behalve dese Plaetsen heeft men veele Steden te Landewaerts in / en insonderheit twaelf met seer schone Paleisen.

Jarrik maekt Arrakan Volk-rijker / als Lissabon. In Arrakan is ook een Plaetse Diange genaemt.

Het Gewest van Arrakan heeft grooten overvloet van Gyanen / insonderheit van Rijs: beneffens veelerleie aert en boom-gewassen; en wijfkt in vruchtbaerheit en zoetheit van Lucht voor Bengale niet. De lijstocht is 'er redelijk koop. Men heeft 'er / als ook in het Koningrijk van Pegu, eenen Gyank van Rijs gemaekt / Pamplis genaemt. d'Inwoonders gaen met het boven-lijf tot aen den middel bloot / en hebben het onder-lijf met een katoen en zijde kleet bedekt / en dragen overal aen 't lichaem veele cieraedjen van gout en edele gesteenten. Anan. tr. 2. Metold.

Volgens Od. Barbosa heeft de Coning van Arrakan veel zilvers: hout een groot getal van krijgs knechten / en bezit meenigte van Peerden en Olifanten / die hem uit het Rijk van Pegu worden toegebragt. Hy hout eenige Gebuur-volken met gewelt onder gehoorsaemheit en schatting: leeft boven mate wellustig; en heeft in alle sijne Steden Paleisen; maer onder andere twaelf voorname / gestoffeert met Poelen/ Tuinen / Boomgaerden / Vrucht boomen en Bloemen van allerlei slag: beneffens meenigte van Vrouwen in ieder / de welke hem in sijne geilheit ten dienste staen. Des jaers zestien hondert en drie/verbrande in Arrakan des Konings Hof en Vrouwen-timmer met drie hondert Bywijven: als ook veelerlei Oorloghs-tuigh. Jeder Stedehouder of Stadt-hoogt kiest alle Jaers twaelf dochters / gebooren in een selben Od. Barbol.

jaer/ en doet hare op 's Conings koste in de selve Paleisen tot aen het twaelfste jaer opleeden / en in zeden/ danssen en spelen op speeltuigen onderwijsen. Aldus heeft men 'er altijt Vrouwen van allen ouderdom.

Op het einde van ieder jaer brengt een regelijk Stedehouder sijne twaelf maegden by den Coning. Dan doet de Coning haer wasschen: daer na in seer rijcke Katoen-gewaet kleden / waer op mén den naem van ieder/ met dien van haren Vader en geboorte uitdrukkelijk schrijft. Eindelijk doet men haer des uchtens brengen / met muzijcken mage op een plat / in de Sonne schijne stijgen / en aldaer tot op den middag blijven: zulx haer door de hitte der Sonne het zweet by den lijve neerloopt / en door de kleederen dringt. Voortgs verandert men haer van kleding / en brengt de bezwete aen den Coning / die de selve d'een na d'andere riekt / en degene / de welke qualijk riecken / aen sijne tegenwoordige Edelen geeft / tot een teeken dat de dochteren hen toekomen. Maer by vont de genen voor hem selve / welker kledingen wel riecken. Men wil dat dese proeven de gene doet uitmonsteren / dewelke gezont zijn. Aldus brengt men den Coning alle jaers uit de twaelf Steden honderd en vier en veertig dochters. Daer zijn veel andere Paleisen / de welke om de nabyheit tot den Jacht gemaekt zijn: en andere / daer men verscheide spelen en prachtige Maeltmalen met maetzang aenrecht.

Zoo Willem Metold getuigt / trouwt men haer gewoonelijken met sijn eigen Zuster: naerdien in de begin der Werelt d'eerste mensch en sijne kinderen aldus souden gedaen hebben. De Coning en Inwoonders zijn Afgodisten / en hebben groote kerken / gewijd aen hunne Afgoden: dies niet regenstaende mogen Persianen, Mooren en Arabieren aldaer ook hunnen Godsdienst plegen. De Lijken / na de wijze der Indianen, worden verbrant.

Des jaers sestien honderd seven en veertig overleed d'oude Coning van Arrakan, als wanneer de Gemeente tot verkiesing van een anderen Coning opstond: en wilde d'een desen: d'ander genen tot Coning opwerpen. Men wiert eindelijken eens / en maekte des overleden Conings natuurlijken Zoon Coning / en droeg dien 't Rijk op. Het Lijk des ouden Conings wiert na 's Lants wijse ten vuure gebragt / en met etlijke duisent ponden Sandelhout verbrant. Teker zwarte Sikje bemoeide zich te dier tijde meest met alle dagelijre voorvallende Rechtspleginge / die alle by den selven wierden afgedaen. Zangma was de derde Persoon in 't Rijk: nam het Treseozierschap waer / had het Oppergesag over de Mooren en Moorsche Bandellen of Habenen: en was Ondersoeker der aenkomende en afvarende Schepen.

Ontrent des jaers sestien honderd vijf en vijftig wiert het Rijk / geduurende des Conings minderjarigheit / voornamelijk door de Grooten bestiert. Teker Karangeri was de tweede Persoon in 't Rijk.

Volgens Jarrich, noemt en tijtelt de Coning zich selven in seekeren Brief aen eenen Jesuit: De machtigste en grootste Koning van Arrakan, Tipara, Chacomas, Jangoma, en Bengale, Heer van Pegu. Hy bezit ook het Eilandt van Sundiva, dicht onder het vaste Landt van Bengale gele-

gelegen. Des Conings Oom / die des jaers sestien hondert en vijf tien-
geerde / was Korangarim genaemt / de voornaemste Rijks man van alle de
Grooten.

Des jaers sestien hondert twee en vijftig viert de jonge Coning ge-
kroont. Hy ontsloeg alle d'Ondersaten / den tijd van vijf jaren / van alle
tollen / schattingen en raderpen : uit oorsake sy door de schattingen
sijns Vaders seer verarmt waren geworden. d'Oppersте Secretaris
des Conings is Roesepaly genaemt / een Persoon van groot aensien.

In Arrakan hebben d'onsen een Logie / en houden aldaer eenen Op-
per en Onder-koopman / twee Assistenten / twee Tolsien / een in de
Bengaelsche, en een in de Moorsche Tale : benessens verscheide andere
dienaers. De Swarten dienen voor Koelys of dragers. d'Inwoonders
selfs bevaren de kust van Koromandel en andere plaetsen.

Sedert veele jaren herwaerts heeft d'Oost-Indische Maetschappye
op Arrakan, met 's Conings bewilliging / op seekere voorwaerden en be-
ding / handel gedreven / en aldaer een Cantoor en Logie gehad; hoe-
wel die by wijle door 't een en ander krakeel en geschil is gestoort en
verhinderd : insonderheit ontrent des jaers sestien hondert drie en vijf
tig : als wanneer de Hooge Raden van Indiën op Batavia te rade wier-
den / met den Coning / onder voorderlijke voorwaerden / wederom in een
nieu Vryde-verbont te treden / en dien volgens / gelijk voorheen / aldaer
een Cantoor en Logie op te rechten / ten einde alleenlijk en insonder-
heit / uit dit obervloedelijk Rijks-land / sich als van een zeker Maga-
zijn te konnen dienen : als ook om meenigte van Slaven / Wasch en
andere koopwaren / voor de Gewesten van Molukka, Amboyna, Banda
en andere te bemachtigen. Dies sy derwaerts seekeren Persoon afvaer-
digden / die de Vryde op materelijke en volgende voorwaerden met desen
Vorst volkomentlijk des selven jaers quam te treffen.

I. Eerstelijken : alle voorige zaken, die haer wederzijdelinx hebben toe-
gedragen, te vergeten en uit de gedachten te roien, als of zy noit geschiet
waren.

II. Te herstellen de Nederlanderen, ten getale van zeven, die ontrent
Ongely op den Ganges onverziens zijn overrompelt : beneffens een Sloep,
na Arrakan vervoert. Dies souden drie hunner aldaer by de Logie verblij-
ven, tot dat de Koning de rest van sijn volk zal bekomen hebben.

III. Een scherp verbod op hooge straffe aen des Konings Vloot of Krijgs-
heir te doen, datmen onse Sloepen en Vaertuigen, soo wanneer zy aldaer
ter Reede liepen, of op den Stroom Ganges, of op andere plaetsen ontmoe-
ten, vry en onbekommert sal laten varen.

IV. Onse Schepen ter eerster aenkomste met ervare Lootsen, om de selve
binnen te krijgen, en met Galiassen om op te boegseeren, te zullen voorsien.

V. De Brieven van den Hoogen Raet op Batavia, aen hare Majesteit hou-
dende, door onsen Kapitein datelijken te mogen overhandigen, sonder
drie of vier weken, of eenigen tijt in de Logie te bewaren, als of daer niet
sonderlings aengelegen, en 't selve by den Koning aengenaem was.

VI. Wanneer ook de Kapitein midlerwijle den Koning iet voor te dragen of te verzoeken heeft, zal den zelven altijt gehoor verleent worden, om hem zulx mondelinx bekent te maken, het zy by gehoor-verleening in 't openbaer, of, soo hare Majesteit geen openbaer gehoor geeft, te mogen in de binnen Pas verschijnen, en gehoort werden.

VII. In alle de Konings Landen, soo in Arrakan, als in Bengale, te Water en te Lande, nergens uitgesondert, een vredigen en onbekommerden Handel te drijven: in alle soodanige goederen en koopwaren, als Slaven, Rijs, Wasch en andere, die op ieder Plaetse komen te vallen, en den onsen oirbaer zijn, geene uitgesondert, van wat natuur de zelve ook mogten zijn. Daer en boven niet gehouden te zijn eenige Schiltwachten en Verspieders ontrent de Logie te gedogen.

VIII. Te mogen handelen en onderhandelen, met alle Persoonen, 't zy van hogen of lagen staet, als den onsen zal goet dunken en te rade worden, zonder, gelijk voor desen meermalen ten tijde van Loscorosy en andere Groten is geschiet, hen op te dringen eenige goederen, en ten dierSten prijse uit hunne handen alleen, na hun welgevallen te mogen kopen: daerze anders by gemeene persoonen tot minder prijze kunnen bekomen worden.

IX. Niet alleenlijk op alle plaetsen en met alle goederen vryelijk te mogen handelen, maer ook vry en buiten laSten van Tollen, Raderyen, of Sionkans, 't zy hoe men die noemen mag, zoo wel van d'aenbrengende goederen en koopmanschappen, als van Inlantsche, de welke d'onse in Bengale of Arrakan, of op eenige andere plaetsen, onder 't gebiet van hare Majesteit zouden komen te handelen en vervoeren.

X. Onze Schepen naer ons welgevallen te mogen losSen en laden, zonder eenige bezoeking of oppassing te gedogen, noch onderworpen te zijn, inzonderheit op Schepen der Slaven; maer de selve te mogen inkopen en afschepen, gelijk tot den jare sestien hondert acht en dertig in gebruik is geweest. Dat is alleenlijk wanneer de Slaven ingescheept zijn geworden, de selve nu weder bezocht zullen worden, door 't volk des Koutewaels Roos, Zangua; en dat om gene Manquijns of die d'Inlantsche tale spreken konden, en ontrent de seven jaer in uwe Majesteits Rijk geweest zijn, te vervoeren. De zulke vindende, zullen datelijk weer andere in des selfs plaetse gegeven worden.

XI. Ons geit, volgens waerdye, zoo in wisseling van aldaer gangbare munte, als tegen verruiling van koopmanschappen, zonder daer op te verliesen, te zullen aengenomen worden.

XII. Den onzen een bequame, ruime en wel-gelege plaetse, om de Logie, pak en slaven-huis te stellen, te verlenen: alwaer zy genen brant van andere woningen daer ontrent onderworpen zijn.

XIII. Wanneer d'onzen binnen by hare Majesteit verschijnen, altijt hunnen eigen Taelman of Tolk dicht by hen te hebben, om door den selven haer, 't geen zy te verSoeken hebben, bekent te maken.

XIV. By verschijning voor den Koning, de behoorlijke eerbiedigheit, volgens gewoon te te doen, zonder door den Koutewael en andere, na hun welgevallen, en den onzen tot groote ongewoonte en walging in spot

van

van eenen iegelijk tot voor den Throon, getrokken / ende gesleurt te worden.

XV. De Koning, tot verzekering van den vryen en onbekommerden Handel, zoo in Arrakan, als in Bengale, zal bondige en vaste Firmannen verlenen, en te gelijk datelijken door tromslag over het geheel Land laten verkondigen en uitroepen.

XVI. De Koning zalden onsen mee ter hant stellen alle de Kinderen, die door hen zullen aer gewelet worden, en voorheene by Inlandsche Vrouwen van tijt tot tijt geteelt zijn: te weten: het Kint van Adriaen van der Stel; het Kint van Bastiaen Jacobsz. twee Dochters van Jan d'Engelsman; een Dochter van Klaes Hermansz. Bisschop. In 't Paleys der Koninklijke Stad Arrakan, den twee en twintigsten van Lentemaent, 1653.

Voorts wiert d'Opper-koopman David Verdonk, tot Opperhooft van 't Cantoor gestelt: en neffens hem als tweede Persoon/tot Onderkoopman Gerrit van Voorburg. Men voegde daer by/ten dienste van de Maetschappye twee Assistenten: twee Colsten/een in de Bengaelsche, en een in de Moorsche Tale: beneffens eenen Onder-barbier en Soldaet/ om met een als Bottelier gebruikt te worden.

De koopwaren/de welke d'onsen in Arrakan behoorden te haren/ waren namelijken in Rijs/ Wasch en Slaven/ die na Banda, Macassa, Amboyna, Batavia en andere Gewesten/ ten dienste der Maetschappye/ verhoert worden. d'Onsen/ om meerder Slaven en Wasch te bekomen/ als in Arrakan zelf valt/ doen jaerlijx een Bezending (onder behoorlijken Firman van den Coning) na Diange, die zy tegen koopmanschappen verruilen/of met gerede penningen inkopen. Byna gene byzonder koopmanschappen worden by d'onsen na Arrakan gebroert/ en by d'Inwoonders getrokken: dies men daer meerendeels met gereet gelt/ als insonderheit Pegusche-daelders/ moet te merkt gaen. Alleenlijk send men derwaert eenige Patoene-lijwaten/peper/tin/kruydt/ roht en geen Clavestael/ Amsoen de Patnam, in Bengale gekocht/ Sandel-hout/hoewel weinig/ goutleere Boek-spiegels/ grove Porceleine kopjes/ daer de Sinesen uit eeten/ en Vermiljoen.

Koopwaren van Arrakan.

Ontrent des jaers zestien hondert vijf en zestig/ had de Maetschappye de Logie heimelijk gelicht/ uit weerze van door den Prins van Bengale of Gooten Mogol beroofft te worden/ die het selve Rijk met Oorlog dreigde: en daer toe bystant van Batavia versocht.

Sedert lange jaren herwaerts/ heeft men altijt in het Coningrijk van Arrakan of Mog eenige Portugeesen gehad/en neffens hen een groot getal van hunne Meslingen of Christen Slaven/ en andere Franken, uit alle Oorden by een geraept. Aldaer was de herberge en toevlucht der vluchtelingen en ballingen van Goa, Ceilan, Kochin, Malakka en van andere plaetsen/ die eertijts den Portugeesen in Indiën bezaten. Luiden/ die hun Klooster verlaten hadden/ die twee of driemael getrouwt waren/dieven/rovers en moordenaers waren aldaer het meeste geacht: die aldaer een verfoeielijk leven/en gedeelen al onwaerdig voor een Christen/

leiden: ja zy verveelen eindelijk soo verre / dat zy elkanderen dooden en vergaven / sonderdaer over gestraft te worden: en matsten hunne eigen Heeren-leeraers neer / hoewel die by wijle niet beter waren / als zy zelfs.

De Coning van Arrakan, uit een gestadige vreese voor den Mogol, hield hen tot bewaernis van sijne Gzens-plaetse / in een Haven / Chatigan geheten: daer hen lant / en liet hen leven en sprongen / na hun eigen welgevallen. Hun gewoonelijke hoveerery en ambacht was roven en napen / met zeekere kleine lichte Galeien / anders Galeassen genoemt. Sy deden niet anders / als de zee van dien kant op roof oder en weer kruissen: voeren in alle de Rivieren / Canalen en scheuren van den Ganges, en tusschen alle de Eilanden van Neer-Bengale, en voozden dikwils tot twintig en dertig mijlen te landewaertsch op: plonderden / beroofden en vernielden geheele Vozpen: maekten mannen en vrouwen / soo grooten / als geringen / tot Slaven / en verhandelden al het geen / dat zy niet konden mee krijgen. De deser oozsake ziet men heden in den Mont van den Ganges soo veele fraie Eilanden woest / die eertijts seer volk-rijk waren: alwaer men nu niet vindt / als wilde Beesten / en insonderheit Tigers / in plaets van Inwoonders. Met dese groote meenigte van Slaven / die zy aldus van aller wegen gevangen kregen / ging het zy aldus te werk. Sy hadden de stout en onverfaegtheit / d'oude luiden / daer zy niet mee wisten te doen / te komen in het selfste Land verhopen. Alle d'overige bewaerden zy tot hunnen dienst / en om daer koopers en Chzistenen van te maken / gelijk zy selfs waren / doende hen groote martelarye en pijne aen. Sy verhorchten ook hen aen de Portugeesen van Goa, Ceilan, Sint Thomé en aen andere / en self aen de geenen / die in Bengale te Ogouli gebleven waren / die zich aldaer met der woon quamen neerslaen / met toestaen en beliefden van den Grooten Mogol Jehan Guyre, Gzootvader van den tegenwoozdigen Mogol Aurengzeb, die hen gedoogde / om den koophandel / en uit oozsake by de Chzistenen niet hate: en dooz dien zy beloofden den Golf van Bengale van alle zee-roverye te zuiveren.

Dese zee-rovers waren ook d'oozsake / waerom de Mogol Chah-Jehan, op de Chzistenen van Ogouli wiert vertoornt: want als hy bemerkte / dat zy met de zee-rovers hielden / om den naem der Franken verbarelijk te maken / en hun huisen met Slaven vol te proppen / die sijne eigen Onderdanen waren / soo verwoeste en verdelgde hy hen geheel en al / en perste hen eerst met schoone woozden en dzeigementen soo veel geirs af / als hy kon. Dan als zy halsstarrig hem sijn eisch begonnen te weigeren / soo deed hy hen belegeren / en alle tot het minste kint / en Priesters en Geestelijken na de Stadt Agra, daer de Mogol sijn Hof houd / verboeren: het geen seer deerlijk om te sien was. Aldaer wierden zy alle tot Slaven gemaekt; maer fraeie Vrouwen en Dochters in het Serrail of Vrouwen-timmer opgesloten: en d'oude en andere onder verscheide Omrahs verdeilt / en kleine knechtjes Hof-dienaers gemaekt en besneden. De meeste oude Luiden verloorhenden hun Geloof /

loof / uit schrik van de dreigementen / die men hen dagelijx deed / van hen onder de Olifanten te werpen / of wierden door schoone belof-ten verleit.

Dese selfde Zee-rovers hebben / hoort door het verwoesten van Ogouli, den Onder-koning van Goa aengeboden / hem door den Coning van Portugael, het ganssch Coningrijk van Arrakan in handen te willen leve-ren; hoewel die / na bemerken zeid / dese aenbieding / uit jerstelheit en jaloersheit / afsloeg / en wilde hen geen hulpe toe zenden: de welke seker Bastiaen Consalves, (die te dier tijde als Overste over dese volken gebood / en soo machtig en aensienelijk was geworden / dat hy een van de Doch-ters des Conings van Arrakan ten wijve nam) hier toe versocht: want deegs hoon in sijn gemoed niet krijgen / dat een man van sulken geringen geboorte / als deegs Bastiaen Consalves was / soo groot een aenslagh en werk sou uitrechten.

Dese selve zee-rovers hebben sedert veele jaren / gedurighlijk den Grooten Mogol veele moeite in Bengale gebrouwen / en gedwongen al-daer altijts meenigte van krijgs-besettingen aen alle Oorden op de we-gen te houden: als ook meenigte van krijgsvolk en een kleine Vloote van Galeassen / om hunne zee-roverijen te dempen. Dies niet tegen-staende hebben sy noit het roven en stroopen / tot diep te Landewaerts gestaekt; ja lachten met dit ganssch krijgsheir des Mogols: want sy waren soo stout en soo baerdig op de Wapenen / en op het bestier der Galeassen bedreven / dat vier of vijf van hunne Galeassen / sich niet ontsagen / veertien of vijftien van des Mogols Schepen aen te tasten / de welke sy ook vermeesterden / verdelgden / en namen of in den gront booren. Chah-Hestan dan liet het oog / op sijne komste in Bengale, over dese Zee-rovers gaen / en nam een besluit / om het Land van dese Pest der Volken / die het selve sedert langen tijt verwoest hadden / te verlos-sen. Sijn voornemen was / na dit verrecht te hebben / verder te trech-ten / en den Coning van Arrakan aen te tasten en te beoorlogen / volgens d'oude van den Grooten Mogol, die / het koste wat het wilde / sich over het bloet van Sultan Sujah sijn broeder / en over sijn ganssch geslacht wil-de wreken: het welk door den Coning van Arrakan seer trouwloos en wreedelijk gehandelt was: wanneer Sujah uit Bengale in den Oorlog / over het besit des Rijks / tegen sijnen broeder Aurengzeb, na Arrakan ge-vlucht was. Maer de wijl Chah-Heskan wel wiste dat het onmogelijk was / de Kuiterye / ja self het Oorlogvolk niet / van Bengale na Arrakan te lande te doen trekken / uit oorsake van de meenigte der Canalen en Ri-vieren / die op de Gezonden leggen: en ten anderen / dat de zee-rovers van Chatigan machtig genoech waren / om het over te boeren der selve te be-letten / soo vond hy raedsaem / de Hollanders in sijnen aenslag tot by-stant te versoeken / en zond een Ambassadeur na Batavia, met volkomen macht / van op sekere Conditien met den Generael de Heer Johan Maet-zuiker te handelen / om sich gesamender hant van het ganssch Coning-rijk van Arrakan Meester te maken. De Generael / die dit werk niet voor onmogelijck aensagh / en dat men door dit middel geduurig meer en

en meer den maels der Portugeesen in Indiën sou vernietigen/ en de Compagnie daer groot voordeel sou by vinden/ zond twee Oorlog-schepen na Bengale af/ om de krijgs-troepen in het oberboeren tegen de zee-rovers te beschermen. Dan wool d'aenkomste van dese Schepen/ ging Chah-Hestkan aldus te werk. Hy deed een groot getal van dese Galeassen verbaerdigen/ om het krijgsheir over te voeren/ en dreigde de zee-rovers te verdelgen en geheellijk uit te roien: ver maekte hen den aenslag bekent/ die Aurengzeb op Arrakan had: als ook dat een sterk krijgsheir bant Hollanders na hy was. Dies/ soo sy wijs waren/ mosten sy op hun eigen behoudenis denken. Voorts voegde hy daer by: Indien sy den dienst des Conings van Arrakan wilden verlaten/ en den Gezoten Mogol Aurengzeb komen dienen/ hy sou hen soo veel lants in Bengale geven/ als sy souden willen hebben/ en daer en boven eens soo veel Soldye/ als sy by den Coning van Arrakan gehad hadden.

Dese zee-rovers/ 't sy bewogen door dese dreigementen/ of verleit door de groote beloften/ of uit vreese voor straffe/ die sy van den Koning van Arrakan, over het ter neer matsen van eenen voornamen Bevelhebber/ te verwachten hadden/ begaven zich in veertig of vijftig Galeassen/ en stalen na Bengale ober/ en quamen Chah-Hestkan toebalten. Dit geschiedt met zulk een haesten en ylen/ dat sy naeulijx zich tijt gaven/ om hun vrouwen en kinderen/ en het kostelijkste dat sy hadden/ in te scheepen. Chah-Hestkan ontfing hen met open armen/ beweesh hen duisenderlei liefkoseryen/ plaetste hunne huisgezinnen in Daka, en deed aen hen groote Soldyen geven. Voorts deed hy hen t'effens met sijn krijgsheir het Eilant van Sondiva, dat in handen des Conings van Arrakan was geballen/ aentasten en veroveren/ en van daer met het ganseh krijgsheir van Kuiterye en Voetvolk na Chatigan trekken.

Ter selver tijt quamen aldaer de twee Hollantsche Oorlog-schepen van Batavia aen. Maer Chah-Hestkan, die geloofde/ dat hy voortaen lichtelijk sijn voornemen/ sonder de selve sou kunnen volboeren/ bedankte de Opperhoofden der selve/ die hier ober niet wel in hunne schik waren. Wat de Zee-rovers belangt: wanneer nu Chah-Hestkan hen en hunne huisgezinnen had/ sonder hoope dan zich uit weer in Chatigan te kunnen herstelen: en als hy sag dat sy niet meer konden uitwerken/ soo dreef hy met alle de groote beloften/ die hy hen gedaen had/ de spot/ en handelde hen gelijk sy verdient hadden/ en liet hen geheele maenden na lopen/ sonder te betalen of aenschouw op hen te nemen. Voorts veroverde Chah-Hestkan het Land van Arrakan, en bzagt het onder gehoorsaemheit van den Gzooten Mogol.

Het

Het Koningrijk van MARTAVAN of MARTABAN.

HEt Coningrijk van Martavan of Martaban, alsoo na sijne Hooftstad genoemt / gelegen ten Weste aen dat van Pegu: ten Ooste aen het Coningrijk van Tanassary, te landewaerts in aen dat van Jangoma en Tanu; zulx Jangoma aen d'eene zijde het naeste van allen ten Ooste is: en spoelt aen d'andere zijde de Golf of Tee-boesem van Bengale voorbij het selve.

De voornaemste Tee-haven en Hooftstad is Martavan, gelijknamig met het gansch Coningrijk / gelegen drie of vier dag-reizens te water over Tee van de Stad Pegu, op sestien / of / volgens Herbert, op vijftien graden Noorder breete / die de selve voor d'aeloude Stad Triglipton van Ptolomeus wil gehouden hebben: hoewel Kastald Pegu voor Triglipton houd. Sy strekt West en Oost / en is seer fraei en volkrijk.

Volgens Linschooten is Martavan het einde van Pegu, en het begin van Siam. De Plaetsen Re, Tagala en Tauay, de welke bij Barros onder Pegu worden gebragt / behooren onder Martavan.

De Lucht is 'er gerempert en gezont / en gevoelt noit daer iemant hoofdpijn. Ook weten d'Inwoonders van gene Artzen: want sy dier niet van noode hebben. Het lant was 'er voorheene soo vruchtbaer / dat men alle jaers driemael den oogst versamelde / en vijftien Schepen met Rijs alleen na Kochin, en vijftien na Malakka verzond. Ook wort 'er veel Olij van Sesamos of Jujoline geslagen / en van daer vervoert. Men heeft 'er wonder veel vrugt-boomen / als Citroen / Limoen / Oranje / Pijpen / Peeren / Kastani en meer andere Bomen / in Europe onbekent. Byna alle de kruiden en heesters zijn 'er welriekend en heelzaem. Daer zijn veelerlei Roosen / en de hierlantsche seer ongelijk: ook meenigte van Pijn-boomen / die om hare fraeiheit en hoogte boven alle de kroone spannen: want eenige zijn schier 20 ellen hoog. Ook is 'er insonderheit seker onverganghelijk hout / Teka in de tale des Lants genoemt / dat by d'Inwoonders hoog wort geacht. Hout / dienstig tot den Scheeps-bouw / is 'er mede geen gebrek: zulx jaerlijx daer 20 Schepen kunnen gemaekt worden. Martavan geeft ook veel kokosnoten en suiker-riet / en het geheel jaer door kolen / peul-vruchten en moeskruiden. De Bosschen voeden Herten / Wilde Twijnen en Ossen: en de Stroomen en Beeken leveren Visch in overvloet uit. Men heeft 'er rijke Mijnen / niet alleenlijk van loot / stael en koper; maer ook van silver en gout. Ook worden 'er veele robijnen gegraven. Daer valt ook fijn lak / by de Persianen en Indianen Laco Martabani genoemt.

In Martavan worden zekere groote potten of aerde baten gemaekt / Martavanen genaemt: welker eenige twee vijpen houden. Men gebruikt de selve seer veel door geheel Indiën, om water / olye en wijn in

te doen / waer of er zy ook seer in Portugael begeert zijn/ om op de Scheepen te geh:uisten / die na Indien gaen. Zoo Barbosa schrijft / zijn de selve van porzelein henwelkt / en zwaert vermist / en hoog geacht by de Mooren, die de selve voor de beste koopmanschap / die zy bekomen kunnen / van daer verhoeren. Door de bequaem en beiligheit der Haven / is op dit Gewest een groote Schipvaert en koophandel / als van Kochin, Negapatan, Sint Thomé, Mussalapatan, Bengala, Reytaua, Tanassary, Junçalao, Achem, Malakka en van andere oorden.

Martavan stont voorheene onder den Coning van Pegu; hoewel het by ouds een wettigen Coning had / met name Benhalay. Te dier tijde was het een seer bloeiend en rijk Gewest. Maer nae de doodt des Conings van Pegu, heeft den Coning van Siam het ten uitterste / beneffens dat van Pegu, door den oorlog verdelgt. Hier door quamen de meeste Inwoonders te sneuvelen: d'overige / ten getale van over de twee honderd duisent / namen hun schuil-plaetse in de Bosschen / of hun wooningen / als wilde beesten / om 't lijf te behouden / op 't Gebergte. Dies niet te min bezat de Coning / met name Benhalay, een man / hoog op sijne dagen / des jaers vijftien hondert negen en negentig op de Zee-kust twee Steden: derwaerts by met sijnen Neve gevlucht was.

Het Koningrijk van

TANASSERY.

DIt Gewest of Coningrijk waer by eenigen / als Juan de Barros, Od. Barbosa, Willem Metold en Barthema Ternassari of Tarnassari, by Linschooten Tanassarin, en by Jarrich Tanassery gheten / na den naem van sijne Hoofstad / of liever na eene zeehaven in dit Coningrijk. Het is een klein Gewest / paelt ten Weste aen het Coningrijk van Martavan: en ook aen Pegu.

Volgens Metold is Tanassery de naem alleen van een Haven in dit Coningrijk. Zoo Od. Barbosa schrijft / is dese d'eerste Plaetse / de welke men bind / naest aen het Coningrijk van Pegu, of liever van Martavan. Na welke Plaetse / een streke langs de kust van mijlen zuidwaerts / daer na zeven en een halve oostzuidoostwaert aen stzekt de kust tusschen twee Eilanden inwaert tegen eenen zee-boesem aen / alwaer de Stadt Tanassary is: aen welken oort het Landt niet boven ses mijlen hoete heeft: dese Stadt leit 175 mijlen van Bengale. Dit Lant geeft veel diergelijke granen en vruchten / als in Europa vallen / als Oranje-appelen / Limoenen / Citroenen / Citrullen / en andere: als Appelen / Peeren en veel Cokos-noten Wijn / volgens Linschooten, by d'Inwoonders Nype of Wijn van Tanassarin genoemt / die soo krachtig is / als onse Brandewijn. Daer valt veel boom-wol en zijde. Men heeft 'er groote meenigte van Koeien / Schapen / Geiten / Wilde Swijnen / Rheen /

Rheen/ Herten/ Hazen/ Wolven/ Civet-katten/ Leeuwen/ Pauwen/ Valken/ Reigers/ witte en andere Peckaeten/ van seer verscheyde kleuren. Hoenderen en Kalkoenen.

Men heeft in dit Gewest ontallijke beesten/ Zwijnen/ de welke voor sen door ervarentis hebben bevonden: want eenige van de meer afgenomen/ en in't Schip geset/ hebben/ na verloop van ses maenden/ jongen gewonpen: sonder daer een beer of mannetje by was geweest. d'Inwoonders zijn half blank. De Heidensche Indianen eeten allerleie vleesch/ uitgesondert koeien-vleesch. Sy drinken seer geerne gesuiert water: slapen op seer fraie bedden van katoen of zijde: dragen katoene of zijde klederen/ suivers gewijse/ en aen d'oozen edele Gesteentens. Sy schrijven op papier/ en met op bladen van boomen/ gelijk meest alle d'andere Indianen. De Vrouwen worden'er verbrant na de mans dood. Maer de Mooren begraven de Lijken der overledenen. Dese Plaetse is als de Merkt en Stapel van het geen dat van Pegu en Siam word gebragt. De Portugeesen hadden eertijts op dese plaetse gewoten handel. Heden hebben d'onsen aldaer een Faktorye. Men vint'er veele menschen uit verscheide Oozden van 't Oosten/ ten koophandel van allerlei waren.

De Coning van Tanassery, soo Linschoten getuigt/ brachte eertijts hondert Olifanten en hondert duizent man te velde/ soo Ros als voetvolk. Volgens Barthema was dit Coningrijk eertijts schatbaer aen den Coning van Siam: daer na op zich self: raekte namaels onder den Coning van Pegu, als te vooren is verhaelt/ en wiert eindelijk weer gebracht onder gehoorsaemheit des Conings van Siam. Wat belangt den Godsdienst: sommige zijn Mahomeranen: andere Heidensche Indianen.

Het Koningrijk van

BENGALA.

HEt Coningrijk van Bengala, alsoo na sijne Hoofdstad genoemt/ is gelegen in Indien, buiten den stroom de Ganges, en paelt aen het Coningrijk van Orixa, na by den Ganges, en aen dat van Verma, Arrakan en Golkonda. Des selfs zee-kust/ volgens Juan de Barros, begint aen de Haep van Segogora, of de Haep dal Palmas, en eindigt aen de Stad van Chatignan, gelegen op de Hoogder breete van twee en twintig graden. De selve kuste strekt in de lengte tot tnegentig mijlen.

De Indische Zee maekt een grooten Boesem of Inham in dit Land/ de welke gemeenelijk de Golf van Bengala word genoemt/ en strekt van de Haep van Kommorin of Siecapura, gelegen op acht graden Noorder breete tot aen de Stad Chatignan. Op dese kust/ dewelke met veele

kleine stroomen doorsneden wort / leggen de Koningrijken van Bisnagar, Golkandi, Bengala, Arrakan, Pegu en Tanassery.

Verdeiling. Het Koninghrijk van Bengala wort by eenigen in drie deelen verdeilt: te weten / in Prurop, welk buiten den Ganges leit: in Patan, buiten den Ganges gelegen: en in Bengala, eigentlijk en in 't byzonder alsoo genoemt: by de welke van eenigen het Coningrijk Mogos wordt gevoegt.

Steden. De Hoofstad deses Coningrijks is Bengala, gelegen op een lustigen dorp: niet aen de zeekant; maer op den Ganges, twee dag-reizens van zijn mont / en is voorsien met een brave Haven. d'Andere Steden zijn Chandecan, Siripur, Bakala, eertijts Hoofdsteden van soo veele Coningrijken. De Coning van Bakala was des jaers 1600 acht jaer oud / en sou trouwen de Dochter des Conings van Chandekan. Daka is de uitterste Stad van Bengale, op den oever der zee. Chatigan leit aen den Vlier Kosmin, in een der Coningrijken van Bengala, genaemt Mogos. Chatigan stont eertijts onder den Coning van Arrakan, en had aldaer een kasteel / onder bewaring van eenen Onder-tioning. Dianga is eene Stad in de Haven van Chatigan: alwaer de Schepen uit Indien aenkomen. Men heeft 'er ook de Stad Darakka, Gullo, of Goli, of Golin, met een Haven / gelegen ontrent dertig mijlen van den mont des Ganges: hoewel op des selfs oever. d'Andere Steden zijn Cernouen, Mazziza, Halabassa, Gourum, Battana, Banara, beertig duisent schreden Noortwaerts van Gour, en ontrent 100 van Halabassa: als ook Tanda, Patana: Janganat, gelegen op den Zee-boesem van Bengala, Raiemahoe of Ragiemahol: alwaer voor eenige jaren Pzing Chalausa, des Mogols zoon / sijn verblijf had. De Portugeesen hebben aldaer wel eer een Colonye of Volk-planting gehad / en een Kerke / gewijd aen de Maegt Marye.

De weghe van Bakala na Chandekan is seer lustigh en aengenaem in 't oog. De oevers van verscheide en breede stroomen / die men langs moet varen / zijn beset met groene boomen. Hier siet men groote troepen Herten en kudde van Roejen ter weide gaen: ginder wijdstrekkende Rijs-velden: ja zijn de Slooten en Beeken der wijse met geboomte overgroeit / dat de Son op 't heetste naeulijx met sijne stralen daer door kan speelen. Men siet 'er zwermen van Apen aen de takken der boomen hangen: en Apen van den eenen boom op den anderen springen. Ook zijn de Landtstreken overal wonder vruchtbaer van suiker-riet / en seerlustig: in welker Bosschen Kinosters en ander Wilt houden.

Herbert gedenkt ook een Stad in Bengala, Oudée of Oudjea, gelegen op den Rivier Ganges. Onder andere aeloutheden / de welke men daer siet / is het gedenkwaerdigste seker oud Casteel van Banichand, alsoo genaemt na den Stichter / een Benjaen of Indiaensche Heiden. Sy wort geseit gebouwt te zijn / na de Tijt-reekening der Benjanen, voor negen hondert vier en tnegentig duisent en vijf hondert jaren. Sedert welke tijt de Benjanen de selve geduurig onderhouden hebben / om aldaer hunne offerhanden te doen / en hunne zonden in den stroom Ganges af te wasschen.

De

De stroom Ganges of Ganga hy d'inwoonders/ vloeit door 't Land van Bengala in Zee. De Ganges neemt sijnen oorsprong uit den Berg Imaus, of uit de Bergen Ussontes, af/ so eenige willen/ uit den Berg Dalangur, op de Grens-scheiding van Tartarie, en in het Gewest Kakakes gelegen. Hy loopt seer snel geduurig na 't zuide/ is grooter dan de Rivier Indus, en ontfangt op weg het water van dertig groote Rivieren waer door hy seer water-rijk en groot wort/ en zich op sommige plaetsen tot de breete van twee mijlen en een halve uitbreit: hoewel hy niet boven de acht oder negentien vademen diep is. Plinius stelt slechts een geral van negentien Vlieten/ die in den selven hun water storten. Eenige deser Vlieten zijn genaemt Kanda, Perselium, Semena en Tziotza. Persischi gedenkt een voornamen Vlier Tamone, die zich in den Ganges stort/ na den Vlier Chambel ontfangen te hebben. Eindelijk/ na een langen loop/ valt hy door veele monden in de Indische Zee, of in den Golf of Zee-boesem van Bengala: waer van twee de voornaemste zijn/ die ontrent 80 Spaensche mijlen van elkanderen leggen. d'Een/ de Westet/ wort genoemt Satigan, uit oorsake dat een eene Stadt/ op sijnen oever gelegen: d'ander/ de Oosten/ leit na by de vermaerde Stadt Chatigan, en wort ook na de selve alsoo genaemt. Ptolomeus stelt dese monden op de Noorder hoeste van 18 of 19 graden; maer volgens Juan de Barros en Linschooten, zijn deselve gelegen op twee en twintig/ en op twee en twintig en een halve graet. De Ganges valt ook met een tak by Goa, in het Landt van Salsete in zee.

Die van Bengala willen/ dat de Ganges uit het Aertsch Paradijs sijnen oorsprong neeme. Ook wort hy hen des selfs water door heilig gehouden: en trekken d'Indianen uit alle oorden derwaerts/ om dan het selve te hebben/ of zich daer in te wasschen. De stroom Ganges voedt niet alleenlijk gemeene Visschen; maer ook/ gelijk de Nijl, verbaerelijke krokodillen/ die niet alleenlijk de menschen onverhoets opslokken; maer ook kleine Waertuigen/ ten roof aentasten. Aen sijnen oever worden ook seer wreede Tygers gesien/ die op de menschen seer geberen zijn. De Tyger is een seer snel Dier/ heeft de groote ontrent van een kleinen Esel/ en gelijkt wonder wel in de gestalte der ledematen na een kat. Aen de lippen heeft hy langachtige hairen/ die men door erbarens bevonden heeft soo vergiftig te zijn/ dat soo iemant/ 't zy een mensch of ook het beest self/ slechts een eenig hair onverhoets in 't lijf kreeg/ hy sou in 't kort daer aen sterben. Waerom/ wanneer de Tyger/ gelijk de Bengaelders hebben aengemerkt in den Ganges, of in een anderen Vlier wil drinken/ soo doet hy sulx met den mont na boorstroom te steeren/ en nooit tegen stroom/ op dat het water/ zijnde met het vergif der hairen besmet geworden/ hem de doodt niet sou veroorsaken. Ter selfster oorsake drinkt de Tyger nooit uit poelen/ grachten of stil-staende wateren. Derhalven magh niemant/ door verbot des Koonings/ soodanigh hair aan eenen dooden Tyger by sich behouden; maer sy worden alle/ op pene van den leven/ na het Hof van den Grooten Mogol verzonden: alwaer des Koonings Artsen seer vergiftige Pillen van de selve maken/ die gewoonlijcken den

genen / die de Koning heimelijke wil doen dooden / ingegeven wor-
den.

Vrucht-baerheit van Bengala

Het is een boven mate lustig en vermakelijk Gewest. In ganseh Bengala, by na een streke van sestig mijlen in de lengte / ter weder zijde van den stroom Ganges, van Raje-mehale, tot aen de zee / heeft men niet dan groote Canalen of Paerten en Grachten / die met een ongeloofelijken arbeit eertijts gegraven en geleit zijn / uit den Ganges diep te landwaerts in / om des te gemakkelijker de koopwarey en het water van den Ganges, dat d'Indianen voor het beste van de Werelt houden / te vervoeren. Dese Paerten zijn ter weder zijde geboort met Dorpen en Gehuchten / seer rijk bevolkt met Edelen. Ook heeft men aen beide oevers groote rijs-velden / bewassen met rijs / suiker / tarruw / drie of vierderleie slag van pluk-granen / mostaert en Zesamos, om olie uit te slaen: benessens moerbezie-boomen van 2 of 3 voet hoog / tot voetsel voor de zy-wurmen. Het geeft ook meenigte van gember / lange peper / die d'Inwoonders / als zy groen is / in suiker leggen: desgelijx Citroenen / Oranje-appelen / seer goede Laki / Nard, Opium of Amfion, cibet / seer grooten overvloet van salpeter / Kalanbak of Aloës-hout / veel suiker / honig en wasch / dat in de Bossehen gevonden wort. Het geeft rijs in sulken overvloet / dat het niet alleenlijk sijn eigen landaert en gebuuren spijst; maer ook verre gelegen volken: want zy wort by d'onsen door gheheel Indien verhoert: zulx Bengale met recht hun Voedster-moeder is. Soo de Schepen van Bengale, die rijs halen / wat lang uitblijven / de rijs slaet aenstonts overal in prijse op; maer met de komste der Schepen / weer af. Men heeft 'er de volheit van beelerleie byuchten: als Limoenen / Citroenen / Oranje-appelen / Quern / seer schoone kleine Mirabolanen, Ananassen, Ambas; maer geene Piokos-noten of Bananas.

Men maekt 'er ook wel rieckende olie / van een sekere graen en van sekere bloemen / daer zich alle d'Indianen, na het baden / van dienen. Daer groeit ook tarruwe; maer niet in seer grooten overvloet: hoewel meer door nalatigheit der Inwoonders / die weinig byoot en weel rijs eeten / als door d'onbequaemheit des lants: en nochtans soo veel / als zy van node hebben: en de Hollanders, Engelschen en Portugeesen, om scheeps-beschuit van te bakken. Daer wast ook seker kruit of gras: het welk zich / gelijk blasch / spinnen en weben laet. Het groeit op een stengel of steel van een vinger dik / en is in het aentasten als gebult week riet. Daer valt ongemeen veel katoen of boom-wol en zijde / daer d'Inwoonders beelerleie kleden en stoffen van weven: en in sulken meenigte / dat Bengale, soo te seggen / daer een algemeine spijker of pakhuis van is / niet alleen voor Hindostan, of het Keiserrijk van den Grooten Mogol; maer ook voor alle de Gebuur-Koningrijken: en self voor Europe. De kuste onder Bengale is rijk van visschen / insonderheit van seker slag / als grote karpers / die uit de kreek een blaze schieten / als die men vint in de karpers / met wint opgeblasen en op het eind root.

Men heeft op dese kust / in den zee-boesem van Bengala, een der wonderlijkste dingen van de Werelt / en wort by d'Inwoonders genaemt

Maka-

Makarao; te weten / de groote op en afloping des waters / in een oogenblik / vermengt met een yselijke aerdbeving en groot gelui / dat doorde Makarao, daer het komt / ontstaer.

De Barken / die van Martavan na Pegu varen / met het oplopend water / schieten soo snel voort / als een pijl uit een booge / soo lang het getij met haer loopt. Wanneer nu het water op haer hoogste is / dan halen sy deselve uit 't kanael / op eenige Banken / en komen daer ten Anker; en als het water is afgeloopen / dan leggen de Barken op droog land; en soo hoog van den bodem des kanaels / als de top van het hoogste huys boven den gront is.

Koopwaren van Bengala.

d'Inwoonders dijnen met 's Lants waren grooten handel op Satipatan. Dese waren bestaen in rijs / boter / suiker / wasch / honig / gommen / lak / lange peper / allerlei slag van katoene stoffen / Mocha: welk van schieren boom wort gemaekt. Men heeft 'er ook meenigte van tapijten en behangsels / gemaekt van dese Mocha. De baertuigen zijn klein / ontrent twintig of meer tonnen groot. De planken deser baertuigen zijn te samen genaeit / met Kairo / welk is een seker slag van touwen / gemaekt van de wortelen des Kokos-boom / sonder het minste stuk van yser-werk daer aen komt.

Het Coningrijk van Bengale is een der voornaemste Cantoren van geheel Indien, voor de Neerlantsche Maetschappye. De hooft-plaets en 't voornaemste Cantoor is 't Dorp Ougly, of Ongeli, of Ougli: daer aen volgen Bellesoor, Kassumabasaer, Pattena, Dekka, Ceerpour, Pipli en Jujeli aen de Zeekant. Den Ganges op hebben d'onsen de Handelplaetsen Audiens, Kasmakar, Rosemol, Dekka: en hoog opwaerts Patna of Patua. In Tsjoepare, het vermakelijk Paradijs van Indien, ses mijlen van Patna, houden de Vienaers der Neerlantsche Maetschappye den meesten tijt huys. De gemelde Maetschappye koopt 'er jaerlijx meenigte van zijde en zijde stoffen: voorts salpeter / katoene-lijwaten / of kleden van allerleie slag / suiker / hennip / muskus / rijs / tarruwe / boter / wasch / Amfioen en komijn. Voor en tegen verkoopt sy daer weinig goederen: zulx daer meest met gereede penningen of silver wort te merkt gegaen. Het welk voor de Maetschappye seer lastig valt: eenigsdeels naerdien men bezwarelijk soo veel silver en gereede penningen kan bekomen: voornamelijk dewijl in verscheide andere Gewesten / sonder de selve mede niet kan worden gehandelt: ten andere / uit oorsake op 't selve geen of weinig winst valt / en de koopmanschappen door gaens met goede voordeelen worden omgezet. Waer over aldaer voor de Maetschappye weinig gevordert wort. De waren / die by d'onsen in materijske meenigte verviert worden / zijn Peper / Nagelen / Nooten of Kompen / Folie / Caneel / Malax Tin / Japans Staef-koper / Spilauter / Sappan-hout / Sandelhout / Areek, Siamkos, Loot / Vermiljoen / Quikzilver / Hollantsche Talienen en andere Waren.

De Inwoonlingen des Lants zijn die van Seylan seer gelijk: hoewel een weinig blanker: zijn wel gestelt van leden / en de vrouwen fraei van leest. Men heeft 'er veele vreemdelingen / insonderheit van Arabie, Perse

Persie en Abyssinie, die zich met d'Inwoonders vermengt hebben: en self ook veel Portugeesen: hoewel de laeste meest ballingen zijn: want de Portugeesen, die gedwongen worden hun Lant te verlaten / begeven zich na dese Gewesten / en leven daer als ballingen / sonder Regering / Wetten en oeffening van Godsdienst. De Lantzaten zijn minsaem en heusch; maer bedriegers / logenaers / rovers en dieven: ja d'ondeugenste en snootste van geheel Indiën. Het vrouw-volk is boven mate geil en ontuchtig.

Het Koningrijk van Bengala staet heden onder het Gebiet van den Grooten Mogol.

PATANS.

De Patans zijn seekere Volken / alsoo genoemt / volgens Terry, na seker Lantschap of Koningrijk Patan in het Koningrijk van Bengale: dewijl zy uit dien oort / aen den Ganges, na de zijde van Bengale, herkomstig zijn.

De Patans, voor het invallen der Mogols in Indien, hebben zich in veele oorden seer machtig weren te maken / insonderheit in Deli, en veele Rajas of Koningen daer ontrent zich in het stuk van schattinge onderworpen. Dese Patans willen in onbeschaegtheit / kloekheit en manhaftigheit ten Oorloge / niemant toegeven: waerom zy ook by d'andere volken gevreest en ontsien worden; zijn trots en strijtbaer / en tot de minste onder hen / schoon knechts en water-dragers / ongemeen hoog van hert: seggen dikwils tot een Eedt: Ik moet nooit Koning van Dely zijn, is dit niet soo.

Zy stellen zich om geringe oorsaken in het gevecht en gevaer / en geben zich niet lichtelijk / ja schier nooit overwonnen: achten niemant: laten zich voorstaen dat een iegelijk hen behoort t'ontsien / en niemant als hen eenige eere of waerdigheit toekomt. Zy hangen de Leere van Mahomet aen. Zy misgunnen d'Indianen, Heidenen en Mogols, en haten dese laeste doodelijken: want zy gedenken gedurigh aen het geen / wat zy geweest zijn / eer zy hen uit hunne groote Voorstendommen hadden verdreven / en gedwongen hier en daer zich te verstrekken / verre van Dely en Agra, in de Bergen / daer zy woonen / en eenige kleine Opper-hoofden gebleven zijn / als Rajas; maer met kleine macht. Dese Volken schijnen een en de selve te zijn / die by de onsen / om hunne strijdbaerheit en hertneckigheit / Staenders worden genoemt / gelijk hier voren gemelt is.

EYNDE.

DRUKFAUT op pag. 14. lin. 24. lees moeten eeten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pro 198 /96

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pro '98 /99 a

SUPRIYADI
TGL 12-8-98

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

